

LUKA Ama Sisiniik Yesu indañguk

Lukali giñgít manda kindem ama loloñ no koi Tiofilus endi pinalektok youkuk

¹ Yambatti nepek gitik nindok boñgipninan timbi indañguk wolok kasat ama asupti nanandinjilok tuop kiupi youkiliñ,

² win kusei kimikimilinan nanin nepek indañguk win dausili kañbi, giñgít manda e-daut kena tiñgiliñ endi kasat win ti-nimgiliñ, wolok tuop endi windiñgangot kiupi youkiliñ.

³ Timbi nak nepek gitik indañguk win nain ombapgan e-lonji kena ti-kiliñ eñgutta timbi ñindiñ timbettok nandilet: nak bo nepek indañguk wolok kasat sambat plon kimp youpi, lolona Tiofilus dika yout-gametat.

⁴ Windiñ timbambi, ñindiñ nandi-dakleukañ: nepek wolok kasat ti-gamgiliñ wali biañgan windiñgan indañgiliñ.

Eñaloli Yoane indauptok Sakalaiala niñguk

⁵ Elotti Judia kwettok ama wapmañji kuñilimbi, tapma ama no kuñguk koi Sakalaia. Endi telak dama no koi Abia endok sambat gita tapma it ginañ kena pa tiliñguk. Tamin Elisabet endi bo Alondok* sambat.

⁶ Wapatam tpet endi Yambattok dainan dindim sinik kumbi, Wopumdok endikñe manda

* **1:5:** Alon win tapma ama gitik endok bep pañji.

ba telak gitiik kimit-kleñgimikta yomjet no nim pat-semguk.

⁷ Gan Elisabet endi yamin pakukta timbi endi gwañgwanjet bisat nimnat papi, gilik sinik tiñgimik.

⁸ Nain nola ñindiñ indañguk: Abialok sambat endi tapma ilan kena tindilok nain inda-semumbi, Sakalaiala bo Yambattoñ tapma tiñmepi lom pakuk.

⁹ Paliñilimbi, tapma amali “Wopumdi pataknan nindi lombi, pama milihñat si-ñimetak?” embi, tapma ama nisilok ep tindinji klembi, timbi-inda sañala kokiliñ. Kolimbi, Sakalaia timbi indaumbi, it ginañnan loñguk.

¹⁰ Pama milihñat sinjilok nain indaumbi, amatam asupti tapma it sañ jimba ginañ kimin timbi, nimolo ti-pakiliñ.

¹¹ Timbi Wopumdok eñalo noli Sakalaialoñ inda-ñimimbi, pama sinjilok sisuat wolok kit dindim kandañ ikuk.

¹² Ili kañbi ka-silikñembi, kolan misinñguk.

¹³ Gan eñaloli ñindiñ niñguk, “Sakalaia, dik nim misiwini. Yambatti ikan nimoloñga nandiñgukta ñindiñ ti-gamekak: tamga Elisabet endi niñañga no apmumbi, koi Yoane kituukañ.

¹⁴ Enda timbi simbaka kindem daumbi, silisili wopumdi ginañga tokñeukak. Timbi endok indaindaniñla amatam asupti bo silisili ti-ñiminekaliñ.

¹⁵ Kusei ñindiñda windiñ tinekaliñ: Wopumdi enda nandum loloñ sinik tilak. Gwañgwa wali kuñgun Wopum bi-ñimekakta timbi wain ba tuk kimbini nim nambekak. Timbi endi meñ simbai

g+inañnan paliñ+i+mbi, D+indim Woñdi tokñe-ñ+i+mumbi kuukak.

¹⁶ Endi Isael amatam asup g+inañji ep timbi tambanembi, Wopum Yambats+loñ undane ñanekaliñ.

¹⁷ Yambattok gemb+ ba Woñ plofet Elialoñ palm+ñguk w+ndiñgangot n+ñañgaloñ bo palm+mbi, Wopumdok telak dama timbekak. Endi bepsiilok g+inañji tambaneumbi, gwañgwanjii nombo wale kindem ti-semnekal+ñ, timbi ama Yambattok manda w+kañ endok g+inañji tambaneumbi, ama d+indim kuañ endok nanand+inji klenekaliñ. W+ndiñ tiñ+pi, endi Wopum b+imbiñdok ti-pañg+pañg+le ti-semekak.”

¹⁸ Timbi Sakalaiali eñalola n+mbi eñguk, “Mandañgala n+tek nand+wambi, biañgan timbek? Nak g+ilik sinik tiñgut, timbi tamna endi bo gw+lat asupgan makleñguk w+in!”

¹⁹ Eumbi n+ñguk, “Nak eñalo Gabriel, timbi nak Yambattok ñas+ñgan kuñ+pi, kena pa t+let. Timbi nak d+ik+ta manda embi, g+ñg+it manda kindem ñ+i+n ganganlok embi, nani-mul+mbi b+it.

²⁰ Ale, d+ik nandi: g+ñg+it manda gan+it wolok tuop Yambatti nain k+i+m+kuknan indaukak. Gan d+ik mandana n+i+m nanandi-k+ilik t+lañda timbi nak mañga k+i+m+sip gamambi, slak mañga kwap em pal+mbi, nepek gan+it wali bien indaukak wolok tuop.” Eñalol+ w+ndiñ eñguk.

²¹ Sakalaiali nain ombap tapma it g+inañ sakñelam pakukta timbi amatam mand+i-pak+i+ñ endi nandi-bendi ti-ñ+i+m+iñg+i+ñ.

²² Timbi endi sañ jimba g+inañ piñguk nain wolonda endi manda enbektok tuop n+i+m. Slak

man kwap em papi, kittiñgot tiñgukta timbi amatamdi “Endi tapma it ginañ nepek engano sinik no kañak” windiñ nandiñgilañ.

²³ Tapma ilan kenan tindlok nainñin taleumbi, Sakalalali ilan undane ñam

²⁴ pat-ta-ñaumbi, tamın Elisabet endi gwañgwa minjip tiñguk. Timbi yakip kit tombon endi ilan gitakan pat-sembi, ñindiñ eñguk,

²⁵ “Wopumdi nain ñindiñgit nandi-nambi, amatamdok dausinan maetna timbi tale-namektok ñindiñ timbi inda-namlak.”

Eñaloli Yesu indauptok Malia niñguk

²⁶ Elisabetti yakip kit tombon noñgan gwañgwa minjip ti-palilañlimbi, Yambatti eñalo Gabriel Nasalet it kwelan Galili kandañ patak wandiñ nimumlimbi,

²⁷ tam sim no ama gita gama nim kuñgun koi Malia endoñ ñañguk. Ama wapmañ Devit damañgan kuñguk endok komblin koi Josep tam sim win endok giñgit wilimum pakuk.

²⁸ Eñaloli Malialoñ tombi we ñimimbi niñguk, “Wopumdi ginañ siloñ kindem ti-gambi, dikita patak.”

²⁹ Windiñ eu nandimbi, ginan milalimbi, nanandin nim dakleumbi, ginan ginañ “Manda wolok kusei win nek?” embi, nanandi kena tiñguk.

³⁰ Timbi eñaloli nimbi eñguk, “Malia. Yambatti ginañ kindem ti-gambi nandi-gamlak, wala timbi nim misiwilañ!

³¹ Nandilañ. Dik gwañgwa minjip timbi, gwañgwa tikeukañ endok koi Yesu kitukañ.

³² Endi ama wopum palimbi, Yambat Loloñ Siniñk endok niñañ ninekaliñ. Bep pañ Devit endi Israel amatamdok ama wapmañji kuñguk, wĩndiñgangot Wopum Yambatti en ama wapmañji kimilim papi,

³³ nain taletalen nimnat Jekoptok sambat, win Israel amatam, yambi-dikñemi, endok ama wapmañji kuukak.”

³⁴ Timbi Maliali eñalo ni-nandimbi eñguk, “Nepek win nitek indaukak? Nak ama gita gama nim kuñgut, wala.”

³⁵ Eumbi tambane niñguk, “Dĩndim Woñdi dikoiñnan piumbi, Yambat Loloñ Siniñk endok gembĩli gep tapliukak, wala timbi gwañgwa apmekañ endi giñgi siniñk, timbi Yambat enlok Niñañ ninekaliñ.

³⁶ Dikok sambatka tam no Elisabet en nandimbi. Endi gilik, timbi ‘En yamin’ wĩndiñ niñgĩliñ, gan man niñdiñgit endi bo gwañgwa mĩnjĩpmat kuumbi, yakip kit tombon noñgan ñalak.

³⁷ Nekta, Yambatti nepek no tuop nim timbek no nim patak.”

³⁸ Eumbi, Maliali tambane niñguk, “Ale. Nak Wopumdok kena wembe silanin. Manda elañ, wolok tuop inda-namun.” Wĩndiñ eumbi, eñaloli en kañ bimbi ñañguk.

Maliali Elisabettoñ ñañguk

³⁹ Wolonda Maliali ti-wili dikñe timbi, Galili kwet bimbi, Judia kwet piñiloplatnan platik siniñk ñambi, it kwet nolok tomguk. Tombi,

⁴⁰ Sakalalalok ilnan lombi, endok tamĩn Elisabet we niñiñguk.

41 We ñim+umbi nandumbi, wolongan gwañgwa Elisabettok simbai g+inañ pakuk walı gembinatgan sasik tiñguk. Timbi D+indim Woñdi endok g+inañnan tokñeumbi,

42 wopungan k+timbi, ñ+ndiñ eñguk, “Tam n+ndok boñg+pniinan dik wakan gwılam gamgamın, timbi gwañgwa tıkeukañ wın w+ndiñgangot gwılam ikan mımın.”

43 Elisabetti w+ndiñ embi yousimbi niñguk, “Gan nıtek timbi dik Wopumnalok meñli tam pımbiñen nak ñandin nokoñ bilañ?

44 Nak Wopumnalok meñ ganlet wın kusei ñ+ndiñda: nak dik we nameñ wın nandit nain wolondañgan gwañgwa nokok simbatna g+inañ patak endi silisili timbi, sasik tik.

45 Timbi Wopumdi nek ganguk wolok tuop indaukak wın nandi-kwambiñ dambi tıke-kulañda, amatam diwın yapma kle-patañ.”

Maliali Wopum ni-kindem dañguk

46 Timbi Maliali ñ+ndiñ eñguk,
“Walenalı Wopum ni-loloñ elak,

47 Yambat nep kımıtak enda g+inañna tipti nandi-koñgom ti-ñımlak.

48-49 Nekta, nak endok kena wemben pımbiñen, gan endi wandıgan embi nandi-namguk, wın Yambat Gembı Molom endi kundit wopu-wopum asup ti-namguk, wala timbi amatam man ñ+ndiñgıt kuañ ba siñgi kunekaliñ endi naka ‘amatam diwın yapma kle-patak’ w+ndiñ nanınekalıñ.

Endi Yambat d+indim ba giñgi sınık,

50 amatam giñgiñgan ti-ñi-mañ busuk mamasa ti-sembi,
ama sambat no ba no siñgi indanekaliñ enda
wĩndiñgangot ti-sem-ta-ñaukak.

51 Endi kundit gembinat pa tiñipi,
ama ginañji ginañ nisila nandum loloñ tiñguk
win ep timbi papuseneñgiliñ.

52 Endi ama wapmañ gembinjat pipapatsi apma
tike-sembi,
amatam kosi nimnat enda kot giñgit emguk.

53 Endi amatam nepenepekta lonjiñgiliñ enda
ginañ siloñ ti-semumbi, nombo nim
lonjiñgiliñ,
gan amatam nepek asup pat-semguk win eni-
mulimbi, slak pim ñañgiliñ.

54-55 Nĩndok bep pañniila eni-kwambin dañguk
wolok tuop endi kena gwañgwañii Israeł wakan
epmi platambi,

Ablaam gita komblinii nandi-sembi,
busuk mamasa nain taletalen nimnat ti-
semektok nim nandi-kamalañguk.”

56 Malialĩ wĩndiñ eu taleumbi, yakip tipet git no
ba nek Elisabet gita papi, undanem ilnan ñañguk.

Elisabeti Yoane apguk

57 Elisabeti gwañgwa tiketikelok nain in-
daumbi, niñañ apguk.

58 Endok sambalii git ilnan nasiili Wopumdi
ginañ busuk ti-ñimñguk giñgit win nandimbi,
en gita silisili timbi,

59 sande noñgan taleumbi, gwañgwa piñgiu dip
dombinepi biñgiliñ. Bimbi, beulok koi Sakalaia
win kitinepi eñgiliñ,

60 gan meñlî “Wîñ nîm” eñguk. Embi, “Koi Yoane kitîkitîlok” eñguk.

61 Eumbi niñgîlîñ, “Sambatsettok boñgîpsînan ama no koi Yoane no nîm patak.” Wîndîñ embi,

62 kittîñgan beu ni-nandîmbi eñgîlîñ, “Dîk kot nek mîmîlok nandîlañ?” Eumbi,

63 kundit youyouttok nepenepela enbîmbi, tîke bî mîumbi, “Koi Yoane” youkuk. Youlîmbi, wîñ kañbi nandî-bendî tîñgîlîñ.

64 Tîmbi wolongan Sakalaialok man mamben salaktaumbi, kusei kîmîpi, manda embi, Yambat ni-kîndem dañguk.

65 Nepek wîndîñ inda-ñîmîmbi, il kwelnan nasilî kundit wîñ kañbi mîsîñgîlîñ. Tîmbi nepek indañguk wolok gîñgîttî sapakñanembi, Judia kwet jañgînnan tuop ña-taleñguk.

66 Tîmbi kasat wîñ nandîñgîlîñ endî gîtik nandî-kwînakwînalembi, Wopumî gwañgwa wîñ gembînlî kasopmîlak wîñ ka-nandî-tomgîlîñda ñîndîñ e-nandîñgîlîñ, “Gwañgwa walî bendî wopum dambi, ama nîtein sînk indaukak?”

Sakalaialî Wopum Yambat ni-kîndem dañguk

67 Tîmbi Dîndîm Woñdî Yoanelok beu Sakalaialok gînan tokñeumbi, Yambattî manda eelok niñguk wolok tuop embi, ñîndîñ eñguk,

68 “Nîndî Wopum, Islaellok Yambat, en kusei ñîndînda ni-kîndekîndem tî-ñîmîna: endî amatamñii nandî-nîmbi, toptop kolan gînañ nanin nîp tuambi, nîp kîmîkuk.

- 69 Endi enlok kena aman Devit endok komblinñii boñgipsinan nanin ama gembinat no nip kimilektok timbi inda-nimguk,
- 70 win damañgan plofet amañiila enbimbi eñgitiñ wolok tuop.
- 71 Endi kanjiknii ba ama gitik nandi-kola ti-nimañ endok kisinan nanin nipma tikeuktok windiñ tiñguk.
- 72 Endi bep pañnii busuk mamasa ti-sembi, en gita toptop tiñguk win nim nandi-kamalaukak.
- 73 Endi enlok koi plon sotni Ablaam ñindiñ ni-kwambiñ dañguk:
- 74 endi nandi-nimbi, kanjikniilok kisinan nanin nipma tikembi, nip timbi pañgitaumbi, misimisimimnat ni-wowoñ tiñipi,
- 75 kuamiñ tuop endok dainan giñgitiñiñgot dindim ku-ta-lonekamñ.
- 76 Timbi niñana dikok kandañ nak ñindiñ elet: Yambat Loloñ Sinik endi dik enlok plofet aman ganbekak.
- Nekta, dik Wopumdok telak dama timbi, telak ti-dindim e-ñimekañ,
- 77 win dik amatamñii ñindiñ eni-daut ti-semekañ:
‘Wopumdi sepmehtok nandilak, wolok tuop yomji bi-samekak.’
- 78 Nindok Yambatni endi ginañ busuk molomda timbi windiñ tilak.
Endi ama win ni-mulimbi, maim sonan wandin endi kunum ginañ nanin nindoñ pimbi,

79 ama yomjila timbi kilim ginañ kimdok giñgit kuañ koli sale-semalak, endi busuktok telaknan ninañglimbi kunekamñ.” Sakalaialiflofet manda windiñ eñguk.

80 Timbi gwañgwa wali bendi wopum daumbi, ginan tipti windiñgot gembilañguk. Timbi endi kwet ama nimnatnan ña ku-ta-ñakap, nain win indaumbi, Israel amatamdok dausinan indadakleñguk.

2

Yesu gwañgwa indañguk

1 Nain wolonda Sisa Augustos Roma kwet gitik kiup ka-dikñeñguk endi kwet tuop kot sambat timbektok nandimbi, wolok tuop endikñe manda no kimilim ñañguk.

2 (Kwiliniusli Sisalok kapmainan Silia provinslok kandikñe ama kuñguk nain wolonda kot sambat wali indañguk. Damañgan wandin no nim tindin.)

3 Windiñda amatam gitikti kosi kimitnepi bep pañ kasatsilok isi kuseinan ñañglimñ.

4 Josepti windiñgangot tiñguk. Endi ama wapañ damañgan kuñguk koi Devit endok sambatta timbi, Nasalet it kwet Galili kwelan patak win bimbi, Judia kwelan ñambi, Devittok il kusei koi Betleem wolok ñaupi ñañguk.

5 Ñambi, Malia giñgit wlimum papi, gwañgwa minjip tiñguk en nañglimbi, yakan koset kimittepi ñañgimik.

6 Ña tom paliñilimbi, gwañgwa tìketìkelok nain indaumbi,

7 Maliali gwañgwa telak dama tìkeñguk. Tìkembali, sandumdi tìmip imbi, makauttok jawañ ginañ kìmikuk. Wìn it kiyau tokñeñgukta tìmbi makauttok ilan lo pakimik.

8 Tìmbi wandiñ kandañ sipsip kandikñe ama diwìn endi Betleem it kwet pawan pa kumbi, sipsip kauli-dikñe kena tim ti-pakiliñ. Tì-paliñilimbi,

9 Wopumdi eñalo no ni-mulim endoñ bi indaumbi, Wopumdok kolsalen walalan bien endok plon youlim kañbi, kolan misinñgiliñ.

10 Gan eñaloli enguk, “Sindi nim misineliñ! Nak giñgit manda kindem no sindoñ tìke bilet, tìmbi manda wali amatam gitik ginañji youlimbi, silisili tìnekalìñ. Manda wìn ñindiñ:

11 ama ñin Yambat en amatamñii sepmehtok ni-mutak, wìn Mesia Wopumni, endi man tim ñolondañgan Devittok il kwel Betleem wolok inda-samlak.

12 Nak manda biañgan elet wìn sindi ñindiñ ka-nandinetañ: sindi gwañgwa gimìn wakan tìmbi indaumbi, sandumdi tìmip imbi, makauttok jawañ ginañ kìmìlim palim kanetañ.”

13 Eñaloli wìndiñ eumbi, platik sinik eñalo kìmìn wopumdi kunum ginañ nanin pi indambi, Yambat ni-kindem dambi, ñindiñ eñgiliñ,

14 “Kunum loloñen ginañ Yambattok koi ni-talowit,

tìmbi kwelan amatam ginañ kindem ti-semhlak endok kandañ busuk pat-semekak.”

15 Tĩmbi eñaloli yambimbi, kunum gĩnañ undane ña-taleumbi, sipsip kandĩkñe amalĩ nĩsĩñgan e-nandi tĩmbi eñgĩliñ, “Yakñe! Nepek indalak wĩn Wopum en nĩnĩ-daklelak, wala tĩmbi Betleem ñambi kana!”

16 Wĩndĩñ embi, platik sĩnĩk ñambi, Malia gĩt Josep ep tĩmbi indaumbi, gwañgwa wĩn wakan makauktok jawañ gĩnañ palĩm kañgĩliñ.

17 Kañbi, eñaloli gwañgwa wolok plon manda enguk wĩn kasat tĩ-semgĩliñ.

18 Tĩmbi amatam sipsip kandĩkñe amalok kasat wĩn nandiñgĩliñ endi gĩtik nanandi kena tĩñgĩliñ.

19 Gan Malia endĩla manda wĩn gĩtikgan gĩnan gĩnañ dasimbi, nandi-kwĩnakwĩnalembi pa kulĩnguk.

20 Tĩmbi sipsip kandĩkñe amalĩ undanem ke-nanjĩnan pi ñañgĩliñ. Ñañpi, nepek gĩtik eñaloli enguk wolok tuop indaũgukta tĩmbi endi nepek gĩtik nandiĩmbi kañgĩliñ wolok Yambat nĩkĩndekĩndem embi, koi nĩ-ta-loñgĩliñ.

21 Sande noñgan taleñĩliĩmbi, gwañgwa gĩmĩn piñgĩu dĩp dombĩndombĩlok nain indaumbi, meñ beuli koi Yesu kitĩñgĩmĩk. Endi gama meñ sĩmbai gĩnañ nĩm palĩñĩliĩmbi, eñaloli koi wakan ikan kitĩnguk.

Simeon gita Analĩ tapma ilan Yesu gwañgwa Mesia en wakan ka-dakleñgĩmĩk

22 Moseli endikñe manda dĩwĩn kĩmĩkuk wali ñĩndĩñ elak: tam gwañgwa ikan tĩketĩken endi nĩtek tĩmbi, bĩndambo Yambattok dainan tĩ-jamilambi, gumañ enloñ ñauk. Endikñe manda

win kimit-klendemiktok nain indaumbi, Malia gita Josep endi gwañgwa tikembi, Wopum enlok bi-ñimindepi Jerusalem ñañgimik.

²³ Endi Wopumdok endikñe manda ñin tañgonendemiktok windiñ tiñgimik, “Sindi ama ba ilalok gaut wapai telak dama indañ gitik Wopum enlok bi-ñiminekaliñ.”

²⁴ Timbi Wopumdok endikñe mandali elak wolok tuop endi “mambaip sim tipet ba monik no mambaip wandin tipet” tapma tindemiktok nandim ñañgimik.✧

²⁵ Nain wolonda ama no Jerusalem kuñguk koi Simeon. Endi ama dindim, Yambattok endikñe manda kimit-klembi, ama nin Yambatti ni-mulimbi Islael amatam eni-busuk ti-semekak en mandimbi kuñguk. Timbi Dindim Woñdi en gita papi,

²⁶ ñindiñ ni-dakle-taleñguk: endi gama kuñpi, Wopumdi Mesia ni-mulektok e-kwambañ dañguk win kaukak.

²⁷ Timbi Dindim Woñdi Simeon tapma it sañ jimba ginañ ni-mulimbi lo pakuk. Palimbi, Yesu meñ beuli endikñe mandali elak wolok tuop ti-ñimindemiktok en wandiñ tike ñaumbi,

²⁸ Simeondi gwañgwa win kañbi tike apmbi, Yambat we ñimimbi niñguk,

²⁹ “Molom, dik manda nanguñ wolok tuop inda-talelak, wala timbi man ñindiñgit kena gwañgwañga nandi-namumbi, busukñenengan semba.

³⁰ Nak ama nindi gamanda amatamgai nipmekak en ip dautnali kalet.

✧ **2:24:** Kisim Bek 22:29, 34:19, Wok Pris 12:6-8

³¹ Dik en ikan nimb+ taleumbi ni-mulim amatam git+kti en kanekaliñ.

³² Timbi Israel amatamgai ninda kot giñgit nimekak, ba amatam diw+ndok telaka koli salesemekak.”

³³ Simeondi gwañgwala w+ndiñ eumbi, meñ beuli win nand+mbi, nanandi kena tiñgi+mik.

³⁴ Timbi Simeondi gw+lam ti-sembi, Yesu meñ Maliala ñ+ndiñ niñguk, “Nand+lañ. Yambatti gwañgwa ñ+in nimb+ taleumbi, Israel amatam asup endi en kim+it-kleañ ba n+m wolok tuopgan Yambattok dainan pi p+nekal+ñ ba it-kwambiñ danekaliñ. Gwañgwa wali kim+salen no wandin Yambat en kim+kuk, gan amatam asupti siñgi w+limnekal+ñ.

³⁵ Enda timbi amatam g+inañ nanand+nji sembin win timbi dakle-taleukak. Timbi nepek niñañgala inda-ñimekak kusei wala timbi simba gawatti kakit man p+ikñat nom+k waleña bo youlekak.” Simeondi w+ndiñ eñguk.

³⁶ Timbi plofet tam gilik no kuñguk koi Ana endi bo tapma ilan pakuk. Endi Asellok sambat, Fanuellok wemban. Tam sim pakuk wolonda wapat timb+mbi, gw+lat kit tombon t+petgot yakan kuñgi+mik. Kukap,

³⁷ wapai sembumbi, slak tam kanjak pat-ta-bikap, gw+lat 84 git+k ombiñguk. Endi tapma ilan pat-kuñ+pi, tim sandap Yambat ni-wowoñ tiñ+pi, nanañ kim+sipbi, ni+molo pa t+liñguk.

³⁸ Nain wolondañgan endi Yesu meñ beu g+ta Simeon yamb+mbi, endoñ b+mbi, wolongan gwañgwa wala timbi Yambat we ñ+i+mñguk. Timbi amatam git+k Mesia Jerusalem nasi

mɪlap gɪnañ nanin epmektok indaukak endok mandimandi kuñgiliñ enda Analɪ gwañgwa wolok indaindanla giñgit eni-ta-ñañguk.*

39 Yesu meñ beuli Wopumdok endikñe mandalɪ elak wolok tuop ti-talembi, iset kwesetnan Nasalet Galili kwelan undane ñañgiliñ.

40 Timbi gwañgwa win nanandin kindemli ginan tokñeumbi, bendi kwambiñ daumbi, Yambatti ginañ kindem ti-ñimñguk.

Yesu gwañgwalɪ Beulok ilan palektok nandiñguk

41 Gwɪlat tuop kamaikamai nain† indaliñgukta, Yesulok meñ beuli Jelusalem pa ñayañgimik.

42 Timbi Yesulok gwɪlat 12‡ timbimbi, tañgimik tuop klembi, Jelusalem londepi Yesu gita ñañgimik.

43 Ña pakap, gwɪlat taleumbi, ilan undane ñandepi, Yesu gwañgwa en Jelusalem kandañ sakñelam pakuk win nim ka-nandimbi kañip ñañgimik.

44 Endi “Tua en amatam asup telak ñañ endok boñgipsinan ñalak” windiñ nandiñipi, sandap noñgan nandi-bendi nimnat telak ñañgimik. Ñambi, kusei kimpipi, sambatsettok ba nosettok boñgipsinan lonjiñgimik.

45 Lonji nim kañbi, undane Jelusalem ñañipi lonjiñgimik.

* **2:38:** Jelusalem win Islael amatam gitik endok plon e-yout tɪlak. † **2:41:** Gwɪlat wolonda Islael amatamdi Yambatti Isip kwelan epmiñguk win nandi-pakañ. ‡ **2:42:** Juda amatamdi ñindiñ nandiñgiliñ: gwañgwa no gwɪlat 12 ombɪlak en ip amalok jimba plon tomlak.

46 Tim sandap t̄ipet ḡit no lonj̄lonj̄i kena t̄i-ñambi, gwañgwa tapma it sañ jimba ḡinañ t̄imbi indaumbi, kañḡim̄ik w̄in: end̄i endaut ama endok boñḡips̄inan pipapi, mandanj̄i nand̄imbi, wolok kuseila en̄-nand̄i pa t̄iñguk.

47 End̄i mandanj̄i nand̄i-daklembi, kindem tambane-semgukta t̄imbi ama endok mandan nand̄iñḡil̄iñ end̄i ḡit̄ikgand̄i nand̄i-s̄l̄ikñembi, nanand̄i kena t̄iñḡil̄iñ.

48 T̄imbi meñ beuli en kañbi ka-s̄l̄ikñembi, meñli niñguk, “Gwañgwa kambak, nekta ñ̄ndiñ s̄in̄ik n̄lam̄itañ? Nand̄ilañ, beka niñ gep lonj̄i kuñ̄ipi, nand̄i-bend̄i wopum t̄i-gamam̄ik.”

49 Eumbi enguk, “N̄itek t̄imbi nep lonj̄im kuam̄ik? Nak Bepnalok ilnan ñ̄olok palettok een w̄in sit̄i n̄im nand̄iñḡim̄ik ba?”

50 W̄indiñ eumbi, manda wolok kusei n̄im nand̄i-dakleñḡim̄ik.

51 T̄imbi walinin meñ beu ḡita p̄imbi, Nasalet it kwelan undane ñ̄ambi, endok kapmainjetnan kuñguk. T̄imbi meñli nepek ḡit̄ik gwañgwalok plon indañguk w̄in ḡinan ḡinañ nand̄i-dasimbi k̄im̄it-nand̄i-kuñguk.

52 T̄imbi Yesulok p̄iñḡuli bend̄i wopum daumbi, nanand̄in bo w̄indiñgangot t̄iñgukta Yambat ba amal̄i bo w̄indiñgot nand̄i-koñgom t̄i-ñ̄im̄iñḡil̄iñ.

3

Yoaneli Wopumdok telak t̄i-d̄indime kena t̄iñguk

¹ Tĩmbi Sisa Taibelius endi Roma kwet tuop wolok ama wapmañji kuumbi, gwilat 15 tĩmbi dumalañguk. Wolonda Pontius Pilatoli Sisolok kapmai kumbi, Judia distrik ka-dikñeumbi, Elotti Galili distrik ka-dikñeñguk. Tĩmbi Elotok konombal Filipti Itulia gĩt Tlakonitis distrik ka-dikñeumbi, Lisianasli Abilene distrik ka-dikñeñguk.

² Tĩmbi Anas en gĩta Kaiafas endi tapma amalok telak damanji kuñgĩmĩk. Nain wolonda Yoane Sakalalalok niññañ endi kwet ama nimnatnan kuñguk. Kuumbi, Yambatti manda nimbĩmbi,

³ Jodan tuk baliliñ tuop kuñipi, manda eu piumbi, amatamda ñĩndiñ enguk, “Yambatti yomji bi-samektok sindi gĩnañ tambatambattok tuk inekaliñ.”

⁴ Yoaneli kena tiñguk wĩn plofet Aisaiali manda no youkuk wolok tuop indañguk. Endok mandan pepa kwasa gĩnañ ñĩndiñ youyoulĩn patak, “Ama noli kwet ama nimnatnan kuñipi, ñĩndiñ kitilak,

‘Wopumdok telak ti-dĩndim e-ñĩmĩt!
Telak kelam ti-dĩndim e-ñĩmĩnekalĩñ!

⁵ Kwet wĩliñ gĩtik taplium tokñeumbi, kwet jañgĩn ba kwet kimĩn gĩtik ti-jamilenekaliñ. Tĩmbi telak kelam ti-dĩndim embi, telak lopilat yout dĩndimembi tĩmbi jambilaukak.

⁶ Tĩmbi amatam gĩtikgandĩ Yambatti telak nĩtek plon epma tĩkeukak wĩn kalandĩnekalĩñ.’”[☆]

[☆] 3:6: Aisaia 40:3-5

Aisaiali manda wɨndiñ youkut wolok tuop Yoaneli tiñguk.

⁷ Tɨmbi nain tuop ama kɨmɨn wopumgandi Yoaneloñ bɨmbi, gɨnañ tambatambattok tuk i-semektok nɨmbɨmbi, ñɨndiñ pa enɨliñguk, “Malet sañandok komblinñii, sɨndi nokoñ bɨmbi, tukgot inelɨñdok nandañ ba? Nindi sanbɨmbi, telak wɨndiñ Yambattok gimbit inda-samekak wɨn makleneliñ? Sɨndi kolanjɨlok kɨnjanli sapma kleuktok nandañda,

⁸ gɨnañji tambanembi, wolok bien kuñgunjɨnan tɨmbi indaumbi, gɨnañji gɨnañ ñɨndiñ nɨm nandɨnekalɨñ, ‘Bep pañni Ablaam endok kɨndemla tɨmbi Yambattok gimbit maklenekamɨñ.’ Nak sanba nandɨwit: Yambatti kɨndem kawat ñɨn ep tɨkɨleumbi, Ablaamdok komblinñii indaneliñ wɨn! Wala tɨmbi sɨndi bien kɨndem nɨm laliyañda, kilamek!

⁹ Kapinoñgo komba kuseinan ikan kɨmɨkɨmɨlin patak. Komba bien kɨndem nɨm pa laliyañ gɨtik wɨn jɨnbɨm gɨlo-taleumbi, komba gɨnañ kɨli pɨm diukak.”

¹⁰ Tɨmbi amatamdi ni-nandɨmbi eñgɨliñ, “Wɨndiñda nɨtek tɨnekamɨñ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “No endi kiupi tɨpet palmɨlakta, ama no kiupi nɨmnat enda no mɨlok. Ba nanala wɨndiñgangot tɨlok.”

¹² Tɨmbi takis epep ama diwɨn endi wɨndiñgot tuk i-semektok bɨmbi ni-nandɨmbi eñgɨliñ, “Endaut, nɨndi nɨtek tɨnekamɨñ?”

¹³ Eumbi enguk, “Sɨndi gavmandi takis epnelɨñdok elak wolok tuopgot epbi, nɨm maklenekalɨñ.”

14 Timbi mik amali wɪndiŋgangot ni-nandiɓbi eŋgiliŋ, “Timbi nɪndɪla nitek tɪnekamiŋ?” Eumbi enguk, “Sɪndɪ ama nolok mɪnem kasɪleneliŋdok tɪ-piŋpiŋe nɪm tɪ-ŋɪmnekalɪŋ, ba manda plon siŋgin joŋgo nɪm sinekalɪŋ. Tambo sɪndɪ kenanjɪlok tuan samaŋ wala nandum tuop tɪmbekak.”

15 Timbi amatam Yoanelok mandan nandiŋgiliŋ endok gɪnanjɪ mɪlalɪɓbi, gɪnaŋjɪ gɪnaŋ ŋɪndɪŋ eŋgiliŋ, ‘Mesia en wakan bek’. Wɪndiŋ nandi-kwɪnakwɪnalembi, nitek indawɪk wala mandɪŋgiliŋ.

16 Timbi Yoanelɪ amatam gɪtɪkta ŋɪndɪŋ tambane enguk, “Nakta tukgot i-sam tɪ-kulet. Gan ama no indaup tɪlak endok gembɪnɪ nak napma klelak. Endɪ wakan Dɪndɪm Woŋ kɪbanat i-samekak. Timbi nak pɪmbɪŋen ŋɪandin ŋalɪ endok kesii gwɪlap kiundɪlɪmettok tuop nɪm.

17 Ama no plaua mɪnjɪp gɪt gwɪlap ep danbi, mɪnjɪp wɪsi-kopi, gwɪlap ba kilɪkilɪk siu dɪlak, wɪndiŋgangot ama indaup tɪlak endɪ amatam ep danbi, gɪŋgɪtŋii epbi, dɪwɪn kɪmba taletalen nɪmnat gɪnaŋ ep siu dɪnekalɪŋ.”

18 Yoanelɪ wɪndiŋ embi, molo manda dɪwɪn asup eŋɪpi, gɪŋgɪt manda kɪndem amatamda enɪta-kuŋguk.

19 Timbi ama wapmaŋ Elottɪ konombal Filip endok tamɪn Elodias matɪkeŋguk ba tɪ-bomboe kusei kusei dɪwɪn tɪŋgukta tɪmbi Yoanelɪ pa nɪŋombɪŋguk.

20 Gan Elottɪ tɪ-bomboen wɪn nɪm ka-daklembi, nombo yousɪmbi, Yoane tɪkɪmbi, it kwambiŋ gɪnaŋ kɪmɪlɪm piŋguk.

21 Yoaneli amatam gitik ginañji tambineñgiliñ wïn tuk i-semñipi, Yesu bo tuk i-ñimñguk. Tuk i-ñimñumbi, nïmolo tñilimbi, kunum ginañ dïli tombimbi,

22 Dindim Woñdi inda-daklembi, monik mambaip walan indambi, endok plon pi pipakuk. Timbi kunum ginañ nanin kitikiti no ñindiñ kitu piñguk, “Dik niñana noñgan sinik. Nak ginañnalï gep kaslembi, dika walena kindem dalak.”

Yesu Mesialok bep paññiilok kot sambat

23 Yesuli gwilat 30 nitepek ombimbi, kenan kusei kïmïkuk. Amatam enda nandiñgiliñ en Joseptok niñañ. Timbi Josep endi Elilok komblin,

24 Eli wïn Matattok komblin, Matat wïn Livailok komblin, Livai wïn Melkilok komblin, Melki wïn Janailok komblin, Janai wïn Joseptok komblin,

25 Josep wïn Matatiaslok komblin, Matatias wïn Amoslok komblin, Amos wïn Nahumlok komblin, Nahum wïn Eslilok komblin, Esli wïn Nagailok komblin,

26 Nagai wïn Maattok komblin, Maat wïn Matatiaslok komblin, Matatias wïn Semeindok komblin, Semein wïn Joseptok komblin, Josek wïn Jodalok komblin,

27 Joda wïn Joanandok komblin, Joanan wïn Resalok komblin, Resa wïn Selubabellok komblin, Selubabel wïn Sealtiellok komblin, Sealtiel wïn Nelilok komblin,

28 Neli wïn Melkilok komblin, Melki wïn Adilok komblin, Adi wïn Kosamlok komblin, Kosam

win Elmadamdok komblin, Elmadam win Erlok komblin,

²⁹ Er win Josualok komblin, Josua win Eliesel-
lok komblin, Eliesel win Jolimlok komblin, Jolim
win Matattok komblin, Mattat win Livailok
komblin,

³⁰ Livai win Simeondok komblin, Simeon win
Judalok komblin, Juda win Joseptok komblin,
Josep win Jonamlok komblin, Jonam win Eli-
akimlok komblin,

³¹ Eliakim win Melealok komblin, Melea win
Menalok komblin, Mena win Matatalok komblin,
Matata win Natandok komblin, Natan win Devit-
tok komblin,

³² Devit win Jesilok komblin, Jesi win Obet-
tok komblin, Obet win Boaslok komblin, Boas
win Salmondok komblin, Salmon win Nasondok
komblin,

³³ Nason win Aminadaptok komblin, Am-
inadap win Atmindok komblin, Atmin win
Arnilok komblin, Arni win Heslondok komblin,
Heslon win Peleslok komblin, Peles win Judalok
komblin,

³⁴ Juda win Jekoptok komblin, Jekop win Aisak-
tok komblin, Aisak win Ablaamdok komblin,
Ablaam win Telalok komblin, Tela win Nahollok
komblin,

³⁵ Nahol win Seluktok komblin, Seluk win
Reulok komblin, Reu win Pelektok komblin, Pelek
win Ebellok komblin, Ebel win Selalok komblin,

³⁶ Sela win Kainandok komblin, Kainan win
Alpaksattok komblin, Alpaksat win Semdok
komblin, Sem win Noalok komblin, Noa win
Lamettok komblin,

37 Lamek w+n Metuselalok komblin, Metusela w+n Enoktok komblin, Enok w+n Jalettok komblin, Jalet w+n Maalalellok komblin, Maalalel w+n Kainandok komblin,

38 Kainan w+n Enoslok komblin, Enos w+n Settok komblin, Set w+n Adamdok komblin, t+mbi Adam w+n Yambatt+ t+mbi indañguk.

4

Satand+ Yesu ti-kuyuk ti-ñ+m+ñguk

1 T+mbi Yesuli tuk i-taleumbi, D+ndim Woñd+ g+nan g+nañ tokñe pal+mgukta nañg+limbi, Jodan tuk bim kwet ama n+mnatnan ña kuñguk.

2 Wand+ñ tim sandap 40 dou m+lat ti-kuñ+limbi, Satand+ ti-kuyuk pa ti-ñ+m+ñguk. Nain wolonda nanañ no n+m nam, slak kuñ+limbi, tim sandap wali taleumbi, nanañ gawat t+ñguk.

3 T+mbi Satand+ ñ+nd+ñ n+ñguk, “D+ik Yambattok N+ñan sin+ikta, kusaka t+mbi dakleuktok kawat ñ+n n+mb+mbi, nanañ indaw+n!”

4 Eumbi tambane n+ñguk, “W+nd+ñ n+m. Yambattok manda no ñ+nd+ñ youyoul+n patak, ‘Ama nanañliñgot kuñgun m+uktok tuop n+m.’ ”✧

5 T+mbi Satand+ kwet loloñen nolok nañg+p lombi, kwet tuop amatam kusei kusei kuañ w+n g+ti+kgan walawalan nom+ik nain dumangan daul+m+mbi

6 n+ñguk, “Kwet g+ti+k wolok gemb+n ba paman w+n nokok k+tnanan k+m+lim ka-d+ikñelet, wala t+mbi ama nola ba nola m+m+lok nand+mbi, k+ndem kiinan k+m+let. Nepek g+ti+k w+n d+ik gamtaletalelok nand+let,

✧ 4:4: Lo 8:3

7 wɪn tɪkap dɪk kesɪtnanan mɪlelem tɪ-nameñda, nepenepek gɪtɪk wɪn dɪkok gɪñgɪt tɪ-taleutak.”

8 Eumbi tambane niñguk, “Yambattok manda no ñɪndiñ youyoulɪn patak, ‘Dɪk Wopum Yambatka mɪlelem tɪ-ñɪmɪmbi, en noñgangot kɪmɪt-klelok.’” ✧

9 Tɪmbi Satandi Yesu nañgɪpi, Jerusalem tapma it pendɪm kusip plon lo kɪmɪpi niñguk, “Dɪk Yambattok Niñañ sɪnɪkta, ñɪnanɪn dɪkopi ma pi!

10 Kusei ñɪndiñda dɪk nɪm kolautañ: Yambatta manda no ñɪndiñ youyoulɪn patak, ‘Endi eñaloñiilok kɪsɪnan gapɪpi, gambɪ-dɪkñenelɪñdok enbekak.’

11 No wɪn ñɪndiñ, ‘Endi kɪsɪli gep wɪt-taloumbi, kawatti kesɪka nɪm gaulek.’” ✧

12 Eumbi tambane niñguk, “Yambattok manda ñɪndiñ elak, ‘Dɪk Wopum Yambatka endok gambɪn inda-dakleuktok tɪ-kuyuk nɪm tɪ-ñɪmekañ.’” ✧

13 Satandi tɪ-kuyuk kusei kusei gɪtɪk tɪ-ñɪmum taleumbi, “Nain nolamek” embi kañ bimbi ñañguk.

Ama Sɪsɪnɪk Yesu endi enlok kuseiñɪn tɪmbɪ dakleñguk

Yesuli enlok kuseiñɪn Nasalet it kwelan eu dakleñguk

14 Tɪmbi Yesuli Galili kwelan undane ñambi, Dɪndɪm Woñdok gambɪ plon kulɪñgukta endok gɪñgɪt walɪ kwet kle-gɪmbup pakañ tuop sapakñaneñguk.

15 Timbi endi kwet wolok kle-gimbut kuñipi, it kiyauñi ginañ giñgit manda eni-daut ti-sem pa timbimbi, amatam gitikti koi giñgit tike-loñgiliñ.

16 Timbi Nasalet it kwet kandañ pap bendiñguknan bo ña tomguk. Tombi, Sabat patnandi nain indaumbi, ep tindiñ klembi, it kiyau ginañ loñguk. Lombi, manda pinat-semepi mlalimbi,

17 plofet Aisaiali manda youkuk win tikembi, enda miñgiliñ. Mumbi pisapi, manda ñindiñ pakuk win timbi indaumbi pinat-semguk,

18 “Wopumdi giñgit manda kindem ama pimbiniñesila enbettok nanbi taleñguk, wala timbi endok Woñdi gembin namlak. Endi manda ñindiñ ewa piuktok nani-mukuk: toptop kolan plon pakañ win pisat-semnekalñ, ba dausi sipmisipmin endok dausi timbi tom-semnekalñ.

Timbi endi ñindiñ timbettok nani-mukuk: nak ama ep pi yaliumbi pimbiniñen kuañ endok mlapsi timba taleukak,

19 ba Wopumdi amatamñii wale kindem ti-semsemlok nain indalak win ewa piukak.”[☆]

20 Manda windiñ pinat-talembi, pepa kwasa win kwasanembi, it kiyau kena amala binda mimbibi, amatam eni-daut ti-semektok pipakuk. Timbi it kiyau ginañ pakiliñ endi gitikgandi daut endañgot deiñgiliñ.

21 Timbi Yesuli kusei kimipi, manda ñindiñ enguk, “Giñgit manda pinalam nandañ wali man ñindiñgit bien inda-daklelak.”

☆ 4:19: Aisaia 61:1-2, 58:6

22 Wɪndiñ eumbi, amatam gitikti ni-kindem dambi, mandan nandum galknat sinik tĩngukta nanandi kena timbi eñgiliñ, “Nitek timbi Josep-tok niñgan wali manda wandin elak?”

23 Eumbi enguk, “Biañganak, sindi eyout manda ñindiñ naninetañ, ‘Timbi kindenda ama, dik ditnalok piñgipka timbi kindem da-mek’, win Kapaneam it kwelan kena timbim giñgika nandiñgimñ, wɪndiñgangot ñolok ika kuseinan timbimbi kana!”

24 Wɪndiñ embi yousimbi enguk, “Nak biañgan sanba: plofet ama no enlok ilnan nasiili not nim pa ti-ñimañ.

25 Sindi plofet Elia nek tĩnguk win nandi-ñimti: endi kuñilimbi, gwilat tipet git no git yakip kit tambon noñgan gwi no nim piumbi, kwet tuop nanañ map wopum indaņguk. Nak biañgan sanlet: nain wolonda Israel kwelan Juda tam kanjak asupgan kuñgiliñ,

26 gan Yambatti Elia win endoñ nim ni-mupi, endi Sidon kandañ tam kanjak no Salefat it kwelan kuņguk endoññan ni-mulim ñambi tike kimikuk.

27 Timbi plofet Elisali kuñilimbi, Israel kwelan Juda amatam asupti wanda kwambiñ yambo mawatsiat kuñgiliñ. Gan Elisali endoñnan nanin no nim timbi kindem daņguk, endi ama no koi Naman Silia kwelan nanin en noñgangot timbi kindem daņguk.”

28 Timbi it kiyau ginañ pakiliñdi Yesulok manda win nandimbi, ginañji komba dũmbi

29 milapi, en it kwet pawan kle munjulim ñaņguk. Isi kwesi win kwet kimin plon pakukta,

jĩmbiñ malapnan tike nañgip ñambi, munjut kolĩ piuktok ñañgĩliñ.

³⁰ Gan endi undanembi, kimin gitik boñgipsi ginañ yapma klembi, walinin pi ñañguk.

³¹ Ñambi, it kwet no koi Kapaneam Galili kwelan patak wandiñ pi tombi pakuk. Papi, Sabat patnandi nainda giñgit manda eni-daut sem pa tilĩnguk.

³² Endi ama biesili manda gembinat eañ wĩndiñ eñgukta timbi nandi-gitiñgitik tiñgĩliñ.

Yesuli amatam ep timbi kindem daumbi, giñgit manda eu piñguk

³³ Sabat patnandi nain nola ama no yal kolanli ginan ginañ piñguk endi it kiyau ginañ lom pakuk. Endi wopumgan kwawa tiñipi eñguk,

³⁴ “Ei, Yesu Nasalet nanin, dik nekta nĩndoñ bilañ? Dik nip timbi kolaneñdok bilañ ba? Nak kusaka nandilet: dik Yambat enlok kena ama giñgi sinik win.”

³⁵ Wĩndiñ eumbi, yal kolan win ni-ñombiñipi eñguk, “Dik mañga masipbi, amalok ginan nanin lambim po ñau.” Eumbi, yal kolandi ama win munjut kolimbi, ama pakiliñ endok boñgipsinan piñguk, gan yal endi ama win nim timbi kolaumbi, slak lambim po ñañguk.

³⁶ Timbi amatamdi kundit win kañbi kasilikñembi, nanandi kena timbi, nisĩngan enandi timbi eñgĩliñ, “Kai, ama ñali manda nitnein sinik elak? Ama yambalat nomik endi yal kolan manda gembinat enbumbi lambim po ñañ!”

37 Yesulî kundit wandin tîmbîmbi, endok gîngî wâlî kwet kle-gîmbup pakañ tuop sapakñaneñguk.

38 Yesulî it kiyau gînañ nanin pîmbi, Simondok ilan loñguk. It wolok Simon yapman tam jîmbat tîmbi, pîngîu komba dîumbi pakuk. Tîmbi Yesulî en tîmbi plap tauktok ni-nandumbi,

39 tam pakuknan lombi mumuñembi, jîmbat ni-ñombîumbi, tam wîñ kañ biñguk. Wîndîñ tîmbîmbi, tam pîngîu nandum pañgîtaumbi, plapkan mîlapi, Yesu gît nolii yambî-dîkñeñguk.

40 Maim pîumbi, Sabat patnandî nain taleumbi, amalî nosî jîmbat kusei kusei inda-semguk wîñ Yesuloñ yanañgîp bîumbi, kiilî ama gîtik noñgan noñgan ep kañbi, ep tîmbi kîndem dañgîlîñ.

41 Tîñîpi, amatam asuptoñ yal kolanjî wakît ep kle-semumbi, kwawa wopungan tîñîpi po ñambi, ñîndîñ eñgîlîñ, “Dîk Yambattok Nîñañ sînik.” Yal kolan endî Yesu en Mesia Yambattî ni-mukuk wîndîñ nandî-ñîmîngîlîñ, wala tîmbi enombîmbi, manda eelok e-kîmîsip tî-semguk.

42 Kwet salaup tîmbîmbi, Yesulî it bimbi, pî ña kwet ama ni-mnatnan ñambi pakuk. Tîmbi amalî lonjî kukap tîmbi indaumbi, tîke kimbi dambi, en gîta papatok niñgîlîñ,

43 gan endî ñîndîñ enguk, “Yambattî amatam yambî-dîkñembi, ama wapmañjî kulak wolok gîngît manda kîndem ewa pîuktok endî nani-mukuk, wala tîmbi nak it kwet dîwînnan bo ñauttok een.”

44 Wîndîñ embi yambîk bimbi, ña Judia kwet tuop kumbi, it kiyauñjî gînañ manda eu pînguk.

5

Petlo g'it noliil: Yesulok mandala mikbalak asup tiañeñg'il'iñ

¹ Nain nola Yesul: Genesalet tuk guañ k'nanjatnan ilimbi, amatam k'im+n wopumdi Yambattok manda nandinepi kle-gimbupi, ñasi ñasiñgan tiñg'il'iñ.

² Timbi Yesul: k'nanjatnan k'ikeñ t'ipet palim kañbi, mikbalak epep amal: k'ikeñj: bimb, liks: w'ilip pak'il'iñ yambiñguk.

³ Yambim endoñ ñambi, k'ikeñ nolok plon lombi, k'ikeñ molom Simon enda kambak munjulim ñaña euktok n'iñguk. Eumbi, w'indiñ timbimbi, wolok pipapi, g'iñg'it manda eni-daut kenan yousimbi ti-semguk.

⁴ Ti-sem-talembi, Simon ñ'indiñ n'iñguk, "Dik tuk guañ boñgipnan ñambi, mikbalak epeplok liks: w'in mep k'im'ilim g'inañ ma p'wit."

⁵ Eumbi tambane n'iñguk, "Endaut, n'indi tim ombap kena gim slakan timiñ, timbi mikbalak bien no nim epmimiñ. Gan dikok mandala joñgo bindambo lik mep kimilam pinetañ."

⁶ W'indiñ embi, endi liks: mep k'im'ilim p'umbi, mikbalak asup sinik melimbi, lik blañganepi tiñg'il'iñ. W'indiñ timbimbi,

⁷ nosii diw'in k'ikeñ nolok plon kuñg'il'iñ endi bi ep pañg'itaneliñdok kit wayo kot-semum bimb, ep pañg'tañg'il'iñ. Timbi mikbalak k'ikeñ t'ipet wolok g'inañ ep dasi tokñeumbi, k'ikeñ t'ipet tuk g'inañ pindepi tiñg'imik.

8 Tĩmbi Simon Petloli wĩndiĩ indaum kaĩbi, Yesu kesiinan mĩlelem tĩmbi niĩnguk, “Wopum, nak ama yomnat, kak nambimbi ñau.”

9 Kusei ñĩndiĩnda endi wĩndiĩ tiĩnguk: en wakĩt ama gĩtik en gĩta kĩkeñ plon pakĩliĩ endi mĩkbalak asup epĩliĩnda tĩmbi mĩsimbi, nanandi kena tiĩngĩliĩ.

10 Tĩmbi Sebedilok niĩñaĩit tĩpet Yakobo gĩt Yoane Simon gĩta mĩkbalak epep kena pa tiĩngĩmĩk endi wĩndiĩngangot tiĩngĩmĩk. Tĩmbi Yesuli Simon niĩmbi eĩnguk, “Niĩm mĩsiwĩ. Dik mĩkbalak tiatia tĩlaĩdi gamanda amatam eni tiatia kena tĩmbi kuukaĩ.” Wĩndiĩ eumbi,

11 endi kĩkeñ ep tiañeumbi, kĩnanjat kwambiĩnan loumbi, nepenepek gĩtik bi-talembi, Yesulok gwaĩgwa indambi, en kle kuĩngĩliĩ.

Yesuli ama jĩmbat yambo mawalat no tĩmbi kĩndem daĩguk

12 Yesuli Juda amatamdok it kwet no pakuk wandiĩ kuĩliĩmbi, ama no piĩngĩu gwĩlap gĩtik yambo mawatti sipmiĩnguk endi biĩm Yesu kaĩbi, pi piĩm timan dai kwet plon kiĩmĩp piĩndiĩm papi, ni-kukulembi eĩnguk, “Wopum, tĩkap dik nep kiĩmĩlep nandiĩlaĩda, guma jĩmbatna tĩmbi taleumbi, kĩndem dawa.”

13 Eumbi, kii kot suapi, ama wĩn tĩke-kaĩbi niĩnguk, “Nak nandi-gamlet. Dik kĩndem da!” Eumbi, wolongan wanda kwambiĩ wali pailĩmbi, kĩndem daĩguk.

14 Tĩmbi Yesuli manda kwambiĩ niĩmbi eĩnguk, “Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola niĩm

ti-semekañ. Nîm sînik. Dîk ñambi, gwîlapka tapma amala daulîmîumbi, jîmbatka talelak wîngambi-dakleutak. Tîmbi amatamdî wandañga biañgan ip talek wîngambi-nandînelîñdok dîk tapma tîmbekañ, wîng Moselî endîkñe manda kîmîtnînguk wolok tuop.”

Yesulî wîndîñ eñguk,

¹⁵ gan kena tînguk wolok gîngîtti sapañane sînik taumbi, amatam asupgandî mandan nandînepi ba jîmbatsî kle-semektok Yesuloñ bîmbi, kîmîn pa tiañgîlîñ.

¹⁶ Gan Yesulî wandîngan embi, yambîk bîmbi, engan kwet ama nîmnatnan ñam, nîmolo pa tîlînguk.

Yesulî yom bîmbilok gembî palmînguk wîng daut semguk

¹⁷ Nain nola Yesulî amatam enî-daut tîsemñîlîmbi, Falisi ama gîta endîkñe manda nandî-tale ama endî lo ñasîngan pipakîlîñ. Endî Jelusalem ba it kwet gîtik Galili ba Judia kwelan pakañ walinin bîmbî. Tîmbi Wopumdok gembî jîmbatsîat ep tîmbî kîndem dalok Yesuloñ palmînguk.

¹⁸ Nain wolonda ama dîwîndî nosî no kii kesîi dalandan tañgo plon tañgonem bîmbi, Yesulî it pakuknan lom dainan kîmîtnelîñdok tî-tlakîlîñ.

¹⁹ Amatamdî it wîng tokñeñgîlîñda tîmbi endî it gînañnan bem lonelîñdok tuop nîm, wala tîmbi endî it pendîm bat wolok lombi, pendîm wiap blanganembi, toali tañgo plon top gîlîm dambî, bium pî amatam boñgîpsînan Yesulok kuañnan pînguk.

20 Wɨndiñ timbɨmbi, Yesuli nanandi kiliktɨnjɨlok bien ka-nandiɨmbi, ama wala ñɨndiñ niñguk, “Notna, yomga gɨtik wɨn bi-gam-taletalen.” Wɨndiñ eumbi,

21 endikñe manda nandi-tale gɨt Falisi ama endi kusei kɨmɨpi, nisɨñgan ñɨndiñ e-nandi tiñgɨliñ, “Yakii, ama manda winjɨt elak wɨn en nin? Wɨn Yambat en noñganliñgot yom bimbilok gembɨn palmɨlak yañ!” *

22 Timbi Yesuli gɨnañ nanandiɨnji ka-nandiɨmbi eni-nandiɨmbi eñguk, “Kusei nɨtehta sɨndi gɨnañji gɨnañ wɨndiñ e-nandi tañ?”

23 Gembɨ nɨm pat-namumda, nak ‘Yomga bi-gam-taletalen’ nɨmbambi, ba ‘Mɨlapi ñau’ nɨmbambi, bien kɨndem indauk ba? Nɨm ya!

24 Gan nak Ama Sɨsɨnɨkti kwelan ñolok yom bimbilok gembɨn pat-namlak wɨn sɨndi nambi-dakleneliñdok nak ñɨndiñ timbetet.” Wɨndiñ eñpi, ama kii kesii dalandanla nɨmbi eñguk, “Nak ganlet: dik mɨlapi, ipatka tikembi, ikanan ñau.” Eumbi,

25 wolongan ama wali dausɨnangan mɨlapi, ipal tikembi, ilnan ñañpi, Yambat ni-kɨndem dañguk.

26 Timbi amatam gɨtikti wɨn ka silikñembi, nanandiɨnji nɨm dakleumbi, nepek misɨmɨsɨn kañgɨliñ wala Yambat ni-ta-loñpi, nisɨñgan ñɨndiñ eñgɨliñ, “Man nepek gɨtikñin indaumbi kamiñ.”

Yesuli yom ama ep tiañeupi indañguk

* **5:21:** Juda amalok nanandiɨnji wɨn ñɨndiñ: no en Yambat esɨsɨ-ñɨmlak endi tike pi yalilak.

27 Wolok siñgi kandañ Yesulî walinin pîm ñambi, takis epep ama no koi Livai en takis epep ilan palîmbi kañbi, ñîndîñ nîñguk, “Dîk bîm nep kle ku.” Wîndîñ eumbi,

28 Livailî kenalok nepenepel gîtik wîn bi-talembi mîlapi, Yesu kleñguk.

29 Tîmbi endî ilnan nanañ si-jumut wopungan Yesulok ti-ñîmîmbi, wolongan takis epep ama ba ama dîwîn asupgan en gîta nanañ yakan nañgîlîñ.

30 Tîmbi Falisi ama gît nosî dîwîn endîkñe manda nandî-taleñgîlîñ endî wîn kañbi nandum pîmbi, e-balep tîmbi, Yesulok gwañgwañii ñîndîñ engîlîñ, “Sîndî nekta takis epep ama ba ‘yom ama’ dîwîn en gîta nanañ yakan nañ?” Eumbi,

31 Yesulî tambanem enguk, “Kîndemsi endî gwasap amaloon nîm ñañ, wîn jîmbatsiat endîñgot gwasap amaloon ñañ.

32 Ama nisîla nandum dîndîm tîlak nak en enî-tiañelok kwelan nîm indañgut, tambo nak yom ama enbambi, gînañjî tambanenelîñdok indañgut.”

Yesulok nanandin ba ep tîndî wîn damanin wandin nîm

33 Tîmbi ama dîwîndî Yesu ñîndîñ nîñgîlîñ, “Yoanelok gwañgwañii endî nain asup nanañ kîmîsipbi, nîmolo kena pa tañ, tîmbi Falisi amalok gwañgwanjii endî bo wîndîñgangot tañ, gan nîtekta dîkok gwañgwañgailî nanañ kîmîsip nain no nîm kîmîpi, kîmîsip pa tañ?” Eumbi,

³⁴ noliilok plon eyout manda ñ+ndiñ enbi eñguk, “Ama no tam+n t+lakta t+mbi nolii g+ta na-s+i+l+i+l+i t+iñ+i+l+mbi, s+i+nd+i k+i+ndem noliilok nanañ k+i+m+i+s+i+p t+i-semnel+iñ ba? N+i+m ya!

³⁵ Gan nain indaumbi, kanj+kñiil+i ama w+i+n yapma t+i+kenekaliñ. T+i+keumek, noliil+i blan t+mbi, nanañ k+i+m+i+s+i+p t+i+nekaliñ.”

³⁶ W+i+nd+iñ embi yous+i+mbi, nepek komblin ba damanin wala eyout manda ñ+ndiñ bo enguk, “Ama nol+i dasindasin komblin blañganembi, kusip t+i+kembi, dasindasin damanin mambup-meuk ba? N+i+m ya! End+i w+i+nd+iñ t+i+mbekta, dasindasin komblin w+i+n kola-ñ+i+mek, t+mbi dasindasin kusip komblin wak+i+t dasindasin damanin endok tuopset noñgan n+i+m t+i+mbek.

³⁷ T+mbi wain tul komblin w+i+n meme gw+i+lap damanin g+i+nañ n+i+m w+i+l+i g+i+lolok. W+i+nd+iñ t+i+mbekta, wain tull+i bend+i wopum dambi, meme gw+i+lap damanin t+mb+i tawa kolaumbi, wain kwe-lan poña p+i-talew+i+k.

³⁸ Wala t+mbi wain tul komblin w+i+n gw+i+lap komblin g+i+nañ pa w+i+l+i g+i+lolok.

³⁹ T+mbi no en wain tuk damanin nañguk end+i wala ‘Koñgom s+i+n+i+k’ embi, wain komblin w+i+n nambepi kunjit talak.”

6

Yesul+i Sabat patnandi nainnan nek t+i+nd+i+l+ok eu talelak

¹ Sabat patnandi nain nola Yesul+i plaua m+i+nj+i+p kenanan d+i+kñe ñañ+i+l+mbi, gwañgwañii en g+ta ñañg+i+l+iñ end+i plaua bien mep pañg+i+pi, m+i+nj+i+p kaik nañg+i+l+iñ.

² Timbi Falisi ama dɪwɪndɪ wɪn kañbi, nandum tuop nɪm tɪmbɪmbi engɪlɪñ, “Nɪtek tɪmbi sɪndɪ Sabattok endɪkñe manda wɪpi, kena nɪm tɪndɪlok elak wɪn tañ?”

³ Timbi Yesulɪ tambane enguk, “Endɪkñe manda wɪwɪttok kandañ sɪndɪ Devit gɪta noliilɪ nanañ gawat paliñɪlɪmbi, nɪtek tɪñguk wolok kasat wɪn nɪm pinap nandañ ba?”

⁴ Endɪ Yambattok ilan lombi, plaua nanañ endok bi-ñɪmɪmɪn wɪn mepi nañguk. Endɪkñe mandalɪ elak wolok tuop nanañ wɪn tapma ama endɪñgot nanalok, gan Devitti wɪn joñgo mep nambi, noliila bo emumbi nañgɪlɪñ.”*

⁵ Wɪndɪñ embi yousɪmbi enguk, “Nak Ama Sɪsɪnɪktɪ Sabat patnandɪ naindok molomda tɪmbi wolonda nek guma tɪndɪlok wɪn ewa talelak.”

⁶ Sabat patnandɪ nain no indaumbi, Yesulɪ it kiyau gɪnañ lombi, enɪ-daut tɪ-paliñɪlɪmbi, ama no kii dɪndɪm dalandañguk endɪ bo wolok bɪm pakuk.

⁷ Timbi Falisi gɪta endɪkñe manda nandɪ-tale ama endɪ Yesu kɪt yout tɪ-ñɪmnelɪñdok kusei lonjɪñgɪlɪñ, wɪndɪñda endɪ Yesulɪ Sabat patnandɪ nainnan ama no tɪmbi kɪndem dauk ba nɪm wolok ka-tuakɪlɪñ.

⁸ Gan Yesulɪ nanandɪnjɪ wɪn ka-nandɪmbi, ama kii dalandan wɪn kɪtɪ-ñɪmɪmbi nɪñguk, “Mɪlap bɪmbi, ñolok it!” Wɪndɪñ eumbi mɪlapi, dausɪnan ikuk.

* **6:4:** Devitti endɪkñe manda wɪkuk, gañgan Yambattɪ gimbit nɪm tɪ-ñɪmɪñgukta tɪmbi Yesulɪ Falisi amalɪ enlok gwañgwañiila gimbit nɪm tɪ-semnelɪñdok eñguk.

9 Timbi Yesulî enbi eñguk, “Nak ñndiñ sani-nandutet: Sabattok endikñe mandali nek tîneñdok nandi-nimlak - ama timbi kindem dalok ba ama timbi kolalok, kuñgun tike-kimittok ba timbi kimlok?” Wîndiñ embi,

10 amatam wolok pakiliñ yambi-ta-ña-talembi, ama kii dalandan ñndiñ niñguk, “Kika kot suat” nimbimbi, wîndiñ timbimbi, kiilî salaptambi, kindem dañguk.

11 Timbi gimbit wopumdi ama biesilok ginañji tokñeumbi, Yesu nitek timbi kolaneliñdok wala nisîngan e-nandi tiñgiliñ.

Ama Sisirik Yesu endî ama nin en kle-kuñgiliñ eni-daut ti-semguk

Yesulî gwañgwa 12 ep danguk

12 Nain wolonda Yesulî nimolo timbepi kwet jañginnan lombi, tim ombap Yambat nimolo timiñguk.

13 Kwet salaumbi, ama asup en kleañgiliñ kitisemum biumbi, endok boñgipsinan nanin ama 12got ep danbi, ‘enimumulîn’ kot emguk.

14 Ama ep danguk endok kosi ñndiñ: Simon (koi no Petlo kitîñguk), tim kwayañ Andlu, Yakobo, Yoane, Filip, tim Batlomio,

15 Matayo, Tomas, tim Yakobo Alifaialok niñañ, tim Simon koi win ‘Selot ama’ kitîñgiliñ,

16 tim Judas Yakobo niñañ, gita Judas Iskaliot, ama nin siñgi Yesu bola timiñguk.

Amatam nitein endî diwin yapma kle-pakañ?

17 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii ep danguk en gĩta kwet jañgĩnnan nanin pĩmbi, kwet kĩmbat nolok tombĩmbi, gwañgwañii asupgan dĩwĩndĩ en gĩta wandĩñ pakĩlĩñ. Tĩmbi endĩñgot nĩm, wĩn amatam kĩmĩn wopum Judia kwet tuop nanin ba Jelusalem nanin, ba Tilo Sidon it kwet tĩpet tuk kimbĩñ balilĩñ pakamĩknan nanin

18 endĩ Yesulĩ manda eumbi nandĩnelĩndok ba jĩmbatsĩ ep kle-kot tĩ-semektok bĩ palĩmbi nandĩ-sembi, ama dĩwĩn yal kolandĩ mĩlap emguk wĩn bo ep tĩmbĩ kĩndem dañguk.

19 Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum endĩ Yambattĩ Yesu gembĩ mĩumbi, amatam gĩtik ep tĩmbĩ kĩndem daumbi kañgĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ tĩkeka tĩnelĩndok bañak lonjĩñgĩlĩñ.

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiiloñ dei yambĩmbi, ñĩndĩñ enguk,

“Amatam nĩsĩla nandum pĩmbĩñen tĩlak sĩndĩ wakan Yambattok gĩñgĩtĩii indambi kuañ, wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

21 Man ñĩndĩñgĩt nepenepekta lonjĩ kuañ sĩndĩ wakan Yambattĩ sep tĩmbĩ tokñenekalĩñ, wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

Man ñĩndĩñgĩt sĩmba blan plon kuañ sĩndĩ wakan sĩmba sasat plon kunekalĩñ, wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

22 Sĩndĩ nak Ama Sĩsĩnik nep kle-kuañda tĩmbi amatamdĩ nandĩ-kola tĩ-samañ, ba nĩsĩlok boñgĩpsĩnan nanin sep kle-kotnelĩndok

sani-suambapi, kosi tĩmbi kolalak,
nain wolonda sĩndi amatam diwĩn yapma
kle-pakañ.

23 Wĩndiñ inda-samekaknan walenji kindem
daumbi,
silisili wopum inda-samumbi,
kusei ñĩndiñda dikondi kot tĩnekalĩñ:
bep pañjii endi plofet ama damañgan
kuñgĩliñ
enda wĩndiñgangot pa ti-semumbi,
tuanji wopum kunum gĩnañ kasileñgĩliñ,
tĩmbi sĩndi wĩndiñgangot kasilenekaliñ.

24 Gan minem kwilikwiliñji wopum sĩndi
blasĩngan,
wĩn sĩndi ikan nepenepesi kindem gitik wĩn
kasile-taleañ.

25 Man ñĩndiñgit nĩm ti-blamblaem kuañ sĩndi
blasĩngan,
wĩn sĩndi lonji ti-kunekaliñ.

Man ñĩndiñgit simba sasat kindem plon kuañ
sĩndi blasĩngan,
wĩn sĩndi kukulembi, simba blan plon
kunekaliñ.

26 Amatam gitikti sĩndok kosi tĩke-lonekalĩñ
wolonda sĩndi blasĩngan!
Neta, bep pañjiili plofet ama juluñgan
endok kosi pa tĩke-loñgĩliñ,
gan Yambatti plofet ama wandin wĩn
yalamĩkuk.”

*Ep tĩndin kindem amatam tambon nĩmnat ti-
sem ti-kunekaliñ*

²⁷ Yesuli yousimbi enguk, “Mandana tĩkembali
kuañ sĩnda ñĩndiñ sanlet: sĩndi kanjiksii

gĩnañ kĩndem ti-sem-ta-kunekaliñ, wĩn nandi-kola ti-samañ enda ti-kĩndekĩndem ti-sem-ta-kunekaliñ,

²⁸ yala ti-samañ enda gwĩlam ti-sem-ta-kunekaliñ, kolan ti-samañ enda nimolo ti-sem-ta-kunekaliñ.

²⁹ Ama noli bunga tambon wĩtakta, tambon bo wĩlektok tambane-ñĩmekañ. Ba noli sauloĩga galom ti-ke-gamlakta, kiupĩnga bo bi-ñĩmĩmbi ti-keukak.

³⁰ Dik nepek nola gani-nandi tañ enda emekañ, ba noli nepenepeka galom mep gamlak ombi-gamektok nim ni-gĩngĩneukañ.

³¹ Ep tĩndĩn gĩtik dik nandi-galk tambi, amatamdi dika wĩndĩñ ti-gamnelĩndok nandi-semļañ, dik bo wĩndĩngan ti-sem-ta-kuukañ.

³² Tikap dik amali gĩnañ kĩndem ti-gamañ endaĩgot gĩnañ kĩndem ti-semĩnda, nekta Yambatti gani-kĩndem dawĩk? Yom ama endi bo wĩndĩngangot pa tañ, wĩn endi ama nin gĩnañ kĩndem ti-semļak enda gĩnañ kĩndem ti-ñĩmañ.

³³ Ba tikap dik amali kĩndem ti-gamañ endaĩgot kĩndem ti-semĩnda, nekta Yambatti gani-kĩndem dawĩk? Yom ama endi bo wĩndĩngangot pa tañ.

³⁴ Ba tikap dik ama nindi tambon ombi-gamnelĩndok tuop wĩn nandi-kwambiñ dalañ endaĩgot emĩnda, nekta Yambatti gani-kĩndem dawĩk? Yom ama endi bo yom amala nepek emañ, wĩn tambon wolok tuopgan ombi-semnelĩndok wĩndĩñ pa tañ.

³⁵ Nim, wĩndĩñ nim tĩlok. Tambo sĩndi kanjĩksi gĩnañ kĩndem gĩt kundit kĩndem ti-sembi, nepek

tambon nīmnat embi, ombi-sammelīñdok nīm pa mandinekaliñ. Sīndi wīndiñ tīnekalīñda, tuanjī wopum pat-samekak, tīmbi sīndi Besī Yambatt Loloñ Sīnik endok ep tīndin klembi, wembe gwañgwañii kuañ wīn inda-dakleukak. Neta, endi wakan ama kolan pa tañ ba sīmba kīndem manda nīm pa eañ enda kīndem pa tī-semlak.

³⁶ Bepsiī amatam gīnañ busuk tī-semlakta, wīndiñgangot sīndi gīnañ busuk tī-semnekalīñ.

³⁷ Sīndi amatam enī-pī nīm tī-kunekaliñ, tīmbi Yambatti wīndiñgangot sani-pī nīm tīmbekak. Sīndi amatam yom plon nīm ep kīmīt tī-kunekaliñ, tīmbi Yambatti wīndiñgangot yom plon nīm sep kīmīlekak. Sīndi amatamdok yomjī bi-sem tī-kunekaliñ, tīmbi Yambatti bo yomjī bi-samekak.

³⁸ Sīndi amatam plap tī-sem tī-kunekaliñ, tīmbi Yambatti wīndiñgangot plap tī-samekak. Sīndi plap tañ wolok tuop endi plap tī-sambi, nombo yousīmbi, sam tokñe sīnik taumbi, dīwīn lamīp pīukak. Nekta, sīndi amala nītek tī-semañ, wolok tuopgan Yambatti sīnda bo tī-samekak.”

Ama man mambenji tīpet endok telak nīm klenekaliñ

³⁹ Tīmbi Yesuli yousīmbi, eyout manda ñīndiñ enguk, “Ama dai sipmīsipmīn endi nol no dai sipmīsipmīn gumañ nañgīlek ba? Nīm ya! Wīn nīset tīpelat ban gīnañ pīndemīk bek.

⁴⁰ Gwañgwa no endi nīndaulīn nīm maklelak, gan endi nandīnandī kena tīmbi taleumek, endi nīndaulīndok tuop indauk bek.

41 Nitek timbi, dik nokalok dai ginañ kilikilik win kalañ, gan ditnalok dauka ginañ komba bem patak win nim ka-daklelañ?

42 Dik komba bem dauka ginañ patak win nim kañbi, nitek nokala ñindiñ nımbeñ, 'Notna, nak dauka ginañ kilikilik patak win klewa lambi-gamiñ.' Ama man mamben tipelat, dama ditnalok dauka ginañ komba bem patak win kle kopmek, siñgi kandañ ka-dindim embi, nokaloñ dai ginañ kilikilik patak win kindem kleu lambi-ñimek.

43 Komba kindem no endi bien kolan nim pa lalilak, wındiñgangot komba kolan no endi bien kindem nim pa lalilak.

44 Komba wali nitein win bienli mek timbi daklelak. Kuañgımdı bien mandañ sınık indaumbi tikelok ba? Ba gınjattı bien gip indaumbi tikelok ba? Nim ya!

45 Amalok kandañ win wındiñgot: nepek endok gınan tokñe patak wali wakan man ginañ lambumbi elak. Wolok tuop nepek kindem ama kindemli gınan ginañ dasi-miñguk wali wakan bien kindem timbi indalak, timbi wındiñgangot nepek kolan ama kolandı gınan ginañ dasi-miñguk wali wakan bien kolan timbi indalak.

46 Nekta slakan 'Wopumni' manjılıñgot pa nanañ, gan manda sanlet win nim tañgoneañ?

47 Ama no nokoñ bımbi, mandana tıke kulak endi ama nitein win sani-daut ti-sametet.

48 Endi ama it kwambiñ tıñguk wandin. Endi it kindilıñpi, ban ombap kindilım pıumbi, ita mambi ilımbi, kawat ta kusei ginañ melı pıumbi, gembınatgan youlı gılım da-taleñguk. Timbi tuk

gwam wopum indambi, it plon suañguk, gan endi ti-kindem dañgukta timbi minjulim, sasik nim tiñguk.

⁴⁹ Timbi ama no mandana nandi-kimkimnelak endi ama it joñgonjoño kindikuk wandin. Endi it kindilipi, ta plongan kimpipi, joñgonjoño kindikuk. Timbi tuk gwam wopumdi it wolok plon suambi minjulimbi, plastik sinik g'lom pimbi l'ime-taleñguk.”

Ama Sisinik Yesu endi ginañ busuk daut semguk

7

Yesuli mik ama telak damanjilok kena gwañgwa jimbalat timbi kindem dañguk

¹ Yesuli manda gitik win amatam enbi taleumbi, Kapaneam it kwelan lo ña pakuk.

² Wandin kandañ mik ama telak damanji no pakuk endok kena gwañgwa jimbawat wopum timbi, kimkimlok tuop tiñguk. Endi kena gwañgwa wala nandum loloñ sinik tiñgukta timbi,

³ Yesulok giñgit nandimbi, Judalok ama biesi diwin Yesulon eni-mukuk, win endi Yesu nitiañeum bimbi, kena gwañgwa jimbawat timbi kindem daupok wandin tiñguk.

⁴ Timbi ama wali Yesulon ña tombi, mik ama telak damanjilok kasat ti-ñimimbi ni-giñginembi eñg'liñ, “Telak damanji win kindem tike-kimileñdok tuop.

⁵ Nekta, endi Juda nindok sambat nim, ganmek ninda ginañ kindem pa ti-nimlak. Tiñipi, it

kiyauni wɪn endiñgan nɪp tɪmbɪ plap taumbi indañguk.”

⁶ Wɪndiñ eumbi nandi-sembi, en gɪta ñañguk.

Ñambi, telak damanjɪlok il tɪmbɪ dumalaumbi, telak damanjɪlɪ nolii Yesuloñ en+mupi, manda ñɪndiñ kɪmɪlɪmɪñguk, “Wopum, slakan kesɪk gawat nɪm bɪwɪñ. Nak kambak ñandin ñolok nekta nokok itnanangan bɪ nambeñ?

⁷ Nak bo daukanan bɪmbɪla nandi+wam mɪlatalak. Dɪk slak mandañgot eumbi, kena gwañgwana kɪndem dawɪn.

⁸ Natna bo ama lolonailok kapmai kulet, tɪmbi nokok pɪmbɪmñennai dɪwɪn kuañ. Nak mik ama nola ‘Ñau!’ nɪmbambi ñalak, ba nola ‘Bo!’ nɪmbambi pa bilak. Tɪmbi kena gwañgwana ‘Kena ñɪn tɪ!’ nɪmbambi, kena wɪn pa tɪlak.”

⁹ Tɪmbi Yesulɪ telak damanjɪlok manda wala nandi-gɪtɪñgɪtik embi, undane amatam kɪmɪn wopum en kle bɪñgɪlɪñ yambɪmbi, ñɪndiñ enguk, “Nak ñɪndiñ sanlet: Israeɪ sɪndok boñgɪpsɪnan bo nak ama nanandi-kɪlɪktɪnat ñandin no nɪm kañgut.” Wɪndiñ eumbi,

¹⁰ telak damanjɪlɪ nolii enɪ-mukuk endɪ bɪndambo undanem ilan ña lombi, kena gwañgwa kɪndem dambi palɪmbi kañgɪlɪñ.

Yesulɪ ama sim no kɪmnan nanin tɪmbɪ mɪlakuk

¹¹ Nain nɪm ombataumbi, Yesulɪ it kwet no koi Nain wandiñ ñaumbi, gwañgwañii gɪt amatam kɪmɪn wopumɪ en gɪta yakan ñañgɪlɪñ.

¹² Ñambi, it kwet sañ yama tɪmbɪ dumalaumbi, ama dalandan no tañgonem pɪñgɪlɪñ. Wɪn tam kanjak nolok nɪñañ noñgan sɪnɪk endɪ

sembiñguk. Tĩmbi it kwet wĩnasi asupti dalandan ba meñ ep klembi piñgĩliñ.

13 Tĩmbi Wopumdi tam kanjak wĩn kañbi, blan ti-ñĩmĩmbi niñguk, “Nĩm kuleñ.”

14 Wĩndiñ eñipi, ña tañgo tike-kaumbi, ama tañgoneñgĩliñdi kak wĩngan ilĩmbi, dalandanla niñguk, “Ama sim, nak ‘Mĩlat!’ ganlet.”

15 Wĩndiñ eumbi, gwañgwa wali binda mĩlap pipapi, kusei kĩmĩpi manda eñguk. Tĩmbi Yesuli meñla niñguk, “Nĩñaña ñĩn nañgĩpi ñau!” Eumbi nañgĩpi ñañguk.

16 Tĩmbi amatam wi kañgĩliñ endi gĩtik mĩsimbi, Yambat ni-kindem dambi, nisĩngan ñĩndiñ eñgĩliñ, “Plofet wopum no boñgĩpni gĩnañ indañguk kulak” ba “Yambatti amatamñii nĩp kĩmĩlektok bi inda-nĩmlak.”

17 Tĩmbi nek indañguk wolok gĩngĩt wali sapakñanembi, Judia kwelan ba kwet kle-gĩmbup pakañ tuop eu sataumbi ña-taleñguk.

Yesu gĩt Yoane endi nin wĩn nĩm nandi-dakle-semgĩliñ

18 Yoane tuk ii-sem endok gwañgwañiili Yesuli kundit kusei kusei tiñguk wolok kasat gĩtik enla ti-ñĩmĩ-taleñgĩliñ.

19 Tĩmbi endi gwañgwa tipet kiti-semum biumbi, Yesula ñĩndiñ ni-nandiñdemĩktok enĩmukuk, “Mesia biwĩktok een wĩn dik wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?” Wĩndiñ embi enĩmulĩmbi,

20 Yesuloñ ña tombi niñgĩmĩk, “Yoane tuk ii-sem endi ñĩndiñ gani-nandiñda embi nĩni-

mulimbi bamik, ‘Mesia biwiktok een win dik wakan ba? Ba ama nola mandineñ?’ ”

²¹ Nain wolonda Yesuli amatam jimbatsiat ba piñgip gawatsiat asup win ep timbi kindem dambi, yal kolanji win ep kle kot-sembi, ama asup dausi sipsipm+n timbi tom-semguk.

²² Timbi endi Yoanelok manda tambon ñndiñ tambane enguk, “Siti ñambi, nepek dautsetti kamik ba pawanjetti nandamik wolok kasat tiñmdekamik: dausi sipsipm+n dausi tombim kañ, timbi kesit nim kuañdi kesit kuañ. Amatam jibat yambo mawatsiat endok wandanji win ep timbi gilita-semlak, pawanji kamen pawanji tombim nandañ. Ama semb+sembin bindambo kaitambi mlakañ, timbi ama pimbiniñesila giñgit manda kindem enbum nandañ.

²³ Timbi no en kusatna nambi-nandimbi, nandi-kolan nim ti-namlakta endi amatam diwin yapma kle-patak.”

²⁴ Yoane gwañgwa tipet eni-mukuk endi undane pi ñaumbi, Yesuli kusei kimipi, ama kim+n wopumda Yoanelok plon ñndiñ enguk, “Kwet silaninnan ñañgiliñ win sindi nek kanepi ñañgiliñ? Win sindi sasaleli pinjim pendilim ña-bi tilak win kanepi ñañgiliñ ba?

²⁵ Tikap nimda, nek kanepi ñañgiliñ? Ama dasindasin pamanat no kanepi ñañgiliñ ba? Nandañ: ama dasindasinji pamanjiat ba pipapatsi kindem sinik endi ama wapmañdok isinan pa kuañ.

²⁶ Windiñda sindi nek sinik kanepi ñañgiliñ? Plofet ama no kanepi ñañgiliñ ba? I wakanak. Timbi Yoanelok kandañ nak ñndiñ sanlet: endi plofet diwin yapma kle-talelak.

27 Wïn enda wakan Yambattok mandan ñïndiñ youyoulïn patak, ‘Nak gïngit ee amana no ni-mulam ñambi, telak dama ti-gambi, telak ti-dindim e-gamekak.’* Wïndiñ youyoulïn patak,

28 timbi nak ñïndiñ sanlet: ama gitik kwelan dama indaŋgiliñ endi Yoane nim makleañ, gammek no en Yambattok giñgitiñlok boñgipsinan pimbiñen sinik kulakta endi Yoane makle patak.”

29 Takis epep ama git amatam diwïn endi manda wïn nandi-talembi, Yoanelok kii plon tuk iñgiliñda timbi Yambattok telak wïn dindim sinik timbi dakleñgiliñ.

30 Gan Falisi git endikñe manda nandi-tale ama endi ginañ tambatambattok tuk nim iñgiliñda timbi Yambatti nek tineliñdok nandiñguk wala nandum tlal tiñguk.

31 Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Wïndiñda timbi amatam man ñïndiñgit kuañ endi nitein? Nak endok kusalala eyout manda nek ewit?”

32 Wïn endi gwañgwa b+satti sañalala ipakanan pipapi, nosila kiti-sembi, ñïndiñ eniañ, ‘Nïndi pakñuak penditnambi, sindi kap nim tiliñ, ba kap mano tiñitnambi, sindi ku-blamblae nim tiliñ.’

33 Kusei ñïndiñda nak sindok plon wïndiñ sanlet: Yoane tuk ii-sem endi indambi, nanañ kim+sip pa tiñguk, tiñipi wain nim pa nalñguk wala sindi nandum tuop nim timbimbi, enda ñïndiñ pa eañ, ‘Yal kolan endok ginañnan patak.’

34 Timbi nak Ama Sisinikti indambi, nanañ ba wain nañipi, kim+sip nim pa tilet, wala sindi nandum tuop nim timbimbi, ñïndiñ pa eañ,

* 7:27: Malakai 3:1, Kisim Bek 23:20

‘Ama ñin kawit! Timbi namba! Endi nanañ ba wain asup sinik pa nalak, ba takis epep ama ba yom ama not ti-semalak!’

³⁵ Sindi windiñ pa eañ, gan amatam Yambattok nanandin kimit-klem kuañ endi nanandi win dindim sinik wakan daut nimañ.”

Yom tam noli Yesulok kesii wililimbi, yomin bi-ñimñguk

³⁶ Falisi ama noli Yesu nanañ en gita nam-bektok ni-tiañeumbi, endok ilnan lombi, nanañ nanelindok pi pakuk.

³⁷ Timbi yom tam no it kwet wolok kuñguk endi Yesula “Falisi amalok ilnan nanañ na patak” giñgit win nandiñgukta, piñgip saple miliñ kindem kanim kawat satnindi tindin no tikembi, it ginañ loñguk.

³⁸ Lombi, Yesulok kesiinan kandañ ñam papi kulimbi, dai tull pi Yesulok kesii youli gautaubi, kumban sakti timbi kalandaumbi, kesii nain ombapgan simumuñ embi, piñgip saple miliññatti saple-ñimñguk.

³⁹ Timbi Falisi ama Yesu ni-tiañeñguk endi win kañbi, ginan ginañ ñindiñ eñguk, “Tam ñin endi yom tam no. Ama wali biañgan plofet ama kuumda, tam tike-kalak ñolok kusei ka-nandi-taleuk.”

⁴⁰ Timbi Yesuli Falisi ama endok nanandin win nandimbi niñguk, “Simon, nak manda no ganba nandi.” Eumbi niñguk, “Endaut, eumbi nandiwa.”

41 Eumbi niñguk, “Ama noli minem tambonlok ama tipetta emguk, nolok minem kwandai 500, timbi nolok minem kwandai 50.*

42 Endi ombindemiktok tuop nimda, blan ti-sembi, kak tambon wiat-semguk. Windiñda endoñnan nanin nindi nol maklembi, minem molomda simba kindem ti-ñimekak?”

43 Eumbi niñguk, “Minem kwandai 500 wialimiñguk endi bek.” Eumbi, “Win dindim elañ” nimbibi,

44 undanem tam kañbi, Simon niñguk, “Tam ñin kalañ ba? Nak dikok ika ginañ lambiwambi, dik ep tindini nim klembi, not nim ti-namiñ, win dik kesitna wiliwilittok tuk no nim git-namiñ, gan endi kesitna dai tullu wiliipi, kumbam sakti sapleum kalandalak.

45 Dik kitna ba bumna no nim simumuñ ti-namiñ, gan nak it ginañ lambit wolondañgan endi kusei kimipi, nim tindin win, kesitna simumuñ ti-namumbi, nain ñin bi tomlak.

46 Dik kumbana tuk galk silanindi nim saple-namiñ, gan endi piñgip saple miliñ kindem bien wali kesitna saple-namik.

47 Windiñda ñindiñ ganlet: tam ñali simbai kindem da-sinik talakta timbi windiñ ti-namlak. Wali ñindiñ daut namlak: endok yomin asupgan bimbin. Gan no endok yomin lakatgan bimbinda endi lakat wolok tuop simbai kindem dalak.”

48 Timbi tamda niñguk, “Yomga gitik bi-gam-taletalen.” Windiñ eumbi,

* **7:41:** Minem kwandai noñgan win kena nain noñgan wolok tuan. Ama wali minem kiulim palmiñguk win wopum daupok kena miliñguk. Endok minem kena win wakan.

49 ama gitiik en gita nanañ nam pakiliñ endi kusei kimitipi, ginanji ginanñ ñindiñ nandiñgiliñ, “Endi ama nin sinik, ñala yom bimbi bo pa tilak?”

50 Timbi Yesuli tam niñguk, “Nanandi-kiliktinñgala timbi Yambatti kolan ginanñ nanin gepma tikek, wala timbi busukñenengan ñaukañ.”

8

Tam diwindi bo Yesu klembi kuñgiliñ

1 Wolok siñgi kandañ Yesuli kle-gimbut ñañipi, it kwet tip ba wopum wandiñ manda eu pumbi, Yambatti amatamñii yambi-dikñelak wolok giñgit manda kindem eni-ta-kuñguk. Timbi gwañgwañii 12 endi en gita yakan kuñgiliñ.

2 Timbi dama Yesuli tam jimbatsiat diwin ep timbi kindem dañgiliñ ba yal kolanji ep kle kotsemguk endi bo en kle-kuñgiliñ. Tam no win Malia Makdala nanin (damañgan Yesuli yal kolan kit tambon tpet ep kle kolimñguk).

3 Timbi Yoana (endok wapai Kusa endi ama wapmañ Elottok it kauli-dikñeñguk) gita Susana wakit tam asup diwin Yesu gita yakan ñañgiliñ. Tam wali Yesu git gwañgwañii plap ti-sembi, minemjili ep kasop ti-semmañgiliñ.

Ama Sisirik Yesu endi mandan nandim tike-kiliñ eneliñdok eñguk

*Giñgit manda kindem win nanañ minjip ama
noli kena ginanñ kokuk wandin*

4 Amatam it kwet nolok ba nolok endi Yesuloñ bi kim+n wopum tññil+mbi, eyout manda no ñindiñ enguk,

5 “Ama noli plaua nanañ m+njip kot-tikitiki timbektok kenan g+nañ ñañguk. Ña tom kol+ñil+mbi, m+njip di+windi telak plon p+umbi, amali yali-ña-bi timb+mbi, monikti bi na-taleñg+liñ.

6 Timbi m+njip di+w+n kwet kawakawatnan p+mbi, tawam lamb+mbi, tuk nimnatta t+mbi yañetambi kim-taleñg+liñ.

7 Timbi m+njip di+windi koselek m+njipnan p+mbi, wak+it yakan tawa lambiñg+liñda koselekti ep tapliumbi k+mg+liñ.

8 M+njip di+w+n kwet kindem plon p+mbi, tawa lamb+mbi, bien asup laliñg+liñ, w+n bien 100 100 w+ndiñ laliñg+liñ.” Yesuli w+ndiñ embi yous+mbi, ñindiñ k+tiñguk, “No en pawañnat endi pawañ kim+pi, nandi-t+ke-k+liñ eukak.”

9 Timbi Yesu gwañgwañiili eyout manda eñguk wolok kusei nandi+nepi ni-kaumbi

10 enguk, “Yambatti nandi-sambi, amatamñii nitek yambi-d+ikñelak w+n sani-si+w+li+mbi nandi-dakleañ. Gan nanandin semb+n w+n nak amatam di+w+n endila eyout mandaliñgot enba nandi+añ. W+n endi kañbi nim ka-nandi-tomneliñdok ba nandi+mbi nim nandi-dakleneliñdok[☆] w+ndiñ pa tilet.

11 Timbi eyout manda et wolok kusei w+n ñindiñ: plaua m+njip w+n Yambattok manda.

12 M+njip telak plon piñg+liñ w+n amatamdi Yambattok manda nandi dasiumbi, Satandi

☆ 8:10: Aisaia 6:9-10

bimbi, ginañji ginañ manda patak win yolom tike-semalak. Nim kañbi, endi manda win tike-papi, Yambattok gñgit indaneliñda, Satandi windiñ ti-semalak.

¹³ Mñjip kwet kawakawalatnan piñgiliñ wandin wali manda nandimbi silisilinat kasileañ. Gan endi win plaua mñjiptok kakai kwet ginañnan nim pilak wandin, wala timbi endi nain dumangan nanandi-kilikti tañ, gan ti-kuyuk no inda-semumbi, nanandi-kiliktnji pipilak.

¹⁴ Mñjip koselek boñgipsinan piñgiliñ wandin wali Yambattok manda nandim kuñilimbi, kwelalok mlap ba minem kwilikwili ba nepenepek silisili pa emlak wali nanandi-kiliktnji makleumbi, bukaiñgot pakañ.

¹⁵ Timbi mñjip kwet kindem ginañ piñgiliñ wandin wali ama ginañ nanandnji win kindem ba dindim snik, timbi endi manda win nandidasimbi, tike-kwambiñ dambi gñgnem kuñipi, bienjat tañ.”

Sindi Yambattok manda telak nitek plon nandidakleañ win ka-kiliñ enekaliñ

¹⁶ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Ama noli kolsalen pindopi, kambotti nim tapliwik ba doundoulok palapalat kapmainan nim kimilek. Tambo endi kolsalen indağan kimplimbi, ama it ginañ loañ koli sale-semek. Yambattok mandan windiñgangot kusei ñindiñda indağan timbi daklelok:

¹⁷ endi amatam nitek yambi-dikñelak wandiñ kandañ nepek pat-sembin pakañ gitik ep timbi

indañgan indanekaliñ, timbi nanandi sembin gitik win bo eu tawaukak.

¹⁸ Wala timbi sindi Yambattok mandan telak nittek nandimbi nandi-dakleañ win ka-kiliñ enekaliñ. No en endok mandan nandimbi tike kulakta, Yambatti yousi m+mbi, nanandin timbi pañgitaumbi nandi-dakleukak. Gan no en mandan win nim tike kulakta, nanandin palmektok nandilak win apma tike-ñimumbi, slak palekak.”

Yambattok manda kim+it-kleañdi Yesulok meñ kwayañii sin+ik tañ

¹⁹ Timbi Yesulok meñ kwayañii endi Yesu kanepi b+ñg+liñ, gan amatam kim+in wopumdi masip pak+liñda timbi ñasiñgan bimbilok tuop nim.

²⁰ Timbi amali Yesu ñindiñ niñg+liñ, “Meña kwayañgaili gamb+nep nandimbi biliñ, pawan ikañ.”

²¹ Eumbi tambane enguk, “Amatam Yambattok manda nandimbi kim+it-kleañ endila mek nokok mena kwayanai tañ.”

Ama Sis+in+ik Yesu endi gemb+in daut semguk

Sasale g+ta tuk guañdi Yesulok man tañgoneñg+im+ik

²² Nain nola Yesuli gwañgwañii g+ta kikeñ plon lombi enguk, “Tuk guañ dikñembi, tambon kandañ ñana” eumbi, wolok ñanepi ñañg+liñ.

²³ Ñañ+pi, douli timbi gwaseim dounguk. Dou pal+mbi, kwet jañg+innan nanin sasale wopumgan tuk guañnan pim pend+limbi, tuk kim+in gitik

mɪlap tawambi, kɪkeñ gɪnañ pɪm tokñeumbi, mɪlap wopum gɪnañ pakɪlɪñ.

24 Tɪmbi gwañgwañiilɪ dounan nanin tɪmbɪ sɪlɪkñembi nɪñgɪlɪñ, “Bep bep, nɪndɪ ip kɪmnepi tamɪñ!” Eumbi mɪlapi, sasale wakɪt tuk kɪmɪn wopumgan lopɪlat sɪnɪk wɪn enombɪumbi, sasalelɪ kɪlp eumbi, tukɪ busukñenenangan pakuk.

25 Tɪmbi gwañgwañiila ñɪndɪñ enguk, “Nekta nɪm nandɪ-kɪlɪktɪ tañ?”

Wɪndɪñ eumbi mɪsɪmbi, nanandɪ kena tɪmbi, nɪsɪ walɪñgan ñɪndɪñ e-nandɪ tɪñgɪlɪñ, “Ama ñɪn en nin sɪnɪk, ñala sasale gɪt tukta bo manda kwambɪñ enbumbi, man tañgoneamɪk?”

Yesulɪ yal kolan asup ama nolok gɪnan gɪnañ nanin ep kleñguk

26 Yesu gɪt gwañgwañii endɪ tuk gwañ dɪkñembi, Gelasa amatamdok kwet Galili distrik dat kandañ patak wandɪñ ña suañgɪlɪñ.

27 Tɪmbi Yesulɪ kwet kwambɪñnan loumbi, ama walinin no yal kolannat endɪ endoñ bɪñguk. Ama walɪ nain ombapgan it ba dasindasin ka-mɪsɪmbi, biatan ama sumnan dou-mɪlat tɪmbi kulɪñguk.

28 Endɪ Yesu kañbi, kesiinan pi pɪm papi, kwawa tɪmbɪmbi, yal kolandɪ Yesu ka-nandɪ-tomgukta amalok man plon wopumgan ñɪndɪñ kɪtɪmbi nɪñguk, “O Yesu, Yambat Loloñ Sɪnɪk endok Nɪñañ, dɪk nek tɪ-namepi bɪlañ? Dɪk nandɪ-nambi, kena gɪm nɪm namɪñ.”

29 Yesulɪ yal kolan ama wɪn bim poñauktok manda kwambɪñ nɪñgukta yal walɪ wɪndɪñ eñguk.

Yal kolan ama woloK gɨnan gɨnañnan pakilɨñ endɨ nɨ-gɨñgɨneumbi, tɨ-kelakelam pa tɨlɨñguk, wala tɨmbi amali nain asup sen kwambiñlɨ kii kesii topbi, nɨm pi ñauktok ka-dɨkñeañgɨlɨñ, gan endɨ sen tɨmbɨ dɨkñeumbi, yal kolandɨ nɨ-kleumbi, kwet ama nɨmnatnan ña kulɨñguk.

³⁰ Tɨmbi Yesulɨ nɨ-nandɨmbi eñguk, “Koka nin?” Eumbi, yal kolan asuptɨ endok gɨnan pi-ñɨmɨñgɨlɨñda tɨmbi “Kotna Kɨmɨn Gɨtɨk” nɨñguk.

³¹ Tɨmbi yal kolandɨ ñɨndɨñ nɨmbi eñgɨlɨñ, “Dɨk jɨmbɨñ ñaneñdok nɨm nɨnɨ-muleñ” wɨndɨñ embi nɨ-gɨñgɨne tɨñgɨlɨñ.

³² Kwet klokloñen wandɨñ bit asuptɨ mina-pakɨlɨñda tɨmbi yallɨ Yesu ñɨndɨñ nɨ-gɨñgɨneñgɨlɨñ, “Dɨk nandɨ-nɨmumbi, bit endok gɨnañjɨnan pɨneñ.” Eumbi nandɨ-semguk.

³³ Nandɨ-semumbi, ama gɨnan nanin poñambi, bɨttok gɨnañjɨnan pɨumbi, bit kɨmɨn wopumdɨ kwet kloñnan woloK woñep pi ñambi, tuk guañnan pɨmbi, tuk nambi kɨm-taleñgɨlɨñ.

³⁴ Wɨndɨñ tɨmbɨmbi, bit yambɨndɨkñe amali nek indañguk wɨn kañbi pi ñambi, woloK kasat amatam it kwelan ba kanda ilan ña tɨ-semgɨlɨñ.

³⁵ Tɨmbi amatamdɨ nepek indañguk wɨn kanepi Yesuloñ bɨmbi kañgɨlɨñ wɨn: ama dama yal kolannat kulɨñguk endok nanandɨn dakleumbi, dasindasi dasimbi, Yesulok kesiinan pipalɨm kañbi mɨsɨñgɨlɨñ.

³⁶ Tɨmbi nepek nek indañguk wɨn dausɨlɨ kañgɨlɨñ endɨ ama yal kolannat kulɨñguk nɨtek kɨndem dañguk woloK kasat amatam dɨwɨnda tɨ-semgɨlɨñ.

37 Wɨndiñ tɨmbɨmbi, Gelasa nasi gɨtɨkgandi Yesu kundit tɨnguk wala kolan mɨsɨmbi, kwesi biuktok nɨ-nandiñgɨlɨñ. Nɨ-nandumbi nandi-sembi, yambim ñauktok kɨkeñ plon loñguk.

38 Tɨmbi ama yal kolannat kulɨnguk endi Yesu gɨta kuuktok nɨ-nandi tɨnguk, gan Yesuli ilan nɨ-mupi, ñɨndiñ nɨnguk,

39 “Dɨk ikanan undanem ñambi, Yambatti kundit engano sɨnɨk tɨ-gamɨk wolok kasat amatamda tɨ-semekañ.” Eumbi, walinin pɨmbi, it kwelan undanem ñambi, Yesuli nepek tɨ-ñɨmɨnguk wɨn amatam gɨtɨkta kasat tɨ-semguk.

Yesuli tam jɨmbalat no tɨmbi kindem daumbi, wembe no kɨmnan nanin tɨmbi mɨlakuk

40 Yesuli bɨndambo tuk guañ tambon kandañ ña suaumbi, amatam en mandɨ pakɨlɨñ gɨtɨk endi sɨlɨsɨlɨ tɨmbi, not tɨ-ñɨmɨngɨlɨñ.

41 Tɨmbi it kiyaulok kandɨkñe ama no koi Jailus endi Yesuloñ bɨmbi, kesiinan pɨ pɨndɨm dou papi, kakukulembi, enlok ilnan nañgɨp ñauktok nɨnguk,

42 wɨn wemban noñgan sɨnɨk gwɨlali 12 en kɨmbepi tɨngukta tɨmbi wɨndiñ tɨnguk. Tɨmbi Yesuli nandi-ñɨmɨmbi, en gɨta ñañɨlɨmbi, amatam kle ñañgɨlɨñ endi kle-gɨmbupi ñasiñgan ñasiñgan tɨngɨlɨñ.

43 Tɨmbi tam no tam jɨmbat inda-ñɨmɨmbi, ama noli en tɨmbi kindem dauktok tuop nɨmda tɨ-tlaliɨmbi, gwɨlat 12 ombiñguk.*

* **8:43:** Nandi-tale ama dɨwɨndi manda kusip no gamañgot patak eañ. Wɨn ñɨndiñ, “Endi mɨnem kwɨlɨkwɨlɨlɨ gɨtɨk gwasap amala em-taleñguk.”

44 Endi Yesu siñgin kandañgan timbi dumalaumbi, dasindasinlok bleblem tike-kaumbi, wolongan wekaili kalandañguk.

45 Timbi Yesuli enguk, “Nindi neplak?” eumbi, amatam gitikti “Nim nim” eumbi, Petloli niñguk, “Bep, dik amatam kimin wopumdi gep klemgim embi, ñasiñgan ñasiñgan tañ win!”

46 Gan Yesuli giñginembu enguk, “Nimbek ñali kindem dauktok nepmumbi, gembinali kena timbim nandilet win!”

47 Windiñ eumbi, tam endi pat-sembektok tuop nim win nandi-daklembi, blañblañem bimbui, Yesu kesiinan pi papi, amatam dausinan ku-sei nekta tike-kañbi, wolongan kindem dañguk wolok kasat ti-ñimimbi ni-siwikuk.

48 Timbi Yesuli niñguk, “Wembana, nanandi-kiliktiñgali gep timbi kindem dalañ, ñala busukñeñgan ñau.”

49 Yesuli manda windiñ eñliimbi, ama noli it kiyau kandiknelok ilnan nanin manda tikembi, Jailusloñ bimbui niñguk, “Wembañga ip sembi, wala timbi endaut nimbimbi, slakan wandiñ kesik gawat nim ñauk.”

50 Gan Yesuli mandan win tikembi, Jailus ñindiñ niñguk, “Nim misiwini, nandi-kiliktiñgot ti-namini. Timbi wembañga kindem dautak.”

51 Windiñ embi, ña Jailuslok ilnan tombi, it ginañnan ama diwin nim loneliñdok e-kimisip tisembi, Petlo, Yoane, Yakobo tim wembelok meñ beu endiñgot yanañgim loñgini.

52 Timbi amatam it ginañnan pakiliñ endi gitik wembela kut-blambla embi mano ti pakiliñ, gan Yesuli enda ñindiñ enguk, “Wembe ñin nim

sembik, endi slak dou patak, wala timbi mano nim timbit.”

⁵³ Winiñ eumbi, wolok pakilindi wembe win ikan sembiñguk win ka-nandiñgiliñda timbi Yesulok mandala nandum tlal timbimbi, tikile manda niñgiliñ.

⁵⁴ Gan Yesuli wembe kii plon tikembi kitinimimbi niñguk, “Wembe, dik mlalat!” Eumbi,

⁵⁵ wembe wolok ginañ tipti undane bi pumbi, wolongan mlakuk. Mlalimbi, Yesuli nanañ no mumbi nambektok enguk.

⁵⁶ Timbi wembe meñ beuli kundit win kañbi ka-silikñembi, nanandinjet nim dakleñguk. Gan Yesuli eni-kimisip ti-sembi, nepek indañguk win ama nola nim eninelindok enguk.

Ama Sisirik Yesu endi gwañgwañii kena embi, en nin win dausinan timbi kwambiñ dañguk

9

Yesuli gwañgwañii 12 kenala eni-mukuk

¹ Timbi Yesuli gwañgwañii 12 kitisemum bumbi, yal kolan gitik ep kleklelok ba jibat kusei kusei ep timbi kindem dalok gembimbi,

² amatam ep timbi kindem danelindok ba Yam-batti yambi-dikñelak wolok giñgit eu piuktok eni-mukuk.

³ Enimupi enguk, “Telak ñanepi nepek no nim mep ñanekaliñ, win toñanj ba liksi ba nanañ ba minem ba kiupi diwin nim epbi ñanekaliñ.

4 It kwet nolok tombimbi, it molom noli santiñaumbi, endok ilnan lonekaliñ tuop, it wolokgot dou-milat timbi, walinin pim it kwet nolok ñanekaliñ.

5 Ba it kwet noli not nim ti-samnekalinda, it kwet win binekaliñ wolonda sindi Yambatti enda nandum pi-sinik talak win daut semnelndok winaslok dausinan kesisi plon kilikilik wingan wip mamañeum piumbi ñanekaliñ.”

6 Timbi gwañgwañiil Yesu bimbi, it kwet klegimbut ñambi, kwet tuop giñgit manda kindem eu piumbi, amatam ep timbi kindem dañgiliñ.

Elotti Yesu win nin sinik win nim nandidakleñguk

7 Timbi Galili kwettok kandikne ama Elot endi Yesu git gwañgwañii nepek engano sinik gitik tiñgiliñ wolok kasat nandimbi, kusei ñindinda endok nanandin nim dakleñguk: ama diwindi “Yoane tuk ii-sem endi kimnan nanin mlakuk” windiñ pa eñgiliñ,

8 diwindi “Elia bindambo indauktok mandingimñ endi wakan indañguk” windiñ pa eñgiliñ, timbi diwindi “Plofet ama damañgan sembiñguk no kimnan nanin mlakuk” windiñ pa eñgiliñ.

9 Timbi Elotti eñguk, “Yoane win nak ewambi, bim wili dikneñguk. Windinda timbi ama ñin endok koi giñgitti nokok pawaña ginañ piñguk win nin sinik?” Windiñ embi, Yesu kauptok telak pa lonjiñguk.

Yesuli ama 5,000 nanañ emguk

10 Tĩmbi enĩmumulĩn endĩ Yesuloñ undanem bĩmbi, kena nek tĩngĩlĩñ wolok kasat tĩñĩmĩmbi yanañgĩlĩmbi, nisĩngot it kwet no koi Betsaida kandañ ñañgĩlĩñ.

11 Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdi gĩngĩt wĩn nandiñgĩlĩnda endĩ Yesu klembi, ñañguknan ñañgĩlĩñ. Ña tombĩmbi, Yesulĩ yambĩmbi not tĩ-sembi, Yambattĩ amatamñii yambĩ-dĩkñelak wolok plon manda enbi, amatam ep tĩmbĩ kĩndem danelĩndok nĩ-nandiñgĩlĩñ wĩn ep tĩmbĩ kĩndem dañguk.

12 Tĩmbi timlala tĩmbĩmbi, gwañgwañiilĩ Yesuloñ bĩmbi nĩngĩlĩñ, “Ñĩn kwet silaninnan pakamĩñ, wala dĩa amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba kanda it ñasiñgan pakañnan ñambi, nanañ tuk ba doundou it tĩmbĩ indawĩn.”

13 Eumbi enguk, “Sĩn ep towiwit!” Eumbi nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ plaua nanañ kĩt tambon gĩt mĩkbalak tĩpetgot pat-nĩmlak. Ba dĩa nĩndĩ ñambi, amatam gĩtik ñolok nanañ tuaneñdok wĩndĩñ nandi-nĩnĩlañ ba?”

14 Amatam asup kĩmĩn tĩ-pakĩlĩñ, gan amalok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nek. Kusei wala tĩmbi gwañgwañiilĩ wĩndĩñ eñgĩlĩñ. Eumbi, Yesulĩ tambane enguk, “Amatam ep danbĩmbi, kĩmĩn no 50 no 50 wĩndĩñ pipalit.”

15 Wĩndĩñ eumbi, wolok tuop ep danbĩmbi pi pakĩlĩñ.

16 Tĩmbi Yesulĩ plaua kĩt tambon gĩta mĩkbalak tĩpet wĩn epbi, kunum plon deium loumbi, Yambat we ñĩmĩmbi, nanañ wĩn ombĩmbi, amatam dani-semnelĩndok gwañgwañiila emguk. Emumbi,

17 gitiŋgandi nañgĩliñ. Na tokñe-taleumbi, nanañ na tla biñgĩliñ wĩn gamap dasiumbi, sandiñ lik 12 tokñeñgĩliñ.

Petloli Yesulok kusei e-dakleñguk

18 Nain nola Yesuli engan nimolo kena ti-pap bĩmbi, gwañgwañii en gĩta pakĩliñ enda eni-nandiĩmbi eñguk, “Amatamdi naka nin pa nanañ?”

19 Eumbi tambane niñgĩliñ, “Asupti dika Yoane tuk ii-sem pa ganañ, ba diwindi Elia bĩndambo indañguk wĩndiñ pa eañ. Tĩmbi diwindi plofet damanin no mĩlapi kulak wĩndiñ pa eañ.”

20 Wĩndiñ eumbi, nisĩla eni-nandiĩmbi eñguk, “Gan sinla naka nin pa nanañ?” Eumbi, Petloli “Diŋ Mesia Yambatti ganbi taleñguk” wĩndiñ niñguk,

21 gan Yesuli enla Mesia sinik wĩn ama nola nim enineliñdok kimĩsip kwambiñ ti-sembi

22 yousimbi enguk, “Nak Ama Sisinik nepek ñĩndiñ inda-namektok een: Juda niñdok ama biesi, tapma ama biesi gĩta endikñe manda nandi-tale ama endi nambum tuop nim tĩmbĩmbi, siñgi wĩt-nambi, piñgip gawat asupgan nambi, nuli kĩmbambi, sandap tiŋpet gĩt no tĩmbĩmbi, Yambatti nep tĩmbim mĩlaletat.”

23 Tĩmbi Yesuli ama gitiŋkta ñĩndiñ enguk, “No en nokok giñgĩt indam kuupi nandiĩlakta, endi enlok nanandiñ siñgi wĩlĩmbi, sandap noñgan noñgan kloñbali tĩke bembĩ, nak nep kle kuuktok elet.

24 Nekta, no en wĩndiñ nim tĩmbi, kwe-lalok kuñgun enlok tĩke kamaiupi nandiĩlakta,

kuñgu kwambiñ wali pailimekak. Tĩmbi no en naka tĩmbi kwelalok kuñgun biuktok ti-pañgĩtam patakta, kuñgu kwambiñ wali palmekak.

25 Tĩkap amali kwelalok nepenepek kusei kusei gĩtik ep kasileñĩlĩpi, kuñgun kolalak ba pailimlak, nepenepek wali en nĩtek tĩmbi londauk? Wĩn tuop nĩm.

26 Tĩkap kwelan ñolok ama noli naka ba mandanala mayektalakta, endĩ kilamek! Neta, nain taletalenan nak Ama Sĩsĩnĩkti undane bĩ tombi, nakĩt Bepna ba kunumdok eñalo nĩndok nulĩnulĩn wali nep gĩmbulĩmbi, wolonda nak ama wala mayekta-ñĩmĩmbi, siñgi wĩlmetat.

27 Gan nak biañgan sanlet: ñĩ ikañ sĩndoñnan nanin dĩwĩn endĩ gama kaik kuñĩpi, Yambattĩ amatam indañgan yambi-dĩkñelak wĩn kanekaliñ.”

Yesulok piñgiu walan engano tĩkĩleñguk

28 Yesulĩ wĩndĩñ eu taleumbi, sande noñgan ñaumbi, Petlo, Yoane gĩt Yakobo yanañgĩpi, nĩmolo tĩmbepi kwet jañgĩn nolok loñguk.

29 Lombi, nĩmolo tĩñĩlĩmbi, mam dai walan engano sĩnĩk tĩkĩleumbi, dasindasinlĩ bo satnin sĩnĩk kolĩ saleñguk.

30 Tĩmbi platik sĩnĩk ama tĩpet, Mose gĩt Elia, endĩ Yesu gĩta manda embi ikĩmĩk.

31 Kunum nulĩnulĩnĩ ep gĩmbulĩmbi, Yesulĩ kwet bimbi ñaukak wolo plon manda eñgĩmĩk, wĩn endĩ Yambattok nanandĩn kĩmĩt-kleñĩpi, Jelusalem kĩmbektok tĩñguk.

32 Eñĩlĩmbi, Petlo gĩt noliit endĩ douli ep tĩmbi gwaseimbi dou pakĩlĩñ.

Pakap sili-kñembi, Yesulok nul+nul+n wakıt ama tıpet en gıta ikımık yambiñgılıñ.

³³ Tımbi ama tıpet endı Yesu bim ñañılımbi, Petloli Yesu niñguk, “Bep, ñi pakamıñ win kındem sinik. Ñala it jala tıpet gıt no kınditna, dıkok no, Elialok no, Moselok no.” Petloli manda eñguk wolok kusei nim nandı-dakleñıpi, joñgo eñguk.

³⁴ Eñılımbi, mulukuali indambi ep timılımbi, gwañgwalı mısıñgılıñ.

³⁵ Tımbi mulukua gınañnan kitıkitı noli kitımbi enguk, “Ñın nokok niñana. Nak en kenana timbektok kasileñgut; sindı endok mandan tıke-kılıñ e-kunekalıñ.”

³⁶ Manda eu taleumbi, gwañgwalı Yesu engan ılımbi kañgılıñ. Tımbi nepek kañgılıñ wala manjı galıumbi, nain wolonda ama nola kasat nim ti-ñımiñgılıñ.

Yesuli gwañgwa nolok yal kolan no kle kolımıñguk

³⁷ Kwet salaumbi, Yesu gıt gwañgwañii tıpet gıt no endı kwet jañgınnan nanin pi-taleumbi, amatam kımın wopum en mandı-pakılıñ endı kanepi biñgılıñ.

³⁸ Tımbi ama no boñgipsınan pakuk endı kiti-ñımiñguk eñguk, “Endaut, nak dık niñana noñgan sinik win nandı-ñımeñdok gani-kukulelet.

³⁹ Nain nain yal kolan noli tıke-kwambiñ dam ti-lamılımbi, platik sinik kwawa wopum tımbi, gembı kolımbi, man payak pa lambılak. Tiñıpi, nain noñgan noñgangot kañbiumbi, kındem pa patak.

40 Wɪndiñda tɪmbi nak gwañgwañgaili yal kolan wɪn kleneliñdok eni-kukulet, gan endi yal kolan wɪn klenepi ti nɪm kambɪ bilɪñ.

41 Tɪmbi Yesuli tambane eñguk, “Amatam man ñɪndiñgɪt kuañ sɪndi ama kelakelamesi, tɪmbi nanandi-kiliktɪnɪ nɪm pat-samlak. Nak sɪn gɪta kuñgula kunjɪt tɪlet. Nain nɪtek sɪnɪk gamañgot sɪn gɪtañgan kuwambi, nanandi-kiliktɪ inda-samekak?” Wɪndiñ embi, gwañgwa beula nɪmbi eñguk, “Niñañga nañgɪp ñolok bo.”

42 Nañgɪp biñɪlɪmbi, yal kolanli tɪke kolɪmbi, kwelan pɪmbi, gembɪ kokuk. Gan Yesuli yal ni-ñombɪmbi kle kolɪm ñaumbi, gwañgwa tɪmbɪ kɪndem daumbi, bɪndambo beulok kiinan kɪmɪkuk.

43 Tɪmbi amatam gɪtɪk endi Yambattok gembɪn wopum wandin kañbi ka-gɪtɪñgɪtɪk embi, nanandɪnɪ nɪm dakleñguk.

Yesuli en ba gwañgwañiilok kusasi eni-kaik tañguk

Amatamdɪ nepenepek gɪtɪk tɪñguk wala nanandi kena tɪñɪlɪmbi, Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk,

44 “Sɪndi pawanjɪ kɪmɪpi, manda ñɪn sanbep tɪlet wɪn nɪm nandi-kamalanekalɪñ. Nak Ama Sisɪnɪk kanɪknailok kɪsɪnan napɪtneliñdok een.”

45 Gan gwañgwañiili Yesu nek eñguk wɪn nɪm nandi-dakleñgɪlɪñ. Manda wolok kusei kɪmɪsembi-semɪnda tɪmbi nɪm nandi-kilɪñ embi, Yesu ni-nandɪnepi mɪsɪñgɪlɪñ.

46 Tĩmbi endĩ kusei kĩmĩpi, nĩsilok boĩgĩpsĩnan nĩndĩ loloĩ sĩnk tĩlak wala e-kalamĩt tĩĩgĩlĩĩ.

47 Tĩmbi Yesulĩ gĩnaĩ nanandĩnjĩ ka-nandĩ-daklembi, gwaĩgwa mĩnam no tĩke tiaĩe bĩmbi, en gĩta kĩmĩlĩ ilĩmbi,

48 ñĩndĩĩ enguk, “No en sĩndok boĩgĩpsĩnan pĩmbĩĩnen sĩnk kulakta walĩ wakan loloĩ sĩnk, wala tĩmbi no en nak nandĩ-nambi, gwaĩgwa ñandĩn nola not tĩ-ñĩmlakta, endĩ naka not tĩ-namlak, tĩmbi no en naka not tĩ-namlakta endĩ Yambatta not tĩ-ñĩmlak, wĩn Yambat nin nak nani-mukuk enda not tĩ-ñĩmlak.”

49 Tĩmbi Yoanelĩ nĩĩguk, “Bep, ama nolĩ dĩkok koka kĩtĩmbi, yal kolan ep kleumbi kaĩgĩmĩĩ, gan endĩ nĩn gĩta nĩm kuĩĩpi, nĩm gep klelak, wala tĩmbi nĩndĩ nĩ-kĩmĩsip tĩ nĩm kaĩ biĩgĩmĩĩ.”

50 Wĩndĩĩ eumbi, Yesulĩ nĩĩguk, “No en kanjĩk nĩm tĩ-samlakta endĩ not tĩ-samlak, wala tĩmbi sĩndĩ slakan nĩ-kĩmĩsip nĩm tĩ-ñĩmnekalĩĩ.”

Yesu kle-kuĩgu walĩ mĩlapmat

51 Yesu kunum gĩnaĩ naĩgĩp lololok nain tĩmbĩ dumalaĩĩlĩmbi, nandĩ-gembĩlaĩĩpi, Jelusalem ñauktok ñaĩguk.

52 Ñaĩĩpi, ama dĩwĩn enĩ-mulĩmbi, telak dama ñaĩgĩlĩĩ. Wĩn Yesu gĩt nolĩlok tĩ-jumut tĩ-semnelĩĩndok ñambi, Samalia it kwet nolok ñam tomgĩlĩĩ.

53 Gan Yesulĩ Jelusalem ñaup tĩĩgukta tĩmbi wĩnasĩlĩ enda nĩm nĩ-tiaĩenelĩĩndok nandĩĩgĩlĩĩ. Wĩndĩĩ tĩmbĩmbi,

54 Yesulok gwañgwañiit Yakobo gît Yoane endî wîñ nandîmbi, nî-nandîmbi eñgîmîk, “Wopum, nîti kîti nî-nandîndambi, komba kunum gînan nanin pîmbi, ep dîum talenelîñdok nandîlañ ba?”

55 Eumbi tikîle yambîmbi, gwañgwa tîpet wîñ enombîumbi

56 yousîmbi, it kwet nolok ñañgîliñ.

57 Telaknan ñañîpi, ama noli Yesula ñîndîñ nîñguk, “Dîk wandîñ ba wandîñ ñaupî, ñaukañ tuop gep kle kuutat.”

58 Eumbi nîñguk, “Klinalok toñgaut endî tombañjat, ba monîk kunum plon kuañ endî bo isiat, gan nak Ama Sîsînikgan it nîm pat-namlak.”

59 Tîmbi Yesulî ama nola ñîndîñ nîñguk, “Bî nak nep kle ku!” Gan ama wali ñîndîñ tambane nîñguk, “Wopum, dîk nandî-namumbi, dama ñambi, betna kîndiletat.”

60 Eumbi nîñguk, “Yambiumbi, kîmîkîmîn* nîsî nosii ep kînditnekalîñ. Gan dîkta ñambi, Yambattî amatam indañgan yambî-dîkñeukak wolok gîñgît eu pîukak.”

61 Tîmbi ama noli bo Yesula nîmbi eñguk, “Wopum, nak gep kle-kuuttok nandîlet, gan nandî-namum dama ilan ñambi, sambatnai enba nandumek bî gep kleutat.”

62 Eumbi nîñguk, “No en kena kusei kîmîpi, glimona pa tîlak endî Yambattok kapmainan kena tîndîlok tuop nîm.”

Ama Sîsînik Yesulok gwañgwañiit nîtek kuñgulok

* **9:60:** Yesulî kîmîkîmînla eñguk endî ama Yambattok dainan kuñgunjî nîmnat enda eñguk.

10

Gwañgwañiili kenanji nitek tindilok elak

¹ Siñgi Yesuli bɨndambo gwañgwa 70 enbi taleumbi, endi it kwelan ba kwet ñaup eñguk tuop wandiñ gwañgwañiili tɨpet tɨpet telak dama ñaneliñdok eni-mupi,

² ñindiñ enguk, “Bien mepmeptok win asup, gan kena tɨndilok ama win lakat, wala tɨmbi sɨndi kena molom nimolo ti-ñimɨmbi, kena ama diwin ep tɨmbi indaumbi, kenan ginañ eni-mulɨmbi ñanekaliñ.

³ Nawit! Nambi, ñindiñ nandinekaliñ: sɨndi sipsip niñañ wandin kamot moyen sañan endok boñgɨpsinan nak sani-mulambi ña kunekaliñ.

⁴ Sɨndi ñanepi, minem wakit lik ba kesisi gwɨlap win nim mep ñanekaliñ. Tɨmbi telak plon ama yambɨmbi, manda manda nim ti-semnekaliñ.

⁵ It nolok ba nolok lonepi, dama it wolok pakañ enda we sembi, ñindiñ eninekaliñ, ‘Busuk pat-samun.’

⁶ Tɨkap busuk molom noli it wolok kulakta, busuk mandanjili enda gwɨlam ti-ñimekak. Tɨkap nimda, busuk mandanji wali sɨnloñ undane biukak.

⁷ Sɨndi it pɨmbiñ nim kunekaliñ. Kena tɨndin ama enda tuan ombi-mɨlok, wala tɨmbi it lonekaliñ wolokgot pipat-mɨlat tɨmbi, nanañ tuk sep towiumbi nanekaliñ wali wakan tuanji tɨlak.

⁸ It kwet nolok ña tombɨmbi sep tiañembi, nanañ samumbi nanekaliñ.

9 Timbi wandiñ ama jimbatsiat ep timbi kindem dambi, winasila ñindiñ eniti-kunekaliñ, ‘Yambatti indañgan sambidikñeuktok nainñin dumala-talelak.’

10 Timbi nain nola it kwet nolok ña tomñilimbi, sep tiañem not nim ti-samumbi, wolonda sindi ipakanan ñambi, ñindiñ eninekaliñ,

11 ‘Niti sindok plap no nim tike ñamik, win sindok kilikilikisili kesitnetnan galilak win bo wip mamañendambi pumbi, sinlok pat-samekak. Ganmek sindi ñindiñ nandiwit: Yambatti indañgan sambidikñeuktok nainñin dumala-talelak.’ Sindi winasila windiñ eninekaliñ.*

12 Nak ñindiñ sanlet: tombon ombitiketikelok nainnan amatam siñgi wit-samsamin endok tombonjili kolan tindin Sodom it kwelan kuñgiliñ endok tombonji maklelak.

13 Kolasin git Betsaida nasi sindi kilañmet! Yambatti salamilekak! Nak kundit gembinat asup sindok kandañ tñgut wali Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, platik sinik winasili ginanj tambanembi, blandok dasindasin dasimbi, kwiliñ plon pipatneliñ.† Gan sindi ginañji nim tambaneñgiliñ,

14 wala timbi Yambatti amatam yambidanbekak wolonda sindi tombon ombitikenekaliñ wali Tilo git Sidon nasi tombonji makleukak.

15 Timbi Kapaneam nasi, sindi ‘Yambatti kunum ginañ nip loukak’ windiñ nim

* **10:11:** Windiñ tneliñda, winasila ñindiñ daut semneliñ: no en gwañwalok mandanji siñgi wit-semañ endi Yambatta siñgi wimañ. † **10:13:** Kolasin git Betsaida nasi endi Juda amatam, Tilo git Sidon nasi endi Judalok sambat nim.

nandi-nekaliñ! Nim sɪnɪk, sɪndi jɪmbiñ sep kolɪ pɪnekalɪñ.”‡

16 Timbi Yesulɪ yousɪmbi, gwañgwañiila enguk, “No en mandanjɪ nandi-tɪke-kɪliñ eukak endɪ nokok mandana nandi-tɪke-kɪliñ eukak. Timbi no en siñgi wɪt-samekak endɪ naka siñgi wɪt-namekak. Gan no en naka siñgi wɪt-namekak endɪ Yambatta siñgi wɪlɪmekak, wɪn Yambat nindɪ nak nanɪ-mukuk enda siñgi wɪlɪmekak.”

17 Timbi gwañgwa 70 Yesulɪ kena tɪndɪlok enɪ-mukuk endɪ sɪlɪsɪlɪ plon undane bɪmbi nɪmbi eñgɪlɪñ, “Wopum, nɪndɪ ñambi, dɪkok koka plon kena tɪnambi, yalɪ kolan endɪ bo mandanjɪ pa tañgoneañ yañ!”

18 Eumbi enguk, “Nak Satandɪ pɪumbi ka-tuakut wɪn pɪsapɪsattɪ kunum gɪnañ nanin pɪlak wandin.

19 Nandañ: sɪndɪ malet ba kauñ ep yalinelɪñdok ba kanjɪknɪ Satan endok gembɪn gɪtɪk tɪke-pɪ yalinelɪñdok nak ikan gembɪ sam-taleñgut pat-samlak, wala tɪmbi nepek nolɪ sep tɪmbɪ kolauk-tok tuop nɪm.

20 Gañgan sɪndɪ yal kolandɪ manjɪ tañgoneañ wala sɪlɪsɪlɪ nɪm tɪnekalɪñ. Nɪm. Sɪndok kosɪ kunumdok kot sambat gɪnañ youyoulɪn patak wala mek nandi-koñgom tɪnekalɪñ.”

21 Nain wolonda Dɪndɪm Woñdɪ Yesulok gɪnannan sɪlɪsɪlɪ wopum tɪmbɪ tokñe-ñɪmumbi, ñɪndɪñ eñguk, “Bep, kunum kwet molom, nak ñɪndɪñda ganɪ-kindem dalet: dɪk nanandɪñga ama nanandɪnjɪat ba nandi-daklenjɪat enda

‡ 10:15: Yesulɪ Kapaneam it kwelan kuñɪpi dou-mɪlat tɪñguk, gan wɪnasɪ asuptɪ nanandɪ-kɪlɪktɪ nɪm tɪ-ñɪmɪñgɪlɪñ.

kimisembiñguñ, wandingan embi wïn amatam nanandinji nïmnat enda tïmbi dakle-semguñ. Biañgan sïn+k, Bep, dik wïndiñ timbepi nandiñguñ tuop tïñguñ.”

²² Tïmbi amatamda ñïndiñ enguk, “Bepnali gembïn ba nanandin gitik wïn naka nam-taleñguk. En noñganliñgot nak Niñañ nitein wïn nandi-namlak. Tïmbi nak wakït ama nin nak ep kasilembi, Bep daut semlet nïndiñgot Bep en nitein wïn nandi-ñïmam+ñ.”

²³ Yesuli gwañgwañii gïta nisïñgan paliñliïmbi, ñïndiñ enguk, “Amatam nindi nepek sïndi kañ wolok tuop dausïli kañ endi amatam dïwïn yapma kle-pakañ.

²⁴ Kusei ñïndiñda wïndiñ sanlet: plofet ama gïta ama wapmañ damañgan kuñgïliñ asupti nepek sïndi kañ wïn kanepi nandi-koñgom tïñgïliñ, gan endi nïm kañgïliñ, ba manda sïndi nandañ wïn nandi-nepi nandi-koñgom tïñgïliñ, gan endi nïm nandiñgïliñ.”

Samalia amali ama no not ti-ñïmiñguk wïndiñgan gïnañ busuk ti-kulok

²⁵ Nain nola endïkñe manda nandi-tale ama noli Yesuloñ bi indambi, Yesulok nanandin kananduktok e-ka tïmbi niñguk, “Endaut, nak nitek tïmbi, kuñgu taletalen nïmnat wïn kasïlewït?”

²⁶ Eumbi ni-nandiïmbi eñguk, “Endïkñe manda nitek youyoulin patak? Wïn ninïmbïm nandiïna.”

²⁷ Eumbi, ñïn tambane niñguk, “Dïk gïnañga ba gïnañga tip, gembïñga ba nanandiñga

win Wopum Yambatka endok gitik bi-ñim-taleumbi palmekak. Timbi ditnala nandiñ, windiñgangot nokala nandi-ñimekañ.”✧

28 Windiñ eumbi, Yesulñ nñguk, “Manda win tambane elañ win dindim sinik. Dik windiñgan ti-ta-kulañda, kuñgu kwambiñ pakamekak.”

29 Timbi ama walñ ‘Endikñe manda kim-it-kle-taleñgut’ windiñ inda-dakleuktok Yesula ñndiñ ni-nandiñ eñguk, “Timbi ninda nandiwambi, notna timbekak?”

30 Eumbi, Yesulñ tambane eyout manda no ñndiñ eñguk, “Ama nolñ Jelusalem nanin Jeliko it kwelan pim ñaupi, telaknan ñañpi, ama piñdasñ endok kisinan loñguk. Loumbi wipi, dasindasin git kwilikwili gitikan lom tike-ñim talembi, ama en kak bim ñaumbi, kimbepi ti pakuk.

31 Paliññimbi, ñndiñ indañguk: tapma ama nolñ telak wolokgan pim ñambi ka-kimnemi, giñgiñgan ñambi, makle ñañguk.

32 Ñaumbi, tapma ittok kena ama nolñ bo wolok bi tomguk endñ windiñgangot ka-kimnemi, giñgiñgan ñambi, makle ñañguk.

33 Gan ama Samalia nanin no telak wolokgan ñañguk endñ ama win pakuknan bi sua kañbi, blan ti-ñimbi,

34 endoñnan ñambi, wandan win tuk galkñat wakit wain tukti wipi timilimñguk. Ti-talembi, enlok doñki plon kimilim loumbi nañgip ñambi, patnandñ ilan kimipi ka-dikñeñguk.

35 Salaumbi kañip ñaupi, kena nain tipet wolok tuan minem jimbi, patnandñ it molom mimi,

✧ **10:27:** Lo 6:5, Wok Pris 19:18

ñĩndiñ nĩnguk, ‘Dik ama ñin ka-dikñeukañ, tĩmbi mĩnem gamlet wali nain nĩtepektok tuop. Makleukakta, siñgi undane bĩmbi, yousĩmbi gametat.’ ”

³⁶ Yesulĩ wĩndiñ embi, endikñe manda nandĩ-tale ama nĩ-nandĩmbi eñguk, “Ama tĩpet gĩt no endi ama nin piñdasĩlok kisĩnan loñguk wĩn kañgĩlĩ. Dik nĩtek nandĩlañ, endoñnan nanin ama nin endi ama wolok nol sĩnik indalak?”

³⁷ Eumbi nĩnguk, “Gĩnañ busuk tĩ-ñĩmĩnguk en.” Tĩmbi Yesulĩ nĩnguk, “Dik bo ñambi, wĩndiñgangot tĩ-kuukañ.”

Maliatĩ Wopumdok mandan nandĩnguk wĩndiñ tĩlok

³⁸ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt Jelusalem ñanepi, telaknan ñañĩpi, it kwet nolok tombĩmbi, tam no koi Mata endi ilnan nĩ-tiañeumbi loñguk.

³⁹ Loumbi, Matalok dalañ koi Malia endi Wopumdok kesiinan bĩ pipapi, mandan nandĩ-pakuk.

⁴⁰ Gan Mata endi la nanañ neknek tĩ-jumupi, glimona tĩmbi, Yesuloñ indambi nĩ-ñombĩmbi nĩnguk, “Wopum. Dalana nambiumbi, natnañgan nanañ tĩ-jumut kena tĩlet. Dik wala nĩm nandĩlañ ba? Nĩmbĩm bĩm, nep kĩmĩlĩn.”

⁴¹ Eumbi, Wopumdi tambane nĩnguk, “Mata Mata. Dik nepek asuptok nandĩ-bendi wopum tĩmbi, gĩnañga mĩlatalak,

⁴² gan dik nepek noñgangotta tĩpĩkalañ. Malia endi la wĩn ep tĩndi kĩndem kasĩlelak wĩn nĩm apma tĩkelok.

11

Bep Yambatta nitek nimolo ti-ñimlok

¹ Tĩmbi nain nola Yesulĩ kwet nolok nimolo tiñguk. Tĩmbi taleumbi, gwañgwañiilok nanin noli nimbi eñguk, “Wopum, Yoaneli gwañgwañiila nimololok sambat daut semguk, wĩndiñgangot dik bo daut nimĩñ.”

² Eumbi enguk, “Sĩndi nimolo tiñipi, ñĩndiñ enekaliñ,

‘Bep, dikok koka wĩn giñgiñgan ti-gamlok.

Dik amatam gitik nip tĩmbi giñgitkai indaneñ.

³ Dik sandap noñgan noñgan wolok nanañ nimĩñ.

⁴ Nĩndi amatamdi yom ti-nĩmañ wĩn gitik bi-semamĩñ,

wala tĩmbi dik bo yomni bi-nĩmĩñ.

Dik ti-kuyuk plon nim nimbiwĩñ.’ ”

⁵⁻⁶ Wĩndiñ embi yousĩmbi enguk, “Tĩkap dik tim boñgipnan noka noloñ ñambi, kitĩu silikñeumbi, ñĩndiñ nimbeñ, ‘Nokok notna noli telak bĩkap itnanan biumbi, nanañ towiupi yolonjĩlet, wala tĩmbi dik nanañ tipet git no namiñ, tĩmbi siñgimek tambon ombi-gametat.’

⁷ Wĩndiñ eumbi, noka it gĩnañgan dou patak endi ñĩndiñ tambane ganbek bek, ‘Dik nekta douñatnan nanin nep silikñelañ? It yama wesak ip kekakñet, tĩmbi wembe gwañgwanailĩ bo ip dou-taleliñ, wala tĩmbi nitek mĩlapi gametet?’

⁸ Nak ñĩndiñ ganba: endi wĩndiñ ganbi, dik endok nolla tĩmbi nim nandi-gamek bek, gañgan giñgĩneñgala tĩmbi endi joñgo mĩlapi, nepek nekta tipĩkalañ wĩn dika gamekak.

9 Wĩndĩńda nak sɪnla ñĩndĩń sanba nandĩwĩt: Yambatta nĩmolo tĩ-ńĩmńĩpi, nepek nola nĩ tĩ-kunekalĩńda wĩn kasĩlenekalĩń, nepek nola lonjĩ tĩ-kunekalĩńda wĩn kanekalĩń, tĩmbi yama wesak wĩt tĩ-kunekalĩńda pĩsat-samekak.

10 Nekta, ama Yambattok plapta nĩ-nandań endok kandań wĩn ñĩndĩń: nĩ-nandĩ tańdĩ kasĩleań, lonjĩlonjĩ tańdĩ kań, ba yama wesak wĩkań enda pĩsat-semلاك.

11 Ba sɪndoń nanin bep nindĩ nĩńańlĩ mĩkbalakta nĩ-nandumbi, malet mĩwĩk ba?

12 Ba puput mĩnjĩpta nĩ-nandumbi, kauń mĩwĩk ba?

13 Sɪndĩ kolan tĩndĩ ama, gańgan nepenepek kɪndem wembe gwańgwanjĩla pa emañ. Wĩndĩńda nĩtek tĩmbi kunum Bepĩ endĩ ama nindĩ Dĩndĩm Woń kasĩlenelĩńdok nĩ-nandań enda nĩm emek? Nĩm ya, endĩ sapma klembi, e-nandań tuop emekak.”

Yesu gembɪnlok kusai wĩn ka-daklelok

14 Nain nola Yesulĩ ama nolok gĩnańnan yal kolan pĩ-ńĩmĩmbi man sipmĩńguk wĩn nĩ-klekolĩmbi po ñańguk. Ñaumbi, ama walĩ manda eumbi, amatamdĩ kundit wĩn kańgĩlĩń endĩ ka piasat tĩmbi, nanandĩ kena tĩńgĩlĩń.

15 Gan dɪwĩndĩ ñĩndĩń eńgĩlĩń, “Endĩ yal kolan pa ep klelak wĩn yal kolandok telak damanjĩ Belsebul endok gembɪn plon tɪlak.”

16 Tĩmbi dɪwĩndĩ tĩ-kuyuk tĩ-ńĩmbi, Yambattok gembɪn palmɪlak wĩn tĩmbĩ dakle-semektok jimba kundit no tĩmbektok nĩńgĩlĩń.

17 Gan Yesulî gînañ nanandînjî wîñ kanandî-daklembi enguk, “Ama wapmañ nolok gîñgîtîiilî tambîpi, nisîñgan minelîñda endî biañgan kola-talenekalîñ. Tîmbi sambat nolî bo wîndîñgangot tînelîñda endî bo tawam papusenembi kolanekalîñ.

18 Wîndîñgangot tîkap Belsebul, wîñ Satan, endok sambaliilî tambîpi, nisîñgan miañda, kenanjîlî nîtek kwambiñ dauk? Wîñ tuop nîm. Wîndîñda tîkap nak mandanjîlok tuop klembi, Belsebullok gembînlî yal kolan pa ep klewamda, nak endok kenan tîmba kolauk.

19 Tîmbi nepek no wîñ ñîndîñ: tîkap Belsebullî gembî namumbi, yal kolan ep kle-semamda, nindî nosii gembî emumbi, endî yal kolan pa ep kle-semañ? Belsebul ba? Nîm bek. Wîndîñda nîtek tîmbi nokok plon wîndîñ eañ? Sîndî naka manda juluwît nanañ wîñ nosiilî wakan tîmbî dakle-samnekalîñ.

20 Gan tîkap nak biañgan Yambattok gembînlî yal kolan pa ep kleletta, ñîndîñ inda-daklelak: sîndî Yambattî sambî-dîkñelak endok gembîñ wîñ ikan boñgîpsiinan ka-nandañ.

21 Ama gembînat nolî miktok nepenepek gîtîk tîwîlî dîkñembi, ilî ka-dîkñe-kîlîñ elakta, gîñgîtîiilî ep tîmbî kolanelîñdok tuop nîm.

22 Endî miktok nepenepel walî tîke kamaiuktok nandîlak, gan ama no nolî wolok gembîñ maklelak endî ama woloñ bîmbi, mik tî-ñîmîmbi maklelakta, endî miktok nepenepel wakît gîñgîtîiilî

gi+tik apma ep danbi, enlok noliila emlak.*

²³ Tĩmbi miktok kandañ wĩn ñĩndiñ: no en not nĩm ti-namlakta endi kanjik ti-namlak, tĩmbi nindi nakita kena nĩm tĩmbi, giñgi+tnai ep kĩmĩn tĩlakta endi ep kleum papuseneañ.”

²⁴ Yesuli wĩndiñ embi yousĩmbi enguk, “Tĩkap yal kolan noli ama giñan giñañ nanin lambi poñaukta, endi yal pa kuañnan ñambi, pipapat lonjĩmbi kuwik. Lonji tĩlapbi, ñĩndiñ ewik, ‘Nak bĩndambo undane ñambi, pakutnan lowa.’

²⁵ Wĩndiñ embi, ña kawik wĩn: it wĩn ikan jamimbi ti-dĩndĩm em bimbĩn palek.

²⁶ Wĩndiñ kañbi ñambi, yal kolan en makleañ kit tombon tĩpet yanañgilĩm bĩmbi, it wĩndiñ lombi, wolok kuneliñ.† Wĩndiñ tĩmbĩmbi, ama blangan. Nekta, dama yal kolan noñgandĩ ama wĩn tĩmbi kolaumbi, siñgi yal kolan asupti tĩmbi kola sinik tauk.”

Yambattok mandan nandĩmbi tĩke kuañdi amatam diwĩn yapma kle pakañ

²⁷ Yesuli manda wĩndiñ eumbi, tam no amatam kĩmĩn ti-pakiliñ endok boñgi+psĩnan pakuk endi kitĩmbi, ñĩndiñ niñguk, “Tam gapbi, num gamguk endi amatam diwĩn yapma klembi patak.”

²⁸ Gan Yesuli tamdok mannan tĩkembĩ, ñĩndiñ eñguk, “Wĩn amatam Yambattok mandan nandĩmbi tañgoneañ endi wakan amatam diwĩn yapma kle pakañ.”

* **11:22:** Yesuli eyout manda miktok plon eñguk wĩn enla wakit Satandok plon eñguk; Satan en ama gembĩnat wandin, gan Yesulok gembĩnli endok gembĩn maklelak. † **11:26:** It wĩn ama giñnanlok walan.

29 Amatamdi yousiyousi pa biñlimbi, kimin wopungan indaumbi, Yesuli kusei kimpipi, ñindiñ enguk, “Amatam man ñindiñgít kuañ sindi kolasi. Sindi kusatna kañbi nambidaklenelñdok jimba kundit no kaneliñdok embi giñgineañ, gan jimba kundit no nim daut samum kanekaliñ. Nim sinik. Win Yonalok jimba kunditgot kanekaliñ.

30 Nepek nek Yonala inda-ñimñguk win Ninive nasila ñindiñ daut semguk: win Yambatti nimumlimbi biñguk. Windiñgangot nak Ama Sisinik nepek nek inda-namekak win amatam man ñindiñgít kuañ sinda ñindiñ daut samekak: win Yambatti nani-mulimbi indañgut.

31 Kwet no koi Siba wolok tam wapmali manda plon lololok nainnan amatam man ñindiñgít kuañ sin gita mlapi, kusasi timbi dakleukak. Endi ama wapmañ Solomonda nandumbi, manda nandi-daklelok molom timbimbi, endok mandan nanduktok kwet mayañgan sinik nanin endoñ ñañguk. Gañgan sindi ama Solomon maklelak endok mandan nandi-kimkimneañ, wala timbi kinjan tikenekaliñ.

32 Timbi Ninive nasili manda plon lololok nainnan amatam man ñindiñgít kuañ sin gita mlapi, kusasi timbi dakleukak. Endi Yonalok mandala ginañji tambaneñgliñ, gañgan sindi ama Yona maklelak endok mandala wandiñ nim tañ, wala timbi kinjan tikenekaliñ.

33 Ama noli kolsalen pindopi, kambotti nim tapliwik ba kwet sembin nolok nim kimilek. Tambo endi indañgan kimpipi, ama it ginañ loañ koli sale-semlok wandiñ timbek.

34 Daukali piñgipkalok kolsale wandin. Daukali kindemda, Yambatti kolsalen gamlak wala ka-dakleumbi, ginañga gitik koli salelak. Daukali kolanda, ginañga ginañ kilim mulumgot pakamlak.

35 Wala timbi kilañmek! Nim kañbi, kolsalen kasileup nandĩnguñ, gan kilim ikan kasileum pakamlak.

36 Wĩndĩnda tikap kosalendi ginañga gitik tokñeumbi, kilim no nim pakamlakta, sipalakti koli sale-gamlak wĩndĩngan dik bo koli salelañ.”

Ama biesilok juluñitsilok telak nim kle-kulok

37 Yesuli manda eu taleumbi, Falisi ama noli nanañ yakan nandemiktok ni-tiañeumbi, ñam ilnan lombi, nanañ nanalok pipakuk.

38 Gan endi dama kii nim wilikukta timbi‡ Falisi ama wali nandi-bendi timbimbi,

39 Wopumdi niñguk, “Falisi sindi jawañ ba tuk wĩtna wĩn pawangot pa wĩlikañ wandin, gan sindi ginañji ginañ kolan ba ti-piñpiñeli tokñem patak.

40 Sindi ama kamasì! Yambatti nepek pawan timbi indañguk, wĩndĩngangot endi ginañ nim timbi indañguk ba?

41 Pawandok nepek wala nandi-bendi wopum nim tinekaliñ. Tambo sindi ginañji wĩn pimbiñesila bi-sembi, ep kimitnekaliñ. Wĩndĩn tĩneliñda, ginañji git ep tĩndĩnji tipet wali Yambattok dainan jamilan indaukak.

‡ 11:38: Falisi amalì Yambattok dainan jamilan indaneliñdok kisi pa wĩlikañgĩliñ.

42 Falisi sindi nanañ kena ginañ nanin gitik win tambipi, gwasap ba yaya win bo kit tambon tambon tambipi, Yambattok tambon pa mañ, gan ginañjili en nim kasileañ, ba ep tindin dindim nim pa tañ, wala timbi sindi kilañmek! Yambat en mek sambekak. Sindi Yambatta tambon miñipi, enda ba amatamda ginañji emneliñ ñak!

43 Falisi sindi it kiyau ginañ pitit damañgot pitneliñdok nandañ, timbi kimiti tuanan amatamdi we sambi, giñgiñgan ti-samneliñdok nandañ, wala timbi kilañmet!

44 Amatamdi sum sembun no nim ka-nandi-daklembi, wolok plon joñgo yalimbi kolayañ. Sindi sum sembun wandin, gan amatamdi nepenepek kolanli sindok ginañji tokñelak win nim ka-nandi-dakleañ, wala timbi kilañmet!”

45 Timbi endikñe manda nandi-tale ama nol Yesula niñguk, “Endaut, dik Falisi amala windiñ enlañda, ninda bo giñgiñgan nim ti-nimlañ.”

46 Eumbi enguk, “Endikñe nandi-tale ama sindi amatam nepek mlap** tañgoneliñdok pa emum mlataumbi, ep timbi pañgitaneliñdok kit kimit no nim pa ti-semañ, wala timbi kilañmet! Yambatti sindi bo sambekak.

47 Sindi kilañmet! Plofet ama nin bep pañjiili yandip kimgiliñ endok sum gwatnam win sindi timbi kaik talak.

48 Endi yandip kimgiliñ, timbi sindi sum gwatnamji timbi kaik tañ, wala timbi bep pañjiili

§ 11:44: Namba 19:11-22 ñindinñ elak: no en ama dalandan en ba nepenepek tike-kalakta endi Yambattok dainan jamilan nim indalak. ** 11:46: Nepek mlap win endikñe manda mlap wolok walan.

plofet amala nek ti-semgilañ wïn sindi ka nandum kindem sinik tilakta sin inda-dakleañ.

⁴⁹ Kusei wïndiñda Yambat nanandi-tale molom endi ñïndiñ eñguk, 'Nak plofet ba giñgit ee ama Israel amatamdoñ eni-mulam ñaumbi, endoñnan nanin diwïn ep timbi kolaneliñdok kle-gimzim embi, diwïn yandip kimnekalïñ.'

⁵⁰ Wala timbi plofet ama gitik kwet kusei kimikimilinan nanin bikap man ñïndiñgit yandip kimgilañ endok wekatsilok tuan kolan wïn amatam man ñïndiñgit kuañ sindi ombitikenekaliñ.

⁵¹ Wïn Abellok plon kusei kimpipi, Sakalaia ama nin sisuat git tapma it wolok boñgipsetnan wili kimguk endok plon talelak endok kïmkïmjilok tuan kolanla nak biañgan ñïndiñ sanlet: amatam man ñïndiñgit kuañ sindi wïn ombitikenekaliñ.

⁵² Yambatta nanandilok telak wali it wandin. No en wolok gïnañ lolakta endi Yambattok kusei ka-nandi-daklembi nandi-ñïmlak. Endikñe manda nandi-tale ama sindi it wolok yama ki wïn kimit kimbiñ dañ, gan gïnañ nim loñgilañ, timbi amatamdi bo lonep nandiñgilañ wïn kimisip ti-semgilañ, wala timbi kilañmet!"

⁵³ Yesuli wïndiñ eu taleumbi, walinin pi ñaumbi, Falisi git endikñe nandi-tale ama endi kusei kimpipi, kanjik kolan sinik ti-ñimbi, nïnandi kusei kusei tiñipi,

⁵⁴ kit yout tïneliñdok enlok mandanli sïsoñ ti-ñïmnep nandimbi, mandimandi ti-ñimgilañ.

12

¹ Nain wolonda amatam asup kwïnakwïnattok tuop nim endi bo Yesuloñ kimïn timbi kle-

gimbupi, tambo yali tĩngiliñ. Tĩmbi Yesuli kusei kimipi, dama gwañgwañiila ñĩndiñ enguk, “Sĩndi Falisi amalok plaua kimilimbendiñjila ka-kiliñ embi kunekaliñ. Wĩn endi manji mambenji tipelat, tĩmbi ep tĩndiñji juluñit tañ wala elet. Nĩm kañbi, sĩndi bo wĩndiñgangot tĩneliñ.

² Biañgan sĩnik, nepek kimsembĩn gitik wĩn Yambatti tĩmbi indağan indaumbi, nanandi sembĩn gitik wĩn tĩmbi dakleukak.

³ Wĩndiñda sĩndi manda kilim gĩnañ eñgiliñ wĩn maim plon eu indaukak, tĩmbi sĩndi nepek no it gĩnañnan manda janjak eñgiliñ wĩn ipakanan wopungan eu pũkak.”

Yambat endañgot misĩ-ñĩmlok

⁴ Yesuli yousimbi enguk, “Notnai, nak ñĩndiñ sanba: amali piñgĩpsĩñgot wili kĩnneliñ, gan siñgi kandañ sep tĩmbi kolaneliñdok gembĩ no nĩm pat-semalak enda nĩm misĩnekalĩñ.

⁵ Tambo ninda misĩ-ñĩmlok wĩn daut sametet: Yambatti ama wili kĩmbi, siñgi kandañ jĩmbiñ koli piũktok gembĩn palmilak enda misĩmisi tĩ-ñĩmlok. Biañgan sĩnik sanlet: endañgot mek misĩnekalĩñ.

⁶ Monik tiptip kit tombogot wĩn mĩnem gĩmĩn tipetti tuatuan, gañgan Yambatti noñgan no nĩm kamala-ñĩmlak.

⁷ Sĩndi endok dainan loloñ sĩnik, monik asup yapma kleañ, tĩmbi endi kumbanji saktok kwĩnakwĩnatsi wĩn bo nandi-talelak, wala tĩmbi amala nombo nĩm misĩ-semnekalĩñ.

⁸ Sanba nandiwit. No en amalok dausĩnan ‘Nak Yesulok giñgit’ wĩndiñ e-daklelakta, nak Ama

Sisinikti Yambattok eñaloñiilok dausinan enda wakan ‘Endi nokok giñgit’ windiñ e-dakleutat.

⁹ Gan no en amalok dausinan naka ‘En nim nandi-ñimlet’ elakta, nak Yambattok eñaloñiilok dausinan enda wakan ‘En nim nandi-ñimlet’ eutat.

¹⁰ Timbi no en Ama Sisinik nani-kolalakta, endok yomin win kindem bi-ñimlok, gan no en Dindim Woñ ni-lakalaka e tilakta, endok yomin win kimilim palmekak.

¹¹⁻¹² Amali manda plon sepmbi, it kiyau ginañ ba gavmandok dainan ba lolonjiilok dausinan sapitnekalin. Nain wolongan sinik Dindim Woñdi manda nek eelok win daut samekak, wala timbi wolonda sindi nandi-bendi wopum timbi, ñindiñ nim enekalin, ‘Nindi manda nek enetamini?’ Ba ‘Nek tambane eninetamini?’ ”

Minem kwilikwila ka-galkta nim tilok

¹³ Timbi ama kimin wopum boñgipsinan ama noli Yesu nimbi enguk, “Endaut, datnali betnetok kii bimbin win en noñganliñgot ep kulak, wala timbi dik nimbimbi, nokok tambon danbi namin.”

¹⁴ Eumbi niñguk, “Notna, ba ama noli nak sambidandettok ba nepeneset dani-samettok nanbi taleñguk ba? Nim ya, win nokok kena nim.”

¹⁵ Windiñ embi yousimbi, amatamda enguk, “Nepek tokñetokñen wali kuñgu kindem nim samlak, wala timbi sindi ka-kiliñ embi, kuñgunji ka-dikñe-kiliñ enekalin. Nim kañbi, kwilikwila ba nepek nola ka-galkta tineliñ.”

16 Wɨndiñ embi, eyout manda no ñɨndiñ embi enguk, “Ama mɨnem kwɨlikwɨli asupmat endok nanañ kenan bien lali kɨndem daumbi,

17 nanandiñ gɨnañ ñɨndiñ nandi-kwɨnakwɨnaleñguk, ‘Nitek tɨlok? Nanañ bien asup ñali it kawai wolok gɨnañjɨnan wɨsi-kolettok tuop nɨm!’ Wɨndiñ nandiɨmbi

18 eñguk, ‘Kombɨkmek nandiɨlet: nak wɨsi-kot it kawai gɨtik wɨn wiapi, kombɨlin wopum asupgan kɨndipi, nanañ ba kwɨlikwɨli gɨtik pat-namlak wɨn wolok wɨsi-koletat.

19 Tiñipi, natnala ñɨndiñ eutat: Ip ñak! Nak nepenepek kɨndem gwɨlat asuptok kɨmɨp kiu-lambi pat-namlakta tɨmbi kɨndem pat-nandiɨmbi, na sɨlisɨli tɨmbetat!’

20 Gan Yambattɨ tambon ñɨndiñ niñguk, ‘Dɨk kamen, man tim ñolondañgan kuñguñga gapma tɨkelok. Tɨmbi nepek tɨ-jumut tɨñguñ walɨ nindok tɨmbekak?’ ”

21 Yesuli eyout manda wɨndiñ embi, yousɨmbi enguk, “No en kwelan ñolok kwɨlikwɨli asup palmektok ep kiutak, gan nepek Yambattok dainan tuannat no nɨm palmɨlakta, endɨ ama kamen wandin.”

Piñgɨp ka-dikñela nandi-bendi wopum nɨm tɨlok

22-23 Tɨmbi Yesuli yousɨmbi, gwañgwañiila ñɨndiñ enguk, “Nepek tokñetokñen walɨ kuñgu kɨndem nɨm samlakta tɨmbi nak kuñgunjɨlok ba piñgɨpsɨlok kandañ ñɨndiñ sanlet: wɨn kuñgu ba piñgɨp walɨ bien tɨlak, nanañ ba dasindasin walɨ nɨm, wala tɨmbi sɨndɨ nanañ nek nanekaliñ

ba dasindasi nek dasinekaliñ wala nandi-bendi wopum nım tınekalıñ.

²⁴ Sındı monık oeoe yambım nandıwıt: endı nanañ tıpi-bimbi met nañ wındıñ nım pa tañ, tımbi endı wısi-kot it bo nım pat-semalak, gañgan Yambattı tuopkan ep towilak. Sındıla endok dainan monık yapma kleańda, nıtek tımbi nım sep towiuk?

²⁵ Tımbi sındoñnan nanin no endı nandi-bendi wopumlı kuñgun lakat yousum ombatawık ba? Nım ya!

²⁶ Sındı nepek tip kambak wandin tındılok tuop nım, wındıńda kusei nekta nepek dıwın wala nandi-bendi wopum pa tañ?

²⁷ Pama klinan indañ wın yambım nandıwıt! Nak ñındıñ sanba: endı kena meñ nım tañ, ba dasindasinjı bo nım pa youkañ, gañgan endok pamanjılı ama wapmañ Solomondi dasindasin kındem sınık pa dasılıñguk endok paman wın maklelak.

²⁸ Kli nepek pamanat kena gınañ man lambı indaumbi, desa dombımbi ep siu dınekalıñ wandin wın bo Yambattı dasindasinjı kındem emlak, nıtekta tımbi endı sındok dasindasinjı nım tımbı inda-samek? Wın nım nandańda, sındok nanandi-kılıktınjı wın lakat sınık pat-samlak!

²⁹⁻³⁰ Amatam Yambat nım nandi-kılıkti mañ endok nanandınjılı nanañ tuk nepek wandin-dokgot pat-semalak. Bepsılı ikan ñındıñ nandı-talelak: nepek gıtık wın nım pat-samekta sındı kunelińdok tuop nım, wala tımbi sındı amatam dıwındı tañ wındıñ nım tınekalıñ, ba nandi-bendi wopum nım tınekalıñ.

31 Tambo sindok nanandinjilí Ama Wapmañjilok giñgít kuñgulokgot pat-samekak, tímbe nepek wandin walí bo kuñgunjilok inda-samekak.”

Ama Sisínik endok tomtomlok tí-pañgítam kulok

32 Tímbe Yesulí gwañgwañiila enbi eñguk, “Kíkesmín tip, sindok Bepsilí ñíndíñ tíndíla nandum kíndem dañguk: en ama wapmañjilok kumbi, síndí en gíta kandíkñe kena tínelíñdok nandímbe, wolok tuop tíñguk, wala tímbe síndí mísímísi nímnat kunekalíñ.

33 Síndí nepenepepí pat-samlak wín tuatualok kímpí, mínem walinín tikembi, pímbíñesíla emnekalíñ. Wíndíñ tínekalíñda, tuanjí nímm taleukak wín kunum gínañ pat-samekak. Kumbu amalí wín kumbu tínelíñdok tuop nímm, ba kwínakamdí wín nímm tímbe kolaukakta tímbe walí mínem líksi nímm kolawík wandin. Síndí kwelalok nepenepek wala galk nímm nandínekalíñ. Tambo síndí nepek nek Yambattok dainan loloñ síník wala galk nandínekalíñ.

34 Kusei ñíndíñda: nepek gínañjilí kasileum pataknan kandañ gínañ nanandinjilí bo wandíñ pat-samekak.

35-36 Kena gwañgwalí molomjilí nanañ síjumut tíndínnan nanín undane ilan bímbi, wesak wílímbe, platik síník písalímmelíñdok mandímandí pa tañ, wíndíñgangot síndí kolsalenjí píndolím díumbi, kena tíndílok tí-pañgítam kunekalíñ.

37 Kena gwañgwalí wíndiñ ti-kuñílimbi, molomjilí undane bímbi kalak wín: kena gwañgwañiilí gama kaik papi, mandí pakañ. Kena gwañgwa wandin walí gwañgwa díwín yapma kle pakañ. Nak biañgan sanba: molomjilí kena tíndílok tí-pañgípañgí tímbi, nanañ naneliñdok ení-tiañembi, nananjí kle-semekak.

38 Wín tim bomup ba puputtí kusei kímpí kítílaknan undane bímbi, kena gwañgwalí gama kaik paliñílimbi ep tímbi indaukta, gwañgwa walí wakan díwín yapma kle pakañ.

39 Tímbi síndí nepek ñín ním nandí-kamalanekaliñ: it molomdí kumbu amalí nain nekta síník bíwík wín ním nandílak. Nandíwímda! endí kaik kuñípi, il wiapi, gínañ loup tímbímbi kímpísip tí-ñímek.

40 Wíndíñgangot síndí ‘Ama Sísiníkti man ním tombek bek’ wíndíñ nandíñílimbi, wolongan kaikan bí tombekak. Wíndíñda tímbi síndí tomtomnalok tí-pañgítam kunekaliñ.”

41 Tímbi Petlolí níñguk, “Wopum, eyout manda elañ wín níndokgot ba amatam gítíktok?”

42 Eumbi tambane eñguk, “Manda wín kandíkñe ama matañgotañgolat nanandín kíndem palmílak wandin wala elet. Wín en wakan molomñiilí kena gwañgwañi díwín yambí-díkñelok nímbi taleumbi, nanañ mepmettok nain díndím síník daní-semektok nílak. Molomñílí kena manda wíndíñ nímbi,

43 ña kukap undane bímbi kalak wín: kena gwañgwalí nek tímbektok níñguk wolok tuopkan tíñgukta endí gwañgwa díwín yapma kle patak.

44 Nak biañgan kena gwañgwa enda ñïndiñ sanlet: molomñili nepenepel gïtik wïn endi kadikñeuktok nïmbi taleukak.

45 Gan tïkap kena gwañgwa wali ginan ginañ ñïndiñ nanduk, ‘Molomnali ña sakñelambi, plastik nïm biukak’ wïndiñ nandïmbi, kusei kimipi, kena wembe gwañgwa diwïn joñgo yandiþbi, nanañ ba tuk kwambiñ wopum nañbi, kamakama timbekta, nek inda-ñimek?

46 Kena gwañgwa molomñili kena nain nehta ba nain nehta sinik biukak wïn nïm nandïlakta timbi endi nïm mandï palïmbi, nain wolondañgan molomñili undane biukak. Bïmbi, ep tïndin kolan wïn kañbi, wolok kinjan ti-lamipi, amatam Molom nïm kimit-kleañ en gïta tuanji kolan ombi-semekak.

47 Tïkap kena gwañgwa wali molomñilok mandan nandïñguk, gan nïm tañgoneñguk ba nïm ti-pañgi-pañgile tïñgukta, en nain ombapgan waipmilok.

48 Gan tïkap endi molomñilok mandan wïn nïm nandïñgukta makleumbi, nain dumangan waipmilok. Wïndiñgangot tïkap Yambatti ama nola gwïlam asup mïmïnda endi wolok tuopkan tambon ombi-milok nandïlak, ba endok kiinan kena wopum kimikimilinda, endi wolok tuopkan kenalok bien indauktok nandïlak.”

Yesuli amatam ep tambilektok indañguk

49 Yesuli yousimbi enguk, “Nak komba kwelan kimilam diuktok indañgutta ñïndiñ nandïlet: komba wali ikan dualïmda, wïn kindem sinik.

50 Gan nak dama tuk walan no* iilok nanbi taletalen. Tuk win gama nim ingutta timbi milap wali ginaña timbi milatalak.

51 Sindi nak amatam kwelan ep timba busukñenengan kunelñdok indañgut windiñ nandañ ba? Windiñ nim. Nak ñindiñ sanba nandiwit: tambo nak amatam ep tambilettok indañgut. Naka timbi

52 man ñindiñgitta kusei kimipi, kundit ñindiñ inda-ta-ñaukak: sambat kit meñ noñgan yakan pa kuañ endi tambipi, kimin tipet indambi, tipetti tambon, tipet git noli tambon windiñ ipi, nisñgan tambon tambon kanjik ti-kunekaliñ.

53 Windiñ tambipi, bep niñan endi nisetkan tambon tambon ipi, kanjik tindekamik, timbi me wemba endi bo nisetkan tambon tambon ipi, kanjik tindekamik, timbi nambin tam git yapman tam endi nisetkan tambon tambon ipi, kanjik tindekamik.”

Yambattok manda dindimgan nandilok

54 Yesuli amatam kimin wopumda yousim ñindiñ bo enguk, “Sindi mulukuali tuk kimbiñ kandañ indam biumbi kañbi, wolongan ñindiñ pa eañ, ‘Gwi biutak’ windiñ eumbi, wolok tuop indalak.

55 Timbi sindi sasaleli klinan kandañ nanin pendip biumbi kañbi, ñindiñ pa eañ, ‘Maim kunduwat diutak’ windiñ eumbi, wolok tuopkan indalak.

56 Ama manji mambenji tipelat! Sindi kunum git kwettok plon nek indalak win kañbi, maim

* **12:50:** Tuk win milap ba piñgip gawat Yesuli bembektok tiñguk wala elak.

iletak ba gwi piutak win ka-kiliñ eañ. Gan nitekta timbi sindi man ñindiñgit nepek nek indalak win kañbi, kenanalok kusei nim ka-nandi-dakleañ?

⁵⁷ Ba kusei nekta sinlok ep tindinji plon nek ñali dindim sinik win bo nim ka-danbi, wolok tuop tañ?

⁵⁸ Tikap ama noli manda plon gaplep timbimbi, siti telaknan yakan ñañipi, mandanjet e-salendemiktok nika timbekañ. Nim kañbi endi gñgñembi, gep tiañembi, manda kandanloñ gapilimbi, endi bo tem dumandok kiinan gapilimbi, endi gepmbi, it kwambiñnan gapilek.

⁵⁹ Biañgan ganlet, dik it kwambiñ ginañ papi, minem nitek ombi-ñimlok een win gitik ombi-mi-taleuñ wolok tuop.”

13

Ginanji nim tambanekaliñda kolanekaliñ

¹ Nain wolondañgan amatam wolok bi pakiliñ endoñnan nanin diwindi Yesula kasat ñindiñ tiñmgiliñ: Galili ama diwindi tapma ilan tapma tiñilimbi, Pilatoli eum yandipmum kimbimbi, wekatsili pimbi, tapma gauttok wekatsili wakit kiukuk. Kasat windiñ tiñimjumbi

² tambane enguk, “Milap wandin inda-semgukta, ama wolok yomjili Galili ama diwisilok yom makleñguk, sindi windiñ nandañ ba?

³ Nak ñindiñ sanba: nanandinji win dindim nim. Gan sindok kandañ, tikap sindi ginañji nim tambanem kunekaliñda, windiñgangot sindi gitik kola-talenekaliñ.

4 Tĩmbi amatam 18 Siloam kandañ kĩngĩliñ wĩn endok kandañ nĩtek? It ombap jĩñgĩnli gĩlombi, ep kot tapliñguk. Endok kolanjiĩ amatam dĩwĩn gĩtik Jelusalem kuañ endok kolanjiĩ makleñguk, sĩndĩ wĩndĩñ nandañ ba?

5 Nak ñĩndĩñ sanba: nanandĩnji wĩn dĩndĩm nĩm. Gan sĩndok kandañ, tĩkap sĩndĩ gĩnanjiĩ nĩm tambanenekaliñda, wĩndĩñgangot sĩndĩ gĩtik kola-talenekaliñ.”

6 Tĩmbi Yesulĩ eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama nolok wain kenan gĩnañ fik komba no tĩpium pakuk. Tĩmbi kena molomdi komba wĩn ka-nandĩ tĩmbepi biñguk, gan endĩ bien no nĩm lali palĩmbi kañguk. Bien nĩmnat kañbi,

7 kena kandĩkñe amala nĩmbi eñguk, ‘Kalañ: gwĩlat tĩpet gĩt no gĩtik wolok gĩnañnan nak ñaĩambĩ tĩmbi, komba bienda yolonjĩlet, gan endĩ bien no nĩm lalilak. Neta slakan sĩnik kwettok galk tiañe-talelak? Kak, dombĩ kot!’

8 Eumbi nĩñguk, ‘Molomna. Biumbi, gwĩlat noñgangot nombo yousi-mĩum palĩn. Palĩmbi, nak kwet tambĩpi, kuseinan makauttok tem kĩmĩpi kautat.

9 Gwĩlat no wolondamek bien laliukak bek. Tĩkap nĩmda, komba wĩn kĩndem dombĩ kolekañ.’ ”

Yambattĩ amatam nĩtek yambĩ-dĩkñelak

Yambattok kandĩkñe wĩn nĩtein?

10 Sabat patnandĩ nain nola Yesulĩ it kiyau nolok gĩnañnan amatam enĩ-daut tĩ-sem pakuk.

11 Tĩmbi tam no yal kolandĩ pi-ñĩmĩmbi, jĩmbat siñgin sait gĩnañ tĩmbĩ inda-ñĩmĩmbi,

en dindim ilektok tuop nim, wala timbi gwilat 18 wolok tuop plindambi pa kulinguk, endi bo wolok bi pakuk.

¹² Palimbi, Yesuli tam win kañbi kiti-nimium bumbi ninguk, “Tam, jibat gep top-kilin eñguk wali ip taleumbi, siñgiñga pañeun.” Windiñ eñpi,

¹³ kii endok plon kimlimbi, wolongan siñgin sait ti-dindim embi, kusei kimpipi, Yambat ni-kindem dañguk.

¹⁴ Yesuli Sabat patnandi nainnan tam win timbi kindem dañgukta timbi it kiyaulok telak dama endi ginañ komba dumbi, amatam enombimbi, ñindin eñguk, “Sandap kit tambon noñgan win kena tindlok pat-samlak, wolonda endi sep timbi kindem danelindok binekaliñ, Sabat patnandi nainnan nim.”

¹⁵ Windiñ eumbi, Wopumdi tambane ñindin ninguk, “Ama manji mambenji tipelat! Sindi gitik makauk ba doñkinji win Sabat patnandi nainnan isinan ep pisapi, tuk nanelindok pa yanañgikañ.

¹⁶ Gan tam ñin Ablaamdok komblin endok kandañ win nittek? Satandi gwilat 18 gitik topmumbi ku-ta-bilak, timbi sindi en Sabat patnandi nainnan nim pisalmlok nandañ ba?”

¹⁷ Windiñ eumbi, kanjikñii gitikti mayek tam palimbi, amatam gitik endi kundit kindem sisinik tilinguk gitik wala silisili tiñgilin.

¹⁸ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Yambattok kandikne win nittein? Kandikne wali nittek bendilak nak wolok plon eyout manda nek eut?”

19 Wïn mastat minjip ama noli tikembi, kenan ginanã kokuk wandin. Minjip tipnam wali lambi bendi wopum dambi, komba wopum timbimbi, monikti isi kii gayam plon tĩngilĩn.”

20 Wĩndiñ embi, bindambo ñĩndiñ enguk, “Nak Yambattok kandikñe wïn nitein eut?

21 Wïn plaua kimilimbendi tam noli tikembi, plaua kwilan wopumgan wakıt kiupi tambaneñguk wandin. Papalem kaumbi, kimilimbendi lakatgot wali plaua gitik wïn timbi bendi lambiñguk.”

Kunumdok yama gik sinik wolok lololok

22 Yesuli Jelusalem ñaupi, it kwet wopum ba tip wandiñ ñañipi, amatam eni-daut ti-semguk.

23 Timbi ama noli ni-kañbi eñguk, “Wopum, wïn ama lakat endiñgot Yambatti kolanjilok tuan wiat-semumbi, kunum ginanã lonekaliñ ba nittek?” Eumbi enguk,

24 “Nak ñĩndiñ sanlet: amatam asupti Yambattok kandañ ñanepi wit nim kanekaliñ, wala timbi sindi yama gik sinik wolok loneliñdok gembı kotnekaliñ.

25 It molom endi milapi, yama sip taleumek, sindi bi it pawan ipi, wesak wipi ninekaliñ, ‘Wopum, yama pisat-nimiñ.’ Eumbi, tambon ñĩndiñ sanbekak, ‘Nak nim nandi-samlet. Sindi denasi?’ Sanbi nandimbi,

26 kusei kimpı, manda tombon ñĩndiñ ninekaliñ, ‘Nĩndi dikita yakan nanañ tuk nañgımiñ, timbi dik nındok ipakanan giñgit manda e-daut tĩnguñ.’

27 Gan endi ñindiñ sanbekak, ‘Nak ñindiñ sanlet: sindi denasi win nak nim nandi-samlet. Kolan tindi gitik sindi nambim ña-talewit!’

28 Timbi kimisip ti-samgukta timbi sindi kunum pawan papi, Ablaam, Aisak, Jekop git pofet gitik endi Yambat gita kuñilimbi yambinekaliñ, wolondamek sindi wandiñ kukulembi, manji si-gilim danekaliñ.

29 Tiñilimbi, Yambattok giñgitñiil kwet tambon tambon taletalenan nanin en gita kuneliñdok bimbibi, nanañ si-jumut tindinannan pipapi nanekaliñ.

30 Nandañ: wolonda ñindiñ indaukak: ama nin enda nandum siñgi kuañ endoñnan nanin diwisili dama tinekaliñ, timbi damandaman kuañ endoñnan nanin diwisili siñgi tinekaliñ.”

Yesuli Jerusalem it kwetta blan ti-ñim-ñguk

31 Nain wolongan Falisi ama diwindi Yesuloñ bimbibi niñgiliñ, “Elotti gwili kimbeñdok nandilak, wala timbi dik ñalinin pi ñau.”

32 Eumbi enguk, “Sindi ñambi, kamot moyen wala ñindiñ nimbibit, ‘Nandilañ, nak man git desa jimbatsiat ep timba kindem dambi, yal kolan ep kle-sembi, siñgi nombo yousi ñambi, kenana timba taleukak.’ Sindi ña windiñ nimbibit nandiwini.

33 Biañganak, pofet ama Jerusalemgot yandip kimkimlok, kwet nolok nim, wala timbi nak man ba desa ba sisa telaknan yousi ñañalok een.

34 O Jerusalem nasi, sindi blasñgandok. Sindi pofet ama pa yandip kimañ, timbi ama sindoñ eni-mumulin bañ win kawatti yandipmum kimañ. Puputti niñañii ep kimin timbi, papauli

ep kamailak, wɨndiñgangot nain asupgan nataloñ sep kɨmɨn tɨmbettok nandiñgut, gan sɨndɨ nɨm nandi-namgɨliñ.

³⁵ Nandañ! Wopumdi sɨndok kwesi bimbi, nombo nɨm sep kamaiukak. Tɨmbi nak ñɨndiñ sanba: sɨndɨ nombo nɨm nambɨnekalɨñ. Nɨm sɨnɨk. Sɨndɨ nokok plon ñɨndiñ enekalɨñ, ‘Wopumdi ama nɨ-mulɨm nɨndoñ bɨlak en gwɨlam mɨlok!’[☆] wolondamek nombo nambɨnekalɨñ.”

14

*Plap kenali Sabbatok endikñe manda kɨmit-
klekle wɨn maklelak*

¹ Sabat patnandɨ nain nola Falisi ama loloñ nolɨ Yesu nanañ nanalok nɨ-tiañeumbi ña lo palɨmbi, nanañ beulok noliilɨ ka-tuakɨliñ.

² Tɨmbi ama no kii kesii bendɨmbendɨnat endɨ Yesulok dainan bɨ indaumbi

³ kañbi, endikñe manda nandi-tale ama gɨt Falisi ama enɨ-nandɨmbi eñguk, “Endikñe mandalɨ nek tɨneñdok nandi-nɨmlak - Sabat nainnan ama kɨndem tɨmbɨ kɨndem dalok ba nɨm?”

⁴ Wɨndiñ eumbi, manda no nɨm tambane nɨmbɨmbi, ama wɨn tɨkembali, tɨmbɨ kɨndem dambi nɨ-mulɨm ñañguk.

⁵ Tɨmbi Yesulɨ enɨ-nandɨmbi eñguk, “Sabat patnandɨ nainnan nɨñañjɨ ba makauksɨ nolɨ tuk ban gɨnañ pɨukta, sɨndoñnan nanin nin endɨ platikan nɨm tiañeum lambek?”

⁶ Wɨndiñ eumbi, manda tambon tambane nɨnelɨñdok lonjɨñgɨliñ.

Kayombɨneañ ba plap tañdɨ tuan tɨkenekalɨñ

[☆] 13:35: Kap 118:26

7 Tĩmbi ama eni-tiatiañen endi ama lolondok pitit plon pipatnelĩndok pilĩmbi, Yesuli win kañbi, eyout manda no ñĩndiñ enguk,

8 “Ama noli nanañ sina tĩlaknan gep tiañeumbi, dĩk dĩtnalok nanandiñgala ama lolondok pitit plon nĩm pipaleñ. Nĩm kañbi, ama loloñga no nanañ molomdi ni-tiañeñguk endi bĩmbi,

9 sitet tĩpelat sep tiañeñguk endi gambĩmbi, ñĩndiñ ganbek, ‘Endok pitit win, bi-ñĩmĩmbi, nolok pit.’ Wĩndiñ gambĩmbi, dĩk siñgi mayek tĩmbĩmbi, gani-mulĩm siñgi sinĩk ña pipaleñ.

10 Wĩndiñda tĩmbi, tambo gep tiañenekaliñ wolonda dĩk pitit siñgi sinĩk wolok pilekañ. Wĩndiñ tĩmbeñda, nanañ molomdi gambĩmbi ñĩndiñ ganbek, ‘Notna, dĩk lo, pitit dama tĩke.’ Wĩndiñ gambĩmbi, dĩk ama diwin no gĩta yakan nanañ nalañ endok dausĩnan kot giñgĩt tĩkeukañ.

11 Nekta, ama giĩtik nisĩlok kosi giñgĩt tĩke-loañda endok kosi giñgĩt tĩke-pĩukak, tĩmbi no en kayombĩnem kulakta en tĩke-loukak.”

12 Tĩmbi Yesuli yousĩmbi, ama ni-tiañeñguk enda ñĩndiñ niñguk, “Dĩk nanañ sina tip ba wopum tĩĩpi, nokai ba dat kwayañgai ba sambakai ba dĩkok kwekanan nasi minem kwĩlkwiĩnjĩat wandisi win nĩm pa eni-tiañeukañ. Nĩm kañbi, endi bo tombon gep tiañembi, nepek nek tĩñguñ wolok tombon kwelan ñolok ombi-gamum tĩke-taleuñ.

13 Tambo dĩk nanañ sina tĩĩpi, ama pĩmbiñesi wakĩt ama kisĩ ba kesĩsĩ ba dausi kolan wandisi eni-tiañeukañ.

14 Endi tombon ombi-gamnelĩndok tuop

nim, gan ama dindim endi kimnan nanin mlatnekaliñ wolondamek Yambatti tuañga kindem ombi-gamumbi, amatam diwin yapma kle palekañ.”

Yambattok ni-tiañela e-tembi manda nim elok

¹⁵ Timbi ama Yesu gita yakan nanañ nañgilañ endoñnan nanin noli manda win nandimbi, ñindiñ niñguk, “No en Yambatti nanañ sina wopum giñgitiñlok ti-semekak win nambekakta endi amatam diwin yapma kle patak.” Windiñ eumbi,

¹⁶ Yesuli niñguk, “Nain nola ama noli nanañ sina wopum timbepi, amatam asup sinik enitiañeñguk.

¹⁷ Nanañ nanalok nain indaumbi, kena gwañgwa no ni-mulimbi, eni-tiatiañen endoñ ñambi enguk, ‘Nepenepek gitik ip tiwili dikñemiñda timbi sindi biwit!’

¹⁸ Gan endi noñgan noñgandi kusei kimpipi, e-tembi manda nimbi eñgilañ. Ama dama ña kañguk endi ñindiñ niñguk, ‘Nak kwet sanoñgat no tuañgut win ña kauttok een, kusei wala timbi nak nim bimbilok dik nokok blan mandana molomgala nimbekañ.’

¹⁹ Timbi ama noloñ ñaumbi, endi ñindiñ niñguk, ‘Nak makauk wapai kit tombon tombon kena emettok ep tuañgut win yanañgipi tikatika timbepi ñaupi tilet, kusei wala timbi nak nim bimbilok dik nokok blan mandana molomgala nimbekañ.’

²⁰ Timbi noli bo ñindiñ niñguk, ‘Nak tam kombikan tiñgutta timbi ñañalok tuop nim.’

21 Tĩmbi kena gwañgwalĩ undane bĩmbi, eni-tiatiañen endĩ nek eñgĩliñ wolok kasat gĩtik wĩn molomñĩla ti-ñĩmĩñguk. Tĩmbi nanañ beulĩ gĩnañ komba dũmbi, kena gwañgwan ñĩndĩñ nĩñguk, 'Dĩk platik sĩnĩk it kwettok telak tip ba wopum wandĩñ ñambi, ama pĩmbĩñesi wakĩt ama kĩsĩ ba kesĩsĩ kolan ba dausĩ sipsipmĩn yambĩmbi yanañgĩlim bĩwit.' Wĩndĩñ eumbi, wolok tuopgan tĩmbi, undanem bĩmbi

22 nĩmbi eñguk, 'Molomna, mandañga ip bien-nat tĩlak, gan it gĩnañ gama nĩm tokñek.'

23 Wĩndĩñ eumbi nĩñguk, 'Bĩndambo ñambi, it kwet pawan telak tip ba wopum tuop kuĩpi, amatam yambetañ wĩn eni-gĩñgĩneumbi, itna gĩnañ tokñeneliñdok bĩwit.

24 Nak ñĩndĩñ sanlet: ama dama eni-tiatiañen endoñnan nanĩn nolĩ nanañ ti-jumut ti-semĩt wĩn lakat no nĩm nanekaliñ.' "

Yesu julunjuluñ nĩm kle-kulok

25 Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum asuptĩ Yesu ñañguknan kle ñañĩlimbi undane yambĩmbi, ñĩndĩñ enguk,

26 "No en nakĩta kuupi nandĩlak, gan naka tĩmbi meñ beu wakĩt tamĩn ba wembe gwañgwañii ba dal kwayañii ba wiwii ba enlok kuñgun wĩn bo siñgi nĩm wĩt-semĩlakta, endĩ nokok gwañgwana sĩnĩk kuuktok tuop nĩm.

27 Tĩmbi no en enlok kloñbal nĩm tĩke bembĩ, nak nep kle kulakta, endĩ nokok gwañgwana sĩnĩk kuuktok tuop nĩm.

28 Tĩkap sĩndoñnan nanĩn nolĩ it wopumgan kĩndilep nandĩwĩkta, endĩ dama pipapi, ittok

tuanla nandi+mbi, m+nem palmilak wali it win timbi taleuktok tuop ba nim win ka-nandi+wik.

29 Nim kañ, yop tambi, it kusei kim+lek, gan endi it timbi taleuktok tuop nim, timbi ama it win ka-nandañ endi git+kti kusei kim+pi ni-lakalaka embi,

30 ñ+ndiñ eneliñ, ‘Ama ñali it plapkan kusei kim+pi kindikuk, gan niteкта nim timbi talelak?’

31 Ba tikap ama wapmañ no endi ama wapmañ nol nola mik ti-ñ+mepi ñauk, endi nitek timbek? Endi dama pipapi nandi-kiliñ embi, endok ama lakatgot endi diwindok ama asupgan mik ti-semneliñdok tuop ba nim.

32 Tikap nimda, kanjikñili gama mayañgan palñ+limbi, ama wapmañ wali kanjikñiloñ manda kim+lim ñaumbi nimbek, ‘Busuk inda-nimektok nitek timbet?’

33 Windiñgangot sindi giñgitsii ba nepenepesi git+ik pat-samlak win siñgi wilm+neliñdok nim ti-pañgitam pakañda, sindi nokok gwañgwanai sin+ik kuneliñdok tuop nim.

34 Palañ win nepek koñgom sin+ik. Gan woloک koñgomli talewikta, nitek tinambi, nombo koñgom daw+ik? Windiñ tindilok tuop nim!

35 Palañ wandin win nana kena ginañ ba gw+lañgw+lam ginañ kena nimnat, slak kolim ñalok.*

No en pawañnat endi pawañ kim+pi, mandana nandi-kiliñ eukak.”

* 14:35: No en Yesu julunjułuñ klelak endi palañ koñgom nimnat wandin.

15

Yom amali ginañ tambanelak enda timbi silisili wopum indalak

¹ Timbi takis epep ama ba yom ama asup-gandi Yesulok mandan nandinepi pa baañgilañ. Wíndiñ timbimbi,

² Falisi ama git endikñe manda nandi-tale ama endi yambimbi nandum pumbi, Yesula ni-wolwolk embi eñgilañ, “Ama wali yom ama not ti-sembi, en gita pipat-milat timbi, nanañ yakan pa nalak.”

³ Wíndiñ eumbi, Yesuli eyout manda no ñindiñ enguk,

⁴ “Tikap sindoñ nanin ama noli sipsip 100 yambi-dikñeñilimbi, noñgan noli pailekta, biwik ba? Nim ya! Endi 99 diwin win kwet kli pataknan yambium kli na-palimbi, noñgan pailak win lonji ñakap timbi indauk wolok tuop.

⁵ Timbi indambi, walen kindem daumbi, bupum mimbi undane ñauk. Ña

⁶ ilnan tombi, noli ba il kwelnan nasii kiti-semum bumbi enbek, ‘Sipsip pailak win ip timba indakta timbi, bi nakita silisili timbit!’

⁷ Nak sanba nandiwit: ama wali sipsip pait-palimbi timbi indaṅguk wala silisili wopum tiṅguk, wíndiñgangot yom ama noñgan no endi ginañ tambanelak enda timbi kunum ginañ silisili wopum sinik indaukak. Gan ama 99 endi ikan dindim kuañda timbi ginañ tambat-ambatta nim nandañ enda timbi silisili lakatgot indaukak.”

⁸ Yesuli wɪndiñ embi yousimbi enguk, “Tɪkap tam nolok mɪnem kwandai satnin* kɪt tambon tambon palmek, tɪmbi noñgan no paillekta, kak biwɪk ba? Nɪm ya. Endɪ kolsalen pɪndopi, it jamimbi, lonji-kɪliñ embi, tɪmbi indauk wolok tuop.

⁹ Tɪmbi indaumbi, nolii ba il kwelnan nasii kɪti-semum biumbi enbek, ‘Mɪnemna pailak wɪn ip tɪmba indakta tɪmbi bi nakɪta sɪlisɪli tɪmbit!’

¹⁰ Nak ñɪndiñ sanba nandiwit: tam walɪ mɪnem kwandai pailmɪmbi tɪmbi indaɱguk wala sɪlisɪli tɪɱguk, wɪndiñgangot yom ama noñgan no endɪ gɪnañ tambanelak enda tɪmbi Yambattok eñaloñiilok boñgɪpsɪnan sɪlisɪli indalak.”

¹¹ Tɪmbi Yesuli yousimbi enguk, “Ama no endok nɪñañiit tɪpet pakɪmɪk.

¹² Pakap, monalɪ beula ñɪndiñ nɪɱguk, ‘Bep, dɪk mɪnem kwɪlikwɪli ba kwet pakamlak wɪn itaɱgan danbi, nokok tambon namiñ.’ Eumbi, nepek gɪtik wɪn danbi emguk.

¹³ Monalɪ nain nɪm ombataumbi, beulɪ nepenepek mɪɱguk wɪn tualok kɪmɪt-talembi, mɪnem gɪtik epmbi, kwet mayaɱgan ñambi patɪ-ti-kuɱguk. Kumbi, nandi-kamala-kuñɪpi, mɪnem epguk wɪn gɪtik kot-taleɱguk.

¹⁴ Kot-taleumbi, kwet pakuknan wandɪñ nanañ map wopum indaɱguk. Indaumbi, gwaɱgwa walɪ nanañla lonji nɪm kañbi,

¹⁵ ama wɪnanin noloñ ña pa galiumbi, bilɪ

* 15:8: Mɪnem kwandai satnin walɪ kena nain noñgandok tuan.

† 15:15: Juda amalɪ bɪtta nandum nepek kolan papait tɪmbɪmbi, nɪm nayaɱgɪliñ ba tɪkekaɱgɪliñ ba ep towiyaɱgɪliñ.

yambi-dikñeuktok kena ginañ ni-mulim ñañguk.

16 Ña kena ti-kuñipi, nanañ gawat tilañgukta tĩmbi bittok nanañ wın bo ep nanalok galk nandilñguk, gan enlok nanañ nepek no nim pa maañgilñ.

17 Wındiñ ti-kukap, ginañ nanandın tombĩmbi, ñındiñ nandĩnguk, ‘Ama betnalok minem kena ti-ñımañ gıtik endok nanañ tuk wın mılapkan pat-semalak, gan nak endok niñañlı ñolok nanañnala kimbepi pa tılet.

18 Wındiñda nak kwet ñın bimbi, bindambo betnaloñ ña tombi, ñındiñ nımbetat: Bep, nak Kunum Molom gıt dik sıta yom ti-samgut,

19 wala tĩmbi nak ñandin ñalı nombo niñañga sınık kuuptok tuop nim, slak nandi-namumbi, minem kena ti-gambi kuutat.’

20 Wındiñ nandĩmbi mılapi, wolongan beuloñ ñauktok ñañguk.

Ñakap, kambak mayañgan il tĩmbi dumalaum bĩmbi, beulı kañguk. Kañbi ka-daklembi, blan ti-ñımbi, woñep ñam apbi, simumuñ ti-ñımıñguk.

21 Tĩmbi niñañlı ñındiñ niñguk, ‘Bep, nak Kunum Molom gıt dik sıta yom ti-samgut, wala tĩmbi nak ñandin ñalı nombo dikok niñañga sınık kuuptok tuop nim.’

22 Gan beulı nandi-kımnembi, kena gwañgwañiila ñındiñ enguk, ‘Sındi platik sınık ñambi, dasindasi engano pamanat wın tıke bĩmbi dasi-ñımıt, tĩmbi besa pamanat kii niñañ plon dasi-ñımımbi, kesı gwılap wakıt dasi-ñımıt.

23 Tĩmbi makauk niñañ kitti towium bendi wopum da-kiliñe patak win tike bim wip, sina wopum tĩmbi, silisili tina.

24 Neta, niñana ñin endi kimguk ba paikuknan nanin nombo bi indambi, kaik patak.' Wĩndiñ eumbi, kusei kimpipi, silisili wopum tiñgĩliñ.

25 Tiñilĩmbi, tuanli kena ginañ pakuk wali ilan undane bim, it tĩmbi dumalaumbi, amatamdi kap tiumbi nandiñguk.

26 Nandiñmbi, kena gwañgwa no kiti-ñimium biumbi, ni-nandi asup tĩmbi, ñindiñ ni-kañguk, 'Wi nek indalak?'

27 Eumbi niñguk, 'Kwayañga mona ip bik patak. Tĩmbi piñgiu gwilap no nim kolañgukta be-setti eumbi, makauk niñañ kitti towium bendi wopum dañguk win wipi, nanañ si-na tamĩñ.' Wĩndiñ eumbi,

28 tualĩ wala nandu piumbi, ginañ komba diumbi, it ginañnan nim lololok giñgĩneñguk.

Tĩmbi beuli piñmbi, tualoñ ñambi, ni-busumbusuk ti-ñĩmbi, it ginañ louktok ni-nandiñipi ni-giñgĩneñguk.

29 Gan tualĩ tambane niñguk, 'Nandiñlañ. Gwilat asupgan ñin nak kena gwañgwa silanin nomik kena ti-gam-ta-bĩmbi, mandañga no nim wikut, ganmek dik notnai git silisili tineñdok meme niñañ kambak no nim namguñ.

30 Gan niñañga mona ñali tam telak joñgo kuañ en gita kumbi, minemga na-taleñguk en wandin wali biumbi, dik eumbi, makauk niñañ kitti towium bendi wopum dañguk win dombĩmbi si-ñimañ.'

³¹ Eumbi, beuli niñguk, 'Niñana, dik nepek nola nim lonjilañ. Nain tuop dik noñganli nakita kulañ, timbi nepenepek gitik pat-namlak win dikok giñgit.

³² Kwayaña ñin endi kimguk ba paikuknan nanin nombo bi indambi kaik patak. Nitekta waleni nim kindem daumbi, na silisili nim tineñ? "

16

Minem kwilikwili nandi-daklenat ka-dikñelok

¹ Timbi Yesuli gwañgwañiila eyout manda no ñindiñ enguk, "Ama kwilikwili wopummat noli minem kwilikwili kena aman nolok kiinan kadikñeutok kimit-talembi kuñguk. Kuumbi, nain nola ama diwindi kandikñelok plon kit yout manda ñindiñ niñgiliñ, 'Endi nepenepeka ep timbi pailektok tilak.' Windiñ eumbi,

² kandikñe kitiniñmum biumbi niñguk, 'Dikok plon manda eum nandit win nitek? Dik kandikñe kena nombo ti-nameñdok tuop nim, wala timbi yout sambat timbimbi, minem kwilikwilikok kusei dakleun.'

³ Timbi kandikñeli ginan ginañ ñindiñ nandiñguk, 'Molomnali kandikñe kena napma tikelak, wala timbi nak nitek timbetat? Neta, nak kwet diplindiplilok gembu no nim pat-namlakta, timbi minem kwilikwili kitinatta maetalet.

⁴ O, kombikmek nandilet! Tikap nak man windiñ windiñ timbetta, molomnali kenala nep kleukak, wolondamek amali not ti-nambi, isinan gumañ nani-tiañeneliñ bek.'

5 Wɨndiñ embi, molomñɨlok tombon tɨke-kuñgɨliñ noñgan noñgan ki-ti-semum bi-umbi, nola ni-kañbi eñguk, ‘Molomnalok tombon di-kok kandañ ni-tek patak?’

6 Eumbi niñguk, ‘Oliv komba tul wɨn wɨli gɨlo ti-ndi-n wɨn kwet kambot* 100 wolok tuop.’ Eumbi niñdiñ niñguk, ‘Ale, di-k tambon ombeñdok kundit youkuñ ni-n ti-kembi, plastik si-nik pipapi, tambon 50 ombeñdok yout.’

7 Wɨndiñ embi, no ni-nandi-mbi eñguk, ‘Molomnalok tombon di-kok kandañ ni-tek patak?’ Eumbi niñguk, ‘Plaua mi-njip ki-mika ti-ndi-n wɨn lik 100 wolok tuop.’ Eumbi niñguk, ‘Ale, di-k tambon ombeñdok kundit youkuñ ni-n ti-kembi, tambon 80 ombeñdok yout.’ Kandikñeli wɨndiñ eñguk.

8 Kwelalok nepektok kandañ ama kwet ñolok giñgɨt kuañ endi siñginji ti-ke-ki-mitneliñdok kundit ti-kindem dambi, ama Yambattok kol-salen gɨnañ kuañ wɨn yapma kleañ, wala timbi molomli kandikñe kelamdi ni-tek tiñguk wɨn nandi-tombi, niñdiñ eñguk, ‘Ama wali enlok siñgin ti-ke-ki-milektok kundit ti-kindem dañguk.’”

9 Yesuli eyout manda wɨndiñ embi yousimbi enguk, “Nak niñdiñ sanba: si-ndi wɨndiñgangot kwelalok mi-nem kwɨlikwɨli pat-samlak wali amatam not ti-sembi, ep ki-mitnekalini. Wɨndiñ tinekalinda, kwelalok nepenepek gitik kena mi-taleumek, kuñgu taletalen ni-mnatnan sanitiañeum lonekalini.

10 No en nepek silanin kiinan ki-milim patak

* 16:6: Kwet kambot wandin no wɨn 37 lita ba nek.

win ka-dikñe-kiliñ elak walí wakan nepek bien wopum wíndiñgangot ka-dikñe-kiliñ elak. Ba no en nepek sílanin kiinan kímílim patak win dándimngan ním ka-dikñelak walí wakan nepek bien wopum wíndiñgangot dándimngan ním ka-dikñe-kiliñ elak.

¹¹ Wíndiñda tíkap síndi kwelalok minem kwílikwíli sílanin win ním ka-dikñe-kiliñ eñgíliñda, níndi nepek Yambattok dainan biennat win síndok kísinan ka-dikñeneliñdok kímílekak? No ním.

¹² Ba tíkap síndi ama nolok nepek kísinan kímíkuk win ním ka-dikñe-kiliñ eñgíliñda, níndi nepek no sínlok pat-samektok samekak? Win bo ním.

¹³ Kena gwañgwa sílanin endi molomñiit típet endok kena tí-semektok tuop ním. Wíndiñ tímbekta, endi molomñin nola nandum pímbiñen tímbímbi, nandi-kunjít tí-ñímek, tímbi molomñin no win gínañli kasilembi, tíkekwambíñ dauk. Wíndiñgangot síndi Yambat ba minem kwílikwílilok kena típelatkan tí-kuneliñdok tuop ním.”

Yambattok dainan matañgotañgoli minem kwílikwíli maklelak

¹⁴ Falisi ama minem kwílikwílilok nandi-koñgom tíañgíliñ endi Yesuli manda wolok plon eu pímbi nandiñpi, tima giak tí-ñímímbi, ní-sasale manda eñgíliñ.

¹⁵ Tímbi Yesuli enguk, “Síndi amatamdok dausinan dándim walan pa tañ, gan Yambatti gínañ nanandíñj nitein win sambí-dakle-talembi, kusei ñíndiñda nandum tuop ním tí-

samlak: nepek amalí nandum loloñ sɪnɪk tɪlak walí Yambattok dainan kolan papait sɪnɪk pa tɪlak.

¹⁶ Yoane tuk ii-sem endí gama nɪm indañɪlimbi, Moselok endíkñe manda gɪta plofet amalí manda youkɪlɪñ wɪn eu pɪumbi, amatamdí kɪmɪt-kleñgɪlɪñ. Tɪmbi Yoanelí indañguk wolok siñgi kandañ Yambatti amatam nɪtek yambi-díkñelak wolok gɪñgɪt manda kɪndem eu pɪumbi, amatamdí endok gɪñgɪt indanelíñdok gembí kokañ.

¹⁷ Gan endíkñe manda gɪtɪktí gama papat kwambiñ pakañ. Kunum kwet endí kɪndem paitekamɪk, gan endíkñe manda endɪla lakat sɪnɪk no nɪm paitnekalɪñ. Nɪm sɪnɪk.

¹⁸ Wɪndíñda no en tamɪn kle-kopi, komblin tɪkelak, endí Yambattok dainan telak joñgo kulak, tɪmbi no en tam kle-kokolɪn no tɪkelak, endí wɪndíñgangot telak joñgo kulak.”

Mɪnem kwɪlɪkwɪlɪlɪ kunumdok yama nɪm pɪsalekak

¹⁹ Tɪmbi Yesulí kasat no ñɪndíñ tɪ-semguk, “Ama mɪnem kwɪlɪkwɪlɪlɪ wopumnat no kuñguk. Endí dasindasin pamanat tuan wopum pa dasimbi, sandap tuop nanañ sina wopum pa tɪlɪñguk.

²⁰ Endok telak yamanan ama pɪmbiñen no kɪmɪlɪm pakuk, koi Lasalos.† Wandalí endok pɪñgɪtu gwɪlap gɪtɪk tɪmbí kolaumbi,

²¹ nanañla papi, ama kwɪlɪkwɪlɪnattok ilí gɪnañ nanañ na-tlapi, tɪ na gɪlam gɪnañ mep kokañ wɪn

† 16:20: Kot Lasalos wolok walan wɪn “Yambatti tɪke-kɪmɪtak en”.

nambepi nandiñguk. Timbi wɨndiñgot nɨm. Kamotti bo bɨmbi, wandan bindaañgɨliñ.

²² Timbi wɨnaña ama pɨmbiñen endi sem-bumbi, eñaloli gɨnan tip nañgɨt-lombi, endok pañin Ablaam gɨta kɨmɨlɨm pakuk. Timbi ama kwɨli kwɨlinat endi bo sembumbi kɨndit ta-pliñgɨliñ. Kɨndit taplimbi,

²³ kolandok gɨñgɨt timbi, piñgɨp gawat wopum nandi pakuk. Papi, deium loumbi, Ablaamdi Lasalos gɨta yakan mayañgan sɨnik palɨmbi yambiñguk.

²⁴ Yambɨmbi, kɨtiu loumbi niñguk, ‘Bep pañ Ablaam! Nak komba galk ñolok gɨnañ papi, piñgɨp gawat wopum nandilet. Di kɨ blan nandi-nambi, Lasalos ni-mulɨmbi, kii niñañ kusipti tuk gɨnañ youp bɨmbi, mambena plon kɨmɨlɨm busukñenewɨn.’

²⁵ Gan Ablaamdi tambane niñguk, ‘Niñana, di kɨ nɨm nandi-kamalaukañ: sɨti dama kaik pakɨmɨknan di kɨ pipapat kɨndem kasɨle-taleñguñ, timbi Lasalosli nepek kolan kusei kusei indañmɨmbi, blan plon pakuk. Gan man ñin endi ñolok busuk plon patak, timbi di kɨ piñgɨp gawat wopum nandiñañ.

²⁶ Timbi wɨngot nɨm. Masimasip no kɨmɨkɨmɨlɨn, wɨn kwet jambɨlan niñdok ba sɨndok boñgɨpnɨnan patak, timbi niñdoñnan ba sɨndoñnan nanin nolɨ wɨn di kɨñembi, tambo ñaneñdok tuop nɨm.’

²⁷ Ablaamdi wɨndiñ eumbi, ama walɨ nombo kɨti-nandi-mbi niñguk, ‘Bep. Wɨndiñda di kɨndem Lasalos ni-mulɨmbi, bepna lok ilan ñambi,

28 kwayanai kit tambon pakañ wïn molo manda enbimbi, endi kuñgunji ti-dindim ewit. Nim kañbi, endi bo kwet kolan ñolokgan pimbi, piñgip gawat wopum nandinelin a!

29 Eumbi niñguk, 'Neta Lasalosli ñauktok elañ? Kwayañgaili Mose git plofet amali manda youy-oulin wïn gitik pat-semalak. Manda wïn wakan nandimbi kim-t-klenekalin.'

30 Eumbi, ama wali Ablaamda nimbi eñguk, 'Bep. Wïn tuop nim. Gan ama sembisembin noli endon ñaukta, ginañji kindem tambanenekalin.'

31 Eumbi niñguk, 'Tikap endi Mose git plofet ama endok mandanji nandi-kimneyanda, ama noli kimnan nanin mlapi, molo manda enbim, wali bo nim dakle-semek.' "

17

Kuñgu nitek kuamiñ wïn ka-kiliñ elok

1 Timbi Yesuli gwañgwañiila ñindin enguk, "Nepek kusei kuseil mek amatamda inda-sembi, ep tiañeum yom tañ. Gan ama kusei nindi ti-kuyuk plon eni-tiañelak endi blangan.

2 Kawat wopum no ama wolok bim plon tembimbi, tuk kimbini ginañ youp munjup kolim piwik wali mlap, gan tikap endi giñgitna koi nimnat ñandin no timbim yom plon pipilakta, Yambatti kinjan mlap wopum ombi-mumbi, mlata-sinik taukak.

3 Wala timbi kuñgunji ka-kiliñ enekalin.

Tikap noka noli yom tilakta, ep tindin kolan wïn biuktok manda kwambini nimbekañ, timbi yominla nandum blalaumbi, siñgi witakta, yomin bi-ñimekañ.

4 Tĩmbi endi sandap noñgan gĩnañ nain asup yom ti-gamek, tĩmbi nombo nain nitek yom ti-gamguk tuop ñĩndiñ ganbek, ‘Nak yomnala nandi+wam blalaumbi, siñgi wĩtet’ eumbi, dik yomĩn bi-ñimekañ.”

5 Tĩmbi ama eni-mumulĩn endi Wopumda ñĩndiñ niñgiliñ, “Dik nanandi-kiliktĩni tĩmbi wopum da-nĩmĩn.”

6 Eumbi tambane enguk, “Tĩkap nanandi-kiliktĩnji lakat mastat mĩnjip nomik pat-samekta, kindem komba kakai sakñen ñala ñĩndiñ nĩneliñ, ‘Dik kakatka tamapi ñam, tuk kimbĩñ gĩnañ pĩmbi, tĩpi kwambĩñ da!’ Wĩndiñ nĩmbĩmbi, komba walĩ wolongan mandanji tañgonewik.”

7 Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Tĩkap kena gwañgwa silanin no nanañ kena ba sipsip yambi-dikñe kena ti-samekta, kena gĩnañ nanin undane ilan biumbi, siñdoñnan nanin nolĩ ‘Platik sinik biĩmbi, nanañga ñĩn na!’ wĩndiñ nĩmbek ba?”

8 Nĩm ya. Tambo endi ñĩndiñ nĩmbek, ‘Dik nanañ ti-jumut ti-nambi, dasindasiñga ti-dĩndim tĩmbi, nanañ tuk mep bi kle-namum nambamek, dĩtnalok siñgimek kle na.’

9 Tĩmbi kena gwañgwalĩ molomdok mandan tañgoneumbi, molomdi ni-kindem dawik ba? Nĩm ya.

10 Wala tĩmbi siñdi wĩndiñgangot nepek Molomjĩli manda sanguk wĩn gĩtik tañgone-taleañda, ñĩndiñ enekaliñ, ‘Nĩndi kena gwañgwa ñandin ñali kenaniñgot tiñgimĩñ, nĩnda nĩni-kindem dalok tuop nĩm.’ ”

Yambatta kot giñgít m̄lok

11 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gít Jelusalem ñaupi, kwet tĩpet, Samalia gít Galili, wolok baliliñjetnan klembi ñañguk.

12 Ñambi, it kwet nolok loup tĩñlĩmbi, ama kit tambon tambon endi ña Yesu tĩmbi dumalañgĩliñ. Endi jĩmbat yambo mawatsiat, amatamdi yambi-mĩsĩmĩsĩ taañgĩliñda tĩmbi mayañgan ipi

13 kitĩ-ñĩmĩmbi nĩñgĩliñ, “Yesu, ama wopum, dik blan tĩ-nĩmbi nandi-nĩmĩñ.”

14 Wĩndiñ kitĩumbi yambĩmbi, Moselok endikñe manda kleneliñdok embi enguk, “Sĩndi gwĩlapsĩ tapma amala daut semnepi ñawit!” Wĩndiñ eumbi ñañlĩmbi, wolongan wandanjĩ gĩlitañguk.

15 Tĩmbi gwĩlapsĩ kaum kĩndem daumbi, endoñnan nanin nolĩ nolii yambĩmbi, Yambat wopumgan nĩ-ta-lo tĩñĩpi, Yesuloñ undane bĩñguk.

16 Ama wĩn endi Juda ama nĩm, endi Samalia nanin. Endi Yesulok kesiinan bĩ pi pĩmbi, kwet plon pĩndĩm papi, sĩmba kĩndemda manda nĩñguk.

17 Eumbi, Yesulĩ amatam en gĩta pakĩliñ ñĩndiñ enguk, “Nak ama kit tambon tambon ep tĩmba kĩndem daliñ bek, gañgan ama kit tambon tĩpet tĩpet endi delok pakañ?”

18 Nĩtekta tĩmbi ama sambat nolok ñali engangot undane bĩmbi, Yambat koi giñgít m̄lak?”

19 Wĩndiñ embi nĩñguk, “Nanandi-kĩlĩktiñgalĩ gep tĩmbi kĩndem dalañ. Kĩndem a, mĩlapi ñau!”

Yambatti indañgan

nĩmbi-dĩkñeukak wolok ti-pañgipañgilelok

Ama Sisĩnikti indañgan bi inda-dakleukak

²⁰⁻²¹ Yambatti dawanda kusei kĩmĩpi, amatam indañgan yambi-dĩkñeukak wala Falisi amalĩ Yesu nĩ-nandumbi, ñĩndĩñ tambane enguk, “Endĩ ikan boñgĩpsĩnan papi sambĩ-dĩkñelak, wala tĩmbi sĩndĩ nepek wolok kusei kĩmĩkĩmit win dausĩli kanelĩndok tuop nĩm, ba amalĩ nosiila ñĩndĩñ nĩm enĩnekalĩñ, ‘Yakñesi, endĩ ñolok patak’ ba ‘Da patak’.”

²² Wĩndĩñ embi yousĩmbi, gwañgwañiila enguk, “Mĩlap nain indaukak wolonda sĩndĩ Ama Sisĩnik nak nain dumangangot nambĩnepi nandĩ-koñgom tĩnekalĩñ, gan nĩm nambĩnekalĩñ.

²³ Tĩmbi dĩwĩndĩ naka ‘En ñandĩñ patak’ ba ‘Wandĩñ patak’ wĩndĩñ sanĩnekalĩñ, gan sĩndĩ nandĩ-kĩmnembi, nĩm woñepi ep klenekalĩñ.

²⁴ Kusei ñĩndĩñda: pĩsapĩsatti bayak eumbi, kunum kwet kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanin ñam taleñguknan sale-talelak, wĩndĩñgangot Ama Sisĩnik nokok nainna indaumbi, indañgan tombetat.

²⁵ Gan dama nak pĩñgip gawat ba mĩlap kusei kusei bemambi, amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ endĩ siñgi wĩt-namnekalĩñ. Wĩndĩñ inda-namektok een.

²⁶ Amatamdĩ Noalok nainnan tuk gwam wopum gama nĩm indañĩlĩmbi nĩtek kuñgĩlĩñ, wĩndĩñgangot endĩ nak Ama Sisĩnik gama nĩm tomñĩlambĩ kunekalĩñ.

²⁷ Endĩ nanañ tuk nambi, wapatam tĩñĩlĩmbi, Noalĩ kĩkeñ gĩnañ loñguk wolok tuop. Tĩmbi tuk

gwam wopumdi suam ep walaimbi, yandiþ kım-taleñguk.

²⁸ Lotilok nainnan wındiñgangot indañguk: amatamdi nanañ tuk nayañgılıñ, ba nepenepek tuatua kena ba nanañ kena ba it kındikındit kena pa taañgılıñ,

²⁹ gan Lotilı Sodom it kwet biñguk sandap wolonda komba gıt kawat kombanat kunum gınañ nanin gwi nomık pım yandiþbi, ep diumbi kım-taleñgılıñ.

³⁰ Noa ba Lotilok nainnan mılapı amatam kaikan inda-semguk, wındiñgangot nak Ama Sısınıkti tombi inda-dakleutatnan mılapı inda-semekak.

³¹ Sandap wolonda isi pawan ba kenanjı gınañ pakañ enda ñındiñ tıneliñdok nak elet: endı nepenepesi mep ñaneliñdok isi gınañ nım lonekalıñ ba undane isınan nım ñanekalıñ.

³² Loti tamınloñ mılap inda-ñımıñguk wın sındı nım nandi-kamalanekalıñ.

³³ No en kwelalok kuñgun enlok tıke kamaiuktok gembı kotakta, kunumdok kuñgun pailımekak. Tımbi no en naka tımbi kwelalok kuñgun bilakta, kunumdok kuñgun walı palmekak.

³⁴ Nak ñındiñ sanlet: nain wolonda amatam tıpetı tim ipat noñgan plon dou palımbi, no matıkembi, no bium palekak.

³⁵⁻³⁶ Tımbi tam tıpet endı yakan nanañ mındı palıñıımbi, no matıkembi, no bium palekak.”*

* **17:35-36:** Nandi-tale ama diwındı manda kusip no gamañgot patak eañ. Wın ñındiñ, “Nain wolonda ama tıpet endı kena gınañ yakan palıñıımbi, no matıkembi, no bium palekak.”

37 Tĩmbi gwañgwañiilĩ nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, “Wopum, wĩn dendĩñ indaukak?” Eumbi, eyout manda no ñĩndĩñ enbi eñguk, “Nepek kĩmĩkĩmĩn pataknan monĩk oeoeli kĩmĩn tĩmbĩmbi, nepek delok patak wĩn inda-daklelak.”

18

Nĩmolo tĩ-ta-kuumbi, Ama Sisiñik en bĩ tombekak

1 Tĩmbi gwañgwañiilĩ nain tuop nĩmolo tĩmbi gĩñgĩnembĩ, nĩm nandĩ-mĩlatanelĩñdok Yesulĩ eyout manda no ñĩndĩñ enbi

2 eñguk, “It kwet nolok manda kandan ama no kuñguk. Endĩ amala nĩm nandĩ-semliñguk, ba Yambatta bo giñgiñgan nĩm tĩ-ñĩmliñguk.

3 Tĩmbi it kwet wolok tam kanjak no kuñguk endĩ manda kandanloñ nain nain bĩmbi, ñĩndĩñ nĩliñguk, ‘Dĩk nandĩ-nambi, kanjĩkna nĩ-gĩñgĩneumbi, tambonna endok kandañ patak wĩn ombi-namekak.’

4 Wĩndĩñ eumbi, kandanli nandĩ-kĩmnembĩ kulĩñguk. Kukapi, siñgimek enla ñĩndĩñ eñguk, ‘Nak ama nĩm nandĩ-semlet, ba Yambatta bo giñgiñgan nĩm tĩ-ñĩmlet.’

5 Gan wandingan embi, tam kanjak ñalĩ nain nain mĩlap ñĩn pa namlakta tĩmbi nak joñgo tĩke-kĩmĩlambĩ, tambon kak tĩkeukak. Nĩm kañbi, nain tuop gĩñgĩne bĩumbi jĩklotaut.’ ”

6 Wopumdĩ eyout manda wĩndĩñ tĩ-sembi, gwañgwañiila enguk, “Sĩndĩ kandan ama kelamdĩ nek eñguk wĩn nandañ ba? Endĩ tam gĩñgĩnen wĩn tĩke-kĩmĩlepi eñguk.

7 Tĩmbi Yambattĩ amatam enlok ep kasileñguk wĩn nek ti-semekak? Endĩ giñgĩtĩĩllĩ tim sandap kitĩ-ñĩmañ wĩn nain ombapgan nandĩ-kĩmnembi, nĩm ep kĩmĩlek ba? Nĩm ya.

8 Nak ñĩndĩñ sanlet: nain nĩm ombataumbi, platik sĩnĩk ep kĩmĩlekak. Gan nak Ama Sĩsĩnĩktĩ bĩ tommeke, nak wolonda amatam nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩat dĩwĩn kwelan ep tĩmba indanekalĩñ ba nĩm?”

Kayombĩnembi kuañ endĩ Yambattok dainan dĩndĩm indañ

9 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, eyout manda no eñguk, wĩn ama endĩ dĩndĩm wĩndĩñ nandĩ-kwambĩñ dambĩ, dĩwĩnda nandum pĩmbĩñen tĩlak ama wandisĩ wala ñĩndĩñ enguk,

10 “Nain nola ama tĩpet, wĩn Falisi ama no, tĩmbi takis epep ama no, endĩ nĩmolo tĩndepi tapma it gĩnañ loñgĩmik.

11 Falisi ama endĩ lom ipi, gĩnan gĩnañ enla ñĩndĩñ nĩmolo tĩmbi eñguk, ‘Yambat. Ama dĩwĩn gĩtĩk endĩ mĩnem tiatia telak julũgan kĩmĩtleañ, ba kundit kelam tañ, ba telak joñgo pa kuañ. Gan nak endĩ wandin nĩm, ba takis epep ama da patak en wandin bo nĩm, wala tĩmbi sĩmba kĩndemda manda ganlet.

12 Sande noñgan gĩnañ nak sandap tĩpet endĩkĩne manda klembi, nanañ gĩtĩk kĩmĩsipbi patet, ba nepenepek gĩtĩk epmĩlet wĩn kit tambon tambon tambĩpi, noñgan wĩn dĩkok pa gamlet.’

13 Gan takis epep ama endĩ mayañgan sĩnĩk ipi, kunum gĩnañ deium lolola mĩsĩmbi, yomĩnlok sĩmba gawat tĩñĩpi, kuañ wĩpi, ñĩndĩñ nĩñguk,

‘Yambat. Nak ama yomat, dik mamasa ti-namiñ.’ ”

¹⁴ Yesulí eyout manda wín ti-sem-talembi enguk, “Nak ñíndíñ sanlet: ama ñalí Yambattok dainan dándim indambi, ilnan ñañguk, Falisi ama endíla ním. Neta, ama gítik nisilok kosi gíngít tíke-loañda Yambattí ep tíke-pílak, gan no en kayombínelakta en Yambattí tíke-lolak.”

Ama nitnein endí Kunum Molomdok gíngít indaukak?

¹⁵ Tímbi amatamdí Yesulí ñakñak bo ep kauptok nandímbi, endoñ yanañgípi bíngíliñ. Bíumbi, gwañgwañiilí yambímbi enombímbi ení-kímísip tí-semgíliñ,

¹⁶ gan Yesulí kítí-semum bíumbi, gwañgwañiila enbí eñguk, “Wín ama ñandisí ñala wakan Yambattí enlok gíngítíñii yambí-díkñelak, wala tímbi gwañgwa bísat yambíumbi nokoñ bíwít. Telak masip ním tí-semnelíñ.

¹⁷ Nak biañgan sanlet: no en Yambattok kapmainan gwañgwa bísat nomík ním kuup nandílakta, endí endok gíngít ním indaukak. Ním síník.”

¹⁸ Tímbi Judalok telak dama nolí Yesula ñíndíñ níñguk, “Endaut kíndem, nak kuñgu taletalen nímnat kasíleuttok ep tíndín nítek kleut?”

¹⁹ Eumbi níñguk, “Nekta naka kíndem nanlañ? Yambat en noñganlíñgot kíndem síník.

²⁰ Dík endíkñe manda ip nandí-talelañ: dík ama nolok tamín gíta joñgo ním kundekamík, dík ama wílí kím ním tímbekañ, ba kumbu ním tímbekañ, ba ama nolok síñgin joñgo ním

siukaan, timbi meŋga bekala giŋgiŋgan ti-sem-ta-kuukaan.”☆

21 Wɨndiñ eumbi niŋguk, “Manda elañ wɨn giŋtik nak ikan tip plongan kusei kiŋmipi, taŋgonem ti-ta-bilet.”

22 Yesuli manda wɨn nandiŋmbi, niŋdiñ niŋguk, “Kiŋdem, gan nepek noŋgangot gama tɨmbeŋdok patak wɨn niŋdiñ: diŋ nepenepek giŋtik pakamlak wɨn tualok kiŋmiliŋ tua-taleumbi, miŋnem wɨn danbi, ama piŋbiñesila emekaan. Wɨndiñ tɨmbeŋda, tambon tuaŋga wopum kunum giŋañ pakamekak. Ale, wɨndiñ tɨmbi taleumbi, biŋ nak nep kle-kuukaan.”

23 Wɨndiñ eu nandiŋmbi, miŋnem kwiliŋkwiliŋ asup siŋik palmiŋgukta tɨmbi giŋnan miŋlataŋguk.

24 Yesuli wɨn kaŋbi enguk, “Ama miŋnem kwiliŋkwiliŋjɨat Yambattok giŋgiŋ indaneliŋdok nandaŋ endiŋ gliŋgliŋnat.

25 Kamel noliŋ lik bemdok giŋañ miŋnam wolok ña tombep nandumda endiŋ gliŋgliŋ tɨmbek. Gan ama kwiliŋkwiliŋ wopumnat noliŋ Yambattok giŋgiŋ indambi, endok kapmainan kuup nandiŋlakta endiŋ gliŋgliŋ wopum siŋik tɨmbek.”

26 Wɨndiñ eumbi, manda nandiŋgiŋliŋ endiŋ niŋdiñ eŋgiŋliŋ, “Ei, tiŋkap wɨndiŋda, ama noliŋ kuŋgu taletalen niŋmnat kasileuptok tuop no niŋm patak!”*

27 Tɨmbi Yesuli enguk, “Nepek no amalɨ

☆ 18:20: Kisim Bek 20:12-16 * 18:26: Juda amalok nanandiŋji no wɨn niŋdiñ: tiŋkap miŋnem kwiliŋkwiliŋ asup pat-sem-lakta, niŋdiñ inda-daklelak: Yambattok gwiliŋmiŋ endok plon patak.

timbektok tuop nim win Yambatti tuop ti-talewik.”

²⁸ Timbi Petloli niñguk, “Nindok kandañ bo nitek? Nindi nepenepet ba giñgitiñii gitik pat-nimañ win yambi-talembi, dik gep kle-kuamiñ win!”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sinik sanba nandiwit: ama gitik Yambattok giñgit indam kuneliñdok isi ba tamjii ba dasi kwayañjii ba menjii bepsi ba gwañgwanji bisat yambi-taleañ endok kandañ win ñindiñ:

³⁰ endi giñgitsii yambiñgitiñ wolok kinjan kwelangan yousi-semum kasilenekaliñ, timbi giñgitsii kombliñ wal giñgitsii damanin win yapma klelak. Timbi nain gamañda indaukakan endi kuñgu taletalen nimnat kasilenekaliñ.”

Yesu en kimbii mɔlalekak wala gwañgwañiila eni-kaik tañguk

³¹ Yesuli gwañgwañii 12 wali nisiñgan patneliñdok yanañgipi, ñindiñ enguk, “Nandañ: nindi Jelusalem ñaneñdok ñamiñ, timbi wolok plofet amal Ama Sisinik nokok plon manda gitik youyoulin wolok tuopkan indaukak.

³² Juda amal ama sambat nolok kisinan napilimbi, endi nani-lakalaka embi, kolan tinambi, iwitti nep suambi,

³³ kolan sinik nep waipbi, nulim kimbetat. Timbi maim tipet git no ñaumbi, bindambo kimnan nanin kaitambi mɔlaletat.”

³⁴ Yesuli windiñ eñguk, gan gwañgwañiili nek inda-ñimekak win nim nandi-dakleñgitiñ. Manda wolok kusei kimssembi-semum pakukta timbi endi win nim nandi-kiliñ eñgitiñ.

Ama dai sisipm+n noli Yesu en Mesia w+n nandi-dakleñguk

³⁵ Yesuli Jeliko it kwet t+mb+ dumalaumbi, ama dai sisipm+n no telak pawan pipapi, kit+nat t+ pakuk.

³⁶ Papi, amatam asup makleum nandi+mbi, eni-nandi+mbi eñguk, “Ñ+n nek tañ?”

³⁷ Eumbi niñg+liñ, “Yesu Nasalet nanin endi bilak.” W+ndiñ eumbi

³⁸ kit+ñ+m+mbi eñguk, “Yesu, Devittok Komblin, d+ik naka g+nañ busuk ti-namiñ!” W+ndiñ kit+umbi,

³⁹ telak dama tiñg+liñdi ni-ñomb+mbi eñg+liñ, “Ei, gitak pat!”, gan ama wal+ wopungan kit+mbi eñguk, “Devittok Komblin-o, d+ik naka g+nañ busuk ti-namiñ!”

⁴⁰ Timbi Yesuli wiñgan bi ipi, ama w+n nañg+pi endoñ b+nel+ñdok eumbi, nañg+ip ñas+ñgan b+umbi ni-nandi+mbi eñguk,

⁴¹ “Nak nek ti-gamettok nandi+lañ?” Eumbi niñguk, “Wopum, nak b+ndambo daut deiuptok nandi+let.”

⁴² W+ndiñ eumbi, Yesuli niñguk, “W+ndiñda b+ndambo dei! Nanandi-k+likt+ñgali gep t+mbi k+ndem dalañ.”

⁴³ W+ndiñ eumbi, wolongan dai tomb+m de- imbi, Yesu klembi, Yambatta kot g+ñg+it miñguk. Timbi amatamdi kundit w+n kañg+liñ endi bo Yambat ni-ta-lo tiñg+li ñ.

19

Ama Sis+nik endi ama pait-papal ep lonj+mbi epmektok indañguk

¹ Tĩmbi Yesuli Jeliko it kwelan tombi, dikĩne ñaupi ñañguk.

² It kwet wandĩñ ama no kuñguk, koi Sakius. Endĩ takis epep amalok telak damanjĩ no, en mĩnem kwilĩkwilĩ wopum palmĩñguk.

³ Endĩ Yesu kaup tok nandĩ-koñgom tĩñguk, gan endĩ ama dumanda tĩmbi ama kĩmĩn gĩtĩktĩ masimasip tĩ-ñĩmĩmbi, kauktok tuop nĩm.

⁴ Wĩndĩñda endĩ yapma klembi, dama woñep ñambi, komba endĩ lololok tuop nolok plon lombi, “Yesuli telak ñolok bĩutak” wĩndĩñ nandĩmbi, kauktok mandĩ pakuk.

⁵ Tĩmbi Yesuli kwet wolok ña tombi, deium loumbi, Sakius kañbi nĩñguk, “Sakius. Platit pi! Nak man ñĩn dikok ilan ñam palettok elet.”

⁶ Eumbi nandĩmbi, platit sinik pĩmbi, Yesu silĩsilĩnat ilnan nĩ-tiañeumbi loñguk.

⁷ Tĩmbi amatam wĩ kañgĩlĩñ endĩ gĩtĩk kusei kĩmĩpi, e-balep tĩmbi eñgĩlĩñ, “Endĩ yom amalok ilan pap dowepi loñak.”

⁸ Gan Sakiuslĩ mĩlap ipi, Wopum ñĩndĩñ nĩñguk, “Wopum, nak ñĩndĩñ tĩmbep nandĩlet: nak nepenepetna tambĩpi, tambon ama pĩmbĩñesĩla emetat. Ba nak nimbek nolok nepenepesi juluñ tĩmbi epgutta, nak bĩndambo nain tĩpet tĩpet ombĩ-semetat.”

⁹ Yesuli manda wĩn nandĩmbi nĩñguk, “Ama ñali bo Ablaamdok komblin* kulakta tĩmbi Yambattĩ sandap ñolonda it ñolok kuañ en kolandok

* **19:9:** Sambat ñolok gĩnañ ‘Ablaamdok komblin’ manda wolok walan tĩpet: Sakius endĩ Juda ama, tĩmbi Ablaamdĩ Yambat nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-ñĩmĩñguk wĩndĩñgangot tĩñguk.

kiinan nanin sepma tikeumbi, k'ndem pakañ.

¹⁰ Nak Ama Sisinikti amatam pait-papal enda wakan ep lonjimbibi epmektok indañgut.”

Ama Wapmañli undanem b'mbi, g'iñg+tñiilok tuanj' ombi-semekak

¹¹ Yesuli Jelusalem timbi dumalañgukta timbi amatamdi ñ'ndiñ nandiñg'liñ, ‘Yambatti kusei kim'pi, indañgan n'mbi-d'ikñeupi tilak.’ Kusei w'ndiñda timbi Yesuli yous'mbi, eyout manda no amatam mandan nandi pak'liñ enda ñ'ndiñ enbi

¹² eñguk, “Ama loloñ noli kwet kul'iñguknan wolok ama wapmañ indauktok nandiñguk. Kusei wala timbi endi ama wapmañji n'mbi taleuktok kwet mayañgan ñ'ambi, nombo undane b'uktok eñguk.

¹³ Embi, kena gwañgwañii endoñnan nanin kit tambon tambon kit-semum b'umbi, ama noñgan noñgan minem lik noñgan† embi enguk, ‘Sindi minem ñ'in tikembi, kena miñ'li'mbi, nak ñ'am undane b'utat wolok tuop.’ W'ndiñ embi ñañguk.

¹⁴ Timbi endok g'iñg+tñii nandi-kunjita ti-ñ'im'iñg'liñ endi ama diw'in ep danbi, en kle ñ'ambi, ñ'ndiñ eneliñdok eni-muk'liñ, ‘Nindi ama ñ'in endi ama wapmaññi kuuptok n'im nandam'iñ.’

¹⁵ Timbi ama w'in ama wapmañji n'mbi taleumbi, ilnan undanem b'iñguk. B'mbi, kena gwañgwa minem emiem'in endi minem w'in nittek ka-d'ikñeum bendiñguk w'in ka-nanduktok endi kit-semum bineliñdok eñguk.

† 19:13: Minem lik noñgan g'inañ kena nain 100 wolok tuan dasium pakuk.

16 Eumbi, dama biñguktì ñìndiñ niñguk, ‘Molom, dik minem lik noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, minem lik kit tambon tambon ikan yousimbi indañguk.’

17 Wìndiñ eumbi niñguk, ‘Kena gwañgwa kìndem dik kundit kìndem sìn+k tiñguñ. Dik nepek tip minam wìn ka-dikñe-kiliñ eñguñda timbi it kwet kit tambon tambon yambi-dikñeuñdok ganba talelak.’

18 Timbi ama noli bimbì niñguk, ‘Molom, dik minem lik noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, minem lik kit tambon ikan yousimbi indañguk.’

19 Wìndiñ eumbi niñguk, ‘Ale, dik it kwet kit tombogot yambi-dikñeukañ.’

20 Timbi ama noli bo bimbì niñguk, ‘Minemga ñìn. Nak wìn sandumdi timpi biwam pakuk.

21 Nekta, dik ama kunduwat, dik kena nim tiñguñdi ama nolok kena meñdok bien epep pa tìlañ, wala timbi nandi-misi-gambi, wìndiñ tiñgut.’

22 Wìndiñ eumbi niñguk, ‘Kena gwañgwa kolan dik, ditalok mandaña walìngan manda plon gapiletak. Dik naka nandum nak ama kunduwat, kena nim tiñgutti ama nolok kena meñdok bien epep pa tilet wìndiñ nandi-namlañ ba?

23 Tikap wìndiñda, kusei nekta dik minemna tikembi, minem ilan nim kìmikuñ? Kìmlìmda, minem walì kenaneumbi, bien indaumbi bimbì epmet ñak.’

24 Wìndiñ embi, ama wolak ikilìñ enda ñìndiñ enguk, ‘Minem miñgut wìn lom tikembi, ama nin minem lik kit tambon tambon palmìlak enda

m+iwit.’

²⁵ Eumbi niñgilañ, ‘Wopum, endi ikan kit tambon tambon palmilak win!’

²⁶ Windiñ eumbi enguk, ‘Nak ñindiñ sanba: no en nepek ka-dikñelok m+m+n win tike kulakta, enda nombo yousimbi mlok, timbi no en win nim tike kulakta, endok nepek palmilak win apma tike-ñimlok.

²⁷ Timbi kanjiknai yambi-dikñeuttok nim nandi-namgilañ win sindi ñolok yanañgip bimb, dautnanangan yandipmi kimb.’ ”

Ama Sisirik Yesu endi Jerusalem ginañnan ama wapmañ wandin kena tiñguk

Yesuli ama wapmañ nomik Jerusalem loñguk

²⁸ Yesuli windiñ eu taleumbi, Jerusalem it kwet timbi dumalauktok yousimbi ñañguk.

²⁹ Ñakap, kwet kim+n koi Oliv wolok lombi, Betfage git Betani it kwet ep timbi dumalaumbi, gwañgwañiit tipet eni-mupi

³⁰ enguk, “Siti it kwet da wolok ñawit. Ña tombi, doñki niñañ no toali toptopm+n palimbi kandetamik. Doñki niñañ win gitikñin, win ama noli wolok plon no nim pipakilañ. Win timbi indaumbi pisapi nañgip b+iwit.

³¹ Tikap ama noli ‘Nekta pisakamik?’ saninandumbi, ñindiñ nindekamik, ‘Wopumdi wala elak.’ ”

³² Timbi ama tipet eni-mukuk endi ñambi, enguk wolok tuop timbi indañgimik.

33 Tĩmbi doñki niñañ pĩsaliñĩlĩpi, molomñiilĩ engilĩñ, “Siti nekta ñin pĩsakamĩk?”

34 Eumbi, “Wopumdi ñala elak” eñgĩmĩk. Eum nandi-semumbi,

35 Yesuloñ nañgĩp ña tombi, sauloñjet doñki niñañlok plon kĩmĩpi, Yesu tĩmbi plaptaumbi, wolok plon lo pipakuk.

36 Pipalĩm nañgĩp ñaumbi, koi tĩke-lonelĩndok amatamdi sauloñji telak ñañguknan sambat plon ipane-ta-ñañgilĩñ.

37 Tĩmbi Yesulĩ Jerusalem tĩmbi dumalaumbi, Oliv kwet kĩmĩn klokloñennan pĩñĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopum en kle kuñgilĩñ endĩ kusei kĩmĩpi kot tĩmbi, e-silĩsili tĩngilĩñ. Endĩ kundilĩ gembĩnat gĩtik tĩmbim kañgilĩñ wala tĩmbi Yambat wopungan ni-kĩndekĩndem embi,

38 ñĩndĩñ eñgilĩñ,

“Wopumdi ama wapmañ ni-mulĩm nĩndoñ bilak enda gwĩlam mĩlok!”[✧]

Kunum Molom Loloñ sĩnik busuk nĩmlak endok koi ni-ta-lona!”

Wĩndĩñ kiti-kolĩmbi,

39 Falisi ama nindi amatam kĩmĩn wopumdok boñgĩpsĩnan ñañgilĩñ endoñnan nasi diwĩn endĩ manda wala nandum pĩumbi, Yesula niñgilĩñ, “Endaut, gwañgwañgai enombĩumbi biwĩt!”

40 Eumbi tambane enguk, “Nak ñĩndĩñ sanba: tĩkap endĩ binetañda, kawattĩ gĩtik ñalĩ kitiñetañ.”

41 Tĩmbi Yesulĩ Jerusalem tĩmbi dumalaumbi, it kwet wĩn kañbi, kut-blambla embi,

[✧] 19:38: Kap 118:26

42 ñ+ndiñ eñguk, “Jelusalem nasi, man ñ+ndiñg+it telak nek ñali busuk t+mbi inda-samek w+in nandiñel+ñ ñak!‡ Gan wali dausiñan sembin pal+mbi, n+m ka-dakleañ.

43 Kusei ñ+ndiñda w+indiñ sanlet: nain inda-samumbi, kanj+ksiil+ b+mbi, kwet tuop masip samnel+ñdok sañ wandin sep g+mbu embi, d+m pawan kwet k+m+li loumbi, d+m makleumbi, mikñat s+ndoñ lonekaliñ.

44 Lombi, isi kwesi wak+it wembe gwañgwanjii wolok kuañ s+ndi sand+ipi, sep t+mbi kola-talenekaliñ. T+mbi isi wial+mbi, kawat nol+ nollok plon n+m gal+ kwambiñ dambi palekak. Yambatti sep plaptauktok s+ndoñ b+ñguk, gan s+ndi kilanj+ w+in n+m ka-nandi-dakleñg+liñda t+mbi kanj+ksiil+ w+indiñ ti-samnekaliñ.”

Yesuli nindi manda n+mb+mbi kena tiñguk wala Juda ama bies+li n+kañg+liñ

45 T+mbi Yesuli tapma it sañ jimba g+inañ lombi, ama nepenepek tuatualok k+m+k+liñ yamb+mbi, g+inañ komba d+umbi, kusei k+m+pi, walinin ep kle koliñ+pi

46 enguk, “Tapma it ñolok plon Yambattok manda ñ+ndiñ youyoulin patak, ‘Nokok itnali n+molo ti-namnamlok it palekak’,[☆] gan s+ndi w+in t+mb+mbi, kumbu ama piñdasi endok pat-sembi it nom+k tilak.”

47 T+mbi Yesuli sandap tuop tapma ilan ñambi, amatam eni-daut ti-semñ+li+mbi, tapma ama bies+ git end+kñe manda nandi-tale ama ba Judalok

‡ 19:42: Yambatti epma ti+keuktok Yesu n+mukuk w+in nandi-kwambiñ daumda, Yambat g+ta busuk inda-semek.

☆ 19:46: Aisaia 56:7

telak damanji endi en wili kimneliñdok telak lonjiñgiliñ,

⁴⁸ gan amatamdi endok mandan nandiñeliñdok en gita galiñgiliñda tĩmbi ama biesili en wĩtneliñdok telak no nĩm kañgili ñ.

20

¹ Nain nola Yesuli tapma ilan amatam eni-daut ti-sembi, giñgit manda kindem eniñilĩmbi, tapma ama biesi wakit endikĩne manda nandi-tale ama ba ama biesi diwin endi kanep bĩmbi,

² ñĩndiñ ni-nandiñgiliñ, “Di-k tapma ilan ñolok kundit kusei kusei pa tilañ win nindi wĩndiñ tĩndilok gembĩ ganguk ba ganbĩ taleñguk win nĩnbĩm nandiña.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nak bo ekaeka no sani-nandiwambi nanbĩ nandiwa:

⁴ nindi Yoane nĩmbĩ taleumbi, tuk ii-sem kena tiñguk? Win Kunum Molomdi ba ama noli?”

⁵ Eumbi, nisiñgan manda e-kle-kot tĩmbi eñgiliñ, “Kunum Molomdi’ wĩndiñ nĩnam, ñĩndiñ nĩnbetak, ‘Wĩndiñda sĩndi kusei nehta mandan nĩm nandi-kwambiñ dañgiliñ?’

⁶ Ba ‘Ama noli Yoane nĩmbĩ taleñguk’ wĩndiñ nĩnam, amatam nin Yoane win plofet ama nandi-kwambiñ dañ endi kawatti nĩndip kimnetañ.” Wĩndiñ embi,

⁷ ñĩndiñ tambane niñgiliñ, “Win nindi nĩmbĩ taleñguk win nĩm nandamiñ.” Eumbi

⁸ enguk, “Ale, nak bo nindi nanbĩ taleumbi, kundit ñĩn pa tiilet win bo nĩm sanbetet.”

Yesuli ama biesi endi wain kena kandikĩne ama kolan wandin eñguk

9 Tĩmbi Yesulĩ kusei kĩmĩpi, amatamda eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama nolĩ wain kena tĩñguk. Wain tĩpi-talembe, kenan wĩn kandĩkĩne amalok kĩsĩnan kĩmĩpi, nain ombapgan kwet mayaňgan nolok ña kuuptok ñaňguk.

10 Bien epeplok nain indaumbi, kena gwaňgwa sĩlanin no bien dĩwĩn epmektok kandĩkĩne amaloni ni-mulĩm ñaňguk. Ña tombĩmbi, kandĩkĩne amalĩ waipbi, slak undane ñauktok ni-mukĩliñ. Ni-mulĩm ñaumbi,

11 molomli nombo kena gwaňgwa sĩlanin no ni-mulĩm ña tombĩmbi, en bo waipbi, siňgi mayek ti-lamĩpi, slak undane ñauktok ni-mukĩliñ.

12 Tĩmbi molomdi nombo kena gwaňgwa sĩlanin no ni-mukuk wĩn endĩ wĩt wekat mĩmbi kle kokĩliñ.

13 Wĩnaña wain kena molomdi enla embi eňguk, ‘Nĩtek tĩlok? Ip nandĩlet: nak niñana noňgangot wale kindem ti-ñĩmlet en ni-mulam ñaumeke, giňgiňgan ti-ñĩmbi, bien nandĩ-ñĩmumbi epmek bek.’ Wĩndĩñ embi, niñañ ni-mulĩm ñaumbi,

14 kandĩkĩnelĩ niñañ wĩn kaňbi, nisiňgan enandĩ tĩmbi eňgiliñ, ‘Ñalĩňgan beulok kii gwatnam bimbĩn kasĩleupi bĩlak bek. Wĩtnam kĩmbĩmbi, kena ñalĩ nĩndok giňgit tĩmbekak.’ Wĩndĩñ embi,

15 wain kena pawan munjĩmunjĩt tĩ pĩmbi, wĩli kĩmguk.

Sĩndĩ nĩtek nandañ, kandĩkĩnelĩ wĩndĩñ tĩňgiliñda tĩmbi wain kena molomdi nĩtek tĩsemekak?

16 Endi bimbibi, kandi-kne win gitik yandipmi kim-taleumbi, kenan win kandi-kne ama diwin nolok kisinan kimilekak win!” Timbi amatamdi manda wala nandum pumbi engil-in, “E e, win nim! Windi-n nim tindilok!”

17 Gan Yesuli dai gembinatgan yambimbibi enguk, “Tikap windi-nda, manda youyoulin nal nek plon e-yout tilak?”

‘It kindik-ndit amal ta kawatti tindin win siŋgi wilimgil-in

wali wakan ta bien sinik,
ta diwin gitik yapma klelak.’*

18 Timbi ta wolok kanda-n win n-in-di-n: no en ta wolok plon pi wilekta, endi lilemeukak, timbi ta wali ama nolok plon pi wilekta, wili gakneukak.”

19 Timbi endi-kne manda nandi-tale ama git tapma ama biesi endi Yesuli eyout manda win nisila enguk win nandi-daklembi, nain wolonda-ngan tikenep nandi-ngil-in, gan endi amatamda misimbibi, kak bi-ngil-in.

Takis minem kimikimittok Yesu ni-nandi-ngil-in

20 Endi-kne manda nandi-tale ama git tapma ama biesi endi Yesu Roma ama Judia kwet ka-dikne-nguk endok kiinan kimitneli-ndok telak lonji-ngil-in, wala timbi endi Yesuli nek ti-nguk ba manda nek enguk wala ka-tuapi, ama pawanjene deimbi, manda tike ku ta-n win eni-mulimbi, Yesulo-n na-ngil-in. Nambi, mandali siso-n ti-nim-neli-ndok d-in-dim walan julungan ti-nipi,

21 nimbibi engil-in, “Endaut, n-in-di nandi-gamam-in, dik manda elan ba e-daut t-lan win

* **20:17:** Kap 118:22, wain kena molomdok ni-na-n wak-it it ta wali Yesulok walan.

dindim sinik, timbi ama loloñ ba pimbiniñen gitik manda telal noñgan plon enbi, Yambat nitek kimit-kleneliñdok biañgan eni-daut pa ti-semñañ.

²² Windiñda dik ninbi nandina: endikñe mandali takis m+nem Sisala m+m+llok nandi-n+mlak ba nim?”

²³ Eumbi, ti-kuyuksi ka-daklembi enguk,

²⁴ “Minem kwandai satnin no daut namit!” Eumbi daulim+um kañbi eni-kañguk, “Ama walan git koi kundit wolok patak win nindoñ?” Eumbi tambane “Sisaloñ” niñgiliñ.

²⁵ Eumbi enguk, “Windiñda Sisalok giñgit win Sisala tambane m+nekalñ, timbi Yambattok giñgit win Yambatta tambane m+nekalñ.”

²⁶ Windiñ eumbi, amatamdok dausinan mandali sisoñ ti-nim+neliñdok tuop nim endi Yesulok mandala nanandi kena timbi, kwap em pakiliñ.

Kimnan nanin m+lamlattok Yesu ni-nandiñgiliñ

²⁷ Sadusi amali “Ama sembi+sembin endi nim m+lamlattok” windiñ pa eañ endoñnan nanin diwindi Yesuloñ bimbi

²⁸ ni-nandi+mbi eñgiliñ, “Endaut, Moseli endikñe manda yout-nimguk wali niñdiñ tineñdok elak: tikap ama noli tam+nnat yamin papi sembekta, endok dal ba kwayañli endok tam kanjak win tikembi, endok gwañgwa b+sat ep timbi inda-nim+nekalñ.✧

²⁹ Ale, nain nola dakwaya kit tambon tipet kuñgiliñ. Kuñpi, tualit tam tikembi, yamin papi sembiñguk. Sembumbi,

✧ 20:28: Lo 25:5

30-31 mona g̃it gwik endi bo tam wakangot t̃ikembi sembiñgim̃ik. W̃in dakwaya kit tambon t̃ipet endi g̃itik tam w̃in t̃ikembi, yam̃in papi sembi-taleñg̃il̃iñ.

32 T̃imbi siñgi tam endi bo lakat papalembi sembiñguk.

33 Ale, ama dakwaya kit tambon t̃ipet endi tam noñgangot w̃in t̃ikeñg̃il̃iñda t̃imbi, ama sembi-sembin kimnan nanin kaitambi m̃ilatnekal̃iñ nain wolonda tam w̃in endi nindok tam siñik timbekak?”

34 T̃imbi Yesuli enguk, “Amatam kwelan kuañ endi wapatam pa tañ,

35 gan Yambatti amatam nandum tuop ti-semumbi, jimba nolok nainnan kuneliñdok kimnan nanin ep t̃imbi m̃ilatnekal̃iñ endi wapatam nim t̃inekal̃iñ,

36 endi eñaloli kuañ w̃indiñgangot kunekal̃iñ. T̃imbi Yambatti kimnan nanin ep t̃imbi m̃ilak̃il̃iñda t̃imbi endi enlok wembe gwañgwañii kumbi, bindambo sembi-neliñdok tuop nim.

37 T̃imbi Moseli bo ñ̃indiñ ñini-daklelak: ama sembi-sembin endi kimnan nanin pa m̃ilakañ. Neta, komba mambenli komba nolok plon duat-pakuk wolok kasat t̃iñipi, Wopumda ñ̃indiñ elak, en ‘Ablaamdok Yambat ba Aisaktok Yambat ba Jekoptok Yambat’.[☆]

38 W̃indiñda t̃imbi endi g̃itik Yambattok dainan kuñgunjat, wala t̃imbi Yambat endi ama kaik kuañ endok Yambat, ama sembi-sembin endok

☆ 20:37: Kisim Bek 3:6,15,16

Yambat n+m.”†

³⁹ Tĩmbi endikñe manda nandi-tale ama dıwındı ñındıñ tambane niñgılıñ, “Endaut, dik manda kindem bien elañ.”

⁴⁰ Tĩmbi bındambo ni-nandiñelıñdok mısımbi, kak biñgılıñ.

Yesulı enlok kuseiñıla enı-nandiñguk

⁴¹ Tĩmbi Yesulı ñındıñ enı-nandiñguk, “Nıtehta tĩmbi Mesia endı Devittok Komblin sınık wındıñ pa eañ?”

⁴² Kusei ñındıñda wındıñ sani-kalet: Yambattı Mesiala manda no niñguk wın Devit en Kap gınañ ñındıñ youkuk,

‘Molomdı nokok Wopumna ñındıñ niñguk, Dık kıtna dındım kandañ pipalımbi,

⁴³ kanjikgai wın ep pımbi, kesıka kapmai yapıletat wolok tuop.’‡

⁴⁴ Devittı Mesia ‘Wopumna’ niñgukta, Mesia endı nıtek Devittok komblin?”

Kuñgu nıtein walı Yambattok dainan tuop tılak

⁴⁵ Amatam gıtık nandi palıñılımbi, Yesulı gwañgwañiila ñındıñ enguk,

⁴⁶ “Sındı endikñe manda nandi-tale ama yambi-nandi-kılıñ embi kunekalıñ. Endı ama loloñ nisilok dasindasin ombap dasımbi ña-bı tınep nandañ, ba amatam ipakanan kımın kokañ endı giñgiñgan tı-semnelıñdok nandañ. Tĩmbi nanañ sına wopumnan ba it kiyau gınañ endı

† **20:38:** Yambat endı ama pıñgıpsı sembısembın, gan gınañjı tip gama kaik pakañ endok Yambat, tĩmbi endı nain taletalenan pıñgıpsı bo tĩmbi kaik taumbi kunekalıñ. ‡ **20:43:** Kap 110:1. No en ama wapmañdok kii dındım kandañ pipatak endı koi giñgılat ba gembı wopumnat.

pitit kindem damandama patak nangot pitnepi nandañ.

⁴⁷ Tĩmbi endi tam kanjak juluñgan ti-sembi, isi ba nepenepesi yolom ep semañ, tĩmbi dindim walan tĩneliñdok nĩmolo ombap pa tañ. Juluñtsila tĩmbi kĩnjan yousi-semum ombi-tikenekali.”

21

¹ Tĩmbi Yesuli deium loubi, amatam minem kwilikwilinjiat tapikot minem diñgwinda gĩnañ kĩmilim piumbi yambiñguk.

² Tĩmbi tam kanjak piambiñen no endi bo bĩmbi, minem giimin tipet kĩmilim piumbi kañbi

³ enguk, “Nak biañgan sanlet: tam kanjak piambiñen ñali minem kĩmilak wali amatam diwin gitikti minem kĩmilaliñ win yapma klelak.

⁴ Neta, diwin gitik endi nepek tokñetokñengan pat-semhlaknan nanin tikembi, lakatgot tapikot kĩmilaliñ, gan tam piambiñen endi nĩmininnan nanin nepek kuñgun ka-dikñelok tuop palmik win gitik kĩmilak.”

Nain taletalenan nek indaukak?

Nain taleup tĩñlĩmbi nĩtek indaukak?

⁵ Tĩmbi ama diwindi tapma it kañbi, wala ñĩndiñ eñgĩliñ: it win kawat kindemli tĩndin, ba nepenepek tuan loloñ tapma mĩmin pakuk wala tĩmbi pama walalan indañguk. Tĩmbi Yesuli enguk,

⁶ “Sĩndi nepek neta daukañga tañ wolok nak ñĩndiñ sanba: nain indaumbi, kawat gitik ñin mep kolim kwelan piumbi, kawat noli nolok plon no nĩm gali patnekalĩñ.”

7 Wĩndĩĩ eumbi nĩ-nandĩmbi eĩngĩliĩ, “Endaut, nepek wĩn nain nekta sĩnĩk indaukaka, ba jimba kundit nek ñalĩ indaumbi kaĩbi, nepek walĩ indaupi tĩlak wĩn nandĩnekamĩĩ?”

8 Tĩmbi enguk, “Sĩndĩ ka-kĩliĩ embi kunekaliĩ! Nĩm kaĩbi, julũĩ amalĩ julũĩ tĩ-samnelĩĩ. Ama asuptĩ nokok kotna plon bĩmbi, ñĩndĩĩ enekaliĩ, ‘Nak Mesia wakan’, ba ‘Nain ip dumalalak’. Sĩndĩ ama wĩndĩĩ pa eaĩ wĩn nĩm ep kle-kunekaliĩ.

9 Tĩmbi kantri nolok gĩnaĩ ba kantri dĩwĩndok boĩgĩpsĩnan mik indaumbi, wolok gĩĩgĩt nandĩnekalĩĩ, wolonda sĩndĩ nĩm misĩ-kolanekaliĩ. Nepek wandisĩ walĩ damandama indauktok een, gan nain taletalen walĩ wolongan nĩm indaukaka.”

10 Tĩmbi yousĩmbi enguk, “Kantri nolĩ kantri nola mik tĩ-semumbi, ama wapmaĩjĩlok sambaliilĩ nĩsĩĩngan minekalĩĩ.

11 Tĩmbi nain wolonda kwet kwet kenĩĩ wopum ba nanaĩ map ba jĩmbat kusei kusei indaumbi, kĩm tambat indaukaka, ba kunum plon jimba kundit ba nepek ka-misĩmisĩn wopum indanekaliĩ.

12 Nepek gĩtĩk walĩ gamaĩ nĩm indaĩĩlimbi, endĩ naka tĩmbi sep tĩmbĩ kolanelĩĩndok sep kle-gĩmgĩm embi sepbi, it kiyaunji gĩnaĩ manda plon sapiĩpi, it kwambĩĩjĩ gĩnaĩ sep kĩmĩlimbi, ama wapmaĩ ba kandĩkĩne ama endoĩ sanaĩngĩlim ñambi, mandala dausĩnan itnekalĩĩ.

13 Nain wolonda gĩĩgĩt manda kĩndem ama wala enĩnelĩĩndok kilanjĩ indaukaka.

14-15 Nain wolonda natna nanandĩ sambi, manji tĩmba londaumbi, kanjĩksii gĩtĩk endĩ sĩndok

mandanjî nandîmbi, mandanjî witnelîñdok ba manda walî juluñgan wîñ tîmbi indauktok telal lonjînekalîñ. Kusei wala tîmbi sindî gînañjî gînañ ñîndîñ nandî-kwambîñ danekalîñ, 'Ñîndî manda nek enambi, nîp kasopmeukak wala itañgan nandî-kwînakwînale nîm tînekamîñ'.

¹⁶ Menjî besi ba dasii kwayañjii ba wekat dîpsi ba nosii endî bo bola tî-samumbi, kanjîksiilî sîndoñnan nanin dîwîñ sandîp kîmnekalîñ.

¹⁷ Kwet tuop amatamdî naka tîmbi nandî-kunjît pa tî-samnekalîñ,

¹⁸ gañgan Yambattok dainan kumbanjî sak noñgan no nîm pailekak.*

¹⁹ Sindî gîlîm dambi kunekalîñda, kuñgu kwambîñjî kasîlenekalîñ.

²⁰ Sindî kanekalîñ wîñ: mik amalî bîmbi, Jelusalem kle-gîmbutnekalîñ. Nain wolonda it kwet wîñ tîmbi kolauktok nain dumalalak wîndîñ ka-nandînekalîñ.

²¹ Ka-nandîmbi, ñîndîñ tînekalîñ: Judia kwelan pakañ endî kwet jangînnan pi ñanekalîñ, tîmbi Jelusalem pakañ endî bo walinin pî ñanekalîñ, tîmbi kwet nolok pakañ endî Jelusalem nîm lonekalîñ. Kusei ñîndîñda wîndîñ tînekalîñ:

²² manda gîtik it kwet wolok plon youyoulîñ patak wolok bien indauktok Jelusalem nasilî nain wolonda kolanjîlok kîñjan tîkenekalîñ.

²³ Nain wîñ kolan sîñkta tîmbi tam gwañgwa mîñjîpsiat ba tam ñakñakta num emañ endî

* **21:18:** Manda wolok kusei wîñ ñîndîñ: Yambattî amalî nek tî-samnekalîñ wîñ nandî-talelak.

blasiñgandok. Mɪlap wopum sinik kwelan indaumbi, Yambattok gimbit wopum bien amatamdoñ inda-semumbi,

²⁴ diwin kakitti yandipmum kimnekalin, diwin ep topbi yanañgilibi, kwet kwet ña-talenekalin. Timbi kwet nolok nasili Jerusalem it kwet ma tikembi, ep pi-yali-ta-ñaumbi, Yambatti nain kimit-semguk win taleukak wolok tuop.”

Ama Sisini endok tomtom nain

²⁵ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Timbi nepek gitiknin kusei kusei maim, yakip ba domboñgip plon indaukak, ba kwelan tuk kimbindi tawambi, gñgil wopum kitukak. Kusei wala timbi kwet kwet kuañdi ginañji mlataumbi, nanandinji nim dakleukak.

²⁶ Timbi nepek kwambin kunum plon pakañ, win maim, yakip, domboñgip nek, ep minjalimbi jlopbi, kwesi binekalin, wala timbi nepek kolan nek kwetta inda-ñimekak wala amatamdi misimisipi mandita-kuñipi, kim katap tinekalin.

²⁷ Winaña kanekalin win: nak Ama Sisinikti mulukua ginañ pi tombi, gembu ba nulunulin wopumna timba dakleukak.

²⁸ Nepek mlap wandisi wakan kusei kimip indaumbi, Yambatti sapma tikeukak wolok nain timbi dumalaukak wala timbi sindi deium loubi nandi-pañgtanekalin.”

²⁹ Timbi Yesuli eyout manda no ñindiñ embi enguk, “Sindi komba fik† ba komba diwin nandiswitnekalin.

† **21:29:** Plofet amali komba fik plon manda youkiliñ endi nain asupgan Juda amatamdok plon e-yout tñgilin.

30 Endi mindinji tawa lambi dapm+umbi, maim nain indaup t+lak w+n sindi dausi+li kañbi nandi-dakleyañ.

31 W+ndiñgangot m+lap wali indaumbi kañbi, ñ+ndiñ nandi-daklenekaliñ, 'Nain n+m ombat-aumbi, Yambatti amatamñii indañgan yambi-dikñeukak'.

32 Nak biañgan sanba: ama sambat man ñ+ndiñg+it kuañ endi gama n+m k+m-taleñ+limbi, nepek g+it+k ñali inda-taleukak.

33 Kunum kwet endi talendekamik, gan nokok mandanal+ n+m taleukak. N+m sin+k.

34 Sinla kuñgunji ka-d+kñe-kiliñ enekaliñ. N+m kañbi, nanand+nj+li tuk kimb+ñ ba nana sinat ba kwelalok m+lap wolokgot pat-samumbi, Ama Sis+n+k nokok tomtomnala nandi-kamala-kuumbi, kaikan inda-samek.

35 Sisoñli gaut gembinat kaikan tikelak, w+ndiñgangot nain wopum wali amatam g+it+k kwet tuop kuañ kaikan inda-semekak.

36 Wala t+mbi sindi nain tuop ka-k+liñ embi, gemb+ pat-samektok n+molo ti-kuñ+pi, nepek inda-samekak w+n gumañ maklembi, Ama Sis+n+k nokok dautnanan siñgi mis+ n+mnat indambi itnekal+ñ."

37 Yesuli sandap tuop tapma ilan lombi, amatam eni-daut pa ti-semguk, t+mbi kil+m eliñguk tuop endi p+ Oliv kwet jañg+n kandañ ñambi douliñguk.

38 Kwet salaumbi, amatam g+it+k endi tapma ilan lombi, Yesulok mandan nand+neliñdok endoñ pa biañg+liñ.

Ama Sisinik Yesu wili kimbimbi, kimnan nanin mlakuk

22

Yesu kimbimlok ti-pañgipañgile ti-ñimĩngilĩ

¹ Plaua nanañ kimbimbendi nimnat nanalok gwilat, koi no kamaikamai nain, win timbi dumalañguk.

² Timbi tapma ama biesi git endikne manda nandi-tale ama endi amatam yambi-misimisiti-semñipi, Yesu wili kimbektok telak gitak no lonjiñgiliñ.

³ Yesulok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no win Judas, koi no Iskalit kitiañgiliñ. Satandi endok ginan ginañ pimbinañgimbi,

⁴ nolii yambimbi, tapma ama biesi ba ama tapma it kamaikamai tiñgiliñ endok telak damanji endoñnan ñambi, telak nittek timbi, Yesu bola ti-ñimĩumbi tikeneliñdok en gita e-nandi tiñguk.

⁵ Timbim simbasi kindem daumbi, bolalok tuan win minem minepi e-kwambiñ daumbi,

⁶ Judasli ginañ noñgan timbi nandi-tale-sembi, “Kindem” eñguk. Embi, amatam kimin gitiktok dausinan yambi-sembimbi, bola ti-ñimektok nain kindem no lonjiñguk.

Yesuli kimbepi, gwañgwañii ti-pañgipañgile ti-semguk

⁷ Plaua nanañ kimbimbendi nimnat nanalok gwilat wolok kusei kimikimilinan kamaikamai gwilat pa indalak. Nain wolonda endikne mandali sipsip niñañ noñgan noñgan tapma amalok

dausiñan wili kimmeliñdok elak. Sandap win indaumbi,

⁸ Yesuli Petlo git Yoane eni-mupi enguk, “Siti ñambi, gwilat ñolok nanañ ti-jumut ti-nimumbi nanetamiñ.”

⁹ Eumbi ni-nandiñbi eñgimik, “Dik delok ti-jumut tindendok nandiñ?”

¹⁰ Eumbi tambane enguk, “Nandamik. Siti Jelusalem it kwelan ña tombi, ama no tuk kambot bem ñautak en timbi indaumbi, en klembi, it delok loutak wolok lombi,

¹¹ it beula ñindiñ nidekamik, ‘Ninindautti ñindiñ ganti-nandik: it ginañ win delok patak nakit gwañwanai gwilattok nanañ naneñdok nandiñ?’ Windiñ eumbi,

¹² endi it ginañ wopum no plon patak ti-kiliñ e-bimbin win dau sametak. Wolok nanañ tuk ti-jumut tidekamik!”

¹³ Yesuli windiñ eumbi, gwañgwañiitti ñambi kañgimik win: nepek gitik Yesuli enguk wolok tuopgan indañguk. Windiñ kañbi, gwilattok nanañ ti-jumut tiñgimik.

¹⁴ Timbi nanañ nanalok nain indaumbi, Yesu en gita gwañgwañii kena tindilok eni-mumulin endi it ginañ wandiñ lombi, nanañ naneliñdok pi pakiliñ.

¹⁵ Pi paliñipi, Yesuli enguk, “Nak gamañ mlap wopum bembetat. Gan dama nak kamaikamai gwilat ñolok nanañ sin gita nambepi nain ombapgan nandi-koñgom ti-ta-biñgut.

¹⁶ Kusei ñindiñda windiñ sanlet: nak gwilat ñandin ñolok nanañ kwelan nombo nim nambetat. Win nain taletalenan Yambatti am-

atam indañgan yambi-dikñeumbi, nanañ ñolok bien inda-dakleukak, wolondamek nak nombo giñg+tnai git yakan nanañ ñandin nambetat.”

¹⁷ Timbi endi w+tna no tikembi, Yambat we ñim+mbi, gwañgwañiila enguk, “S+ndi wain tuk ñin tikembi, sin tambo miñ timbi nambit!

¹⁸ Kusei ñind+ñda w+ndiñ sanlet: sandap ñin taleumbi, nak wain tuk nombo n+m nambetat. W+in Yambatti amatam indañgan yambi-dikñeukak wolondamek nak wain tuk nombo nambetat.”

¹⁹ W+ndiñ embi, plaua no tikembi, Yambat we-ñ+mbi, ombi embi enguk, “Ñine nokok piñg+ipna nak tapma ti-samlet. S+ndi nandi-s+wit-nammel+ñdok plaua ti+ke ombimbi, na ti-kunekaliñ.”

²⁰ Nambi taleumbi, Yesuli w+ndiñgangot wain w+tna no tikembi enguk, “Wain tuk ñali toptop komblin Yambatti amatamñii g+ta t+lak wolok walan. Nak wekatnali tapma timbi yalimit-samñipi, toptop w+in timba kwambiñ dalak.”

²¹ Yesuli w+ndiñ embi yous+mbi enguk, “Yakñesi! Ama bola ti-nam-ti-namlok endi nak+ta papi, yakan nanañ namik.

²² Nak Ama S+s+ni+kti telak ki+mit-namnam+in w+in klembi, ki+in plon loutat. Gan ama bola ti-namlak en blangandok, Yambatti ki+njan ombimekak.”

²³ W+ndiñ eumbi, wolongan gwañgwali “N+ndoñnan nanin nindi kolan wandin timbek?” embi, nis+ñgan manda e-nandi tiñg+liñ.

²⁴ Tiñipi endoñnan nanin nindi sinik amatam-dok daus+nan loloñ sinik wala bo nis+ñgan e-dombi-tañan tiñg+liñ.

25 Tĩmbi Yesuli enguk, “Kwelan kuañ endok ama wapmanjii ba yambiñdikñenjii endi giñgĩtsii gembinatgan joñgo joñgo pa yambidikñeañ, gañgan endi amatamdi ‘Kĩndem tĩnĩmañ’ wĩndiñ enĩnelĩndok nandañ.

26 Gan sĩndok kandañ wĩndiñ nĩm tĩlok. Nĩm sĩnik. Tambo sĩndok boñgĩpsĩnan lolonjĩli ama piĩmbĩnen nomĩk kuukak, tĩmbi telak damanjĩli tĩplaplape nomĩk kuuptok elet.

27 Sĩndi nĩtek nandañ? Amatamdok dausĩnan nĩndi loloñ sĩnik, wĩn ama slak pipapi nanañ nalak endi loloñ, ba ama tĩplaplap tĩ-ñĩmlak endi loloñ? Wĩn slak pipapi nalak wali mek loloñ sĩnik, gañgan natna sĩndok boñgĩpsĩnan tĩplaplapsi nomĩk kulet.

28 Nak mĩlap plon kuñĩlambi, sĩndi wakan nakĩta gali-kwambiñ dambi ku-ta-bañ.

29 Tĩmbi Bepnali amatamñii yambi-dikñeuttok nanbi taleñguk, wĩndiñgangot natna sĩndi bo wĩndiñ tĩnelĩndok sanba talelak.

30 Wĩn nak amatam indaňgan yambi-dikñewamek, sĩndi kĩndem nakĩta yakan nanañ nambi, ama wapmañdok pitit plon pipapi, Islaellok sambat 12 yambi-danĩnelĩndok wĩndiñ tĩlet.”

31 Tĩmbi Yesuli eñguk, “Simon, Simon, dik nandi: plaua mĩnjip kilĩkĩlikĩnat amali bien ep-mektok ep papusenelak, wĩndiñgangot Satandi nanandi-kĩlĩktĩnjĩ pi piũktok tĩ-kuyuk tĩ-samep nandiĩmbi, sĩndok Yambatta nĩ-nandiĩmbi, nandiñĩm-taleñguk.

32 Gan nak nanandi-kĩlĩktĩñgali nĩm pi piũktok nĩmolo ikan tĩ-gam-talet. Tĩmbi dik undane

bimbi, nombo nakit gali-kwambiñ damek, nokai ep gembilaukañ.”

33 Eumbi nñguk, “Wopum, nak dikita it kwambiñ ginañ ba kimnan lololok ti-pañgitam patet.”

34 Eumbi tambane nñguk, “Petlo, nak ganba nandi: puputt+ man tim gama n+m kit+ñ+limbi, dik naka ‘Nak en n+m nandi-ñ+mlet’ embi, nain tipet git no e-sembe ti-nametañ.”

35 Wñdññ embi yousimbi en+nandimbi eñguk, “Nak kena tñdñlok sani-mupi, minem wakit lik ba kesisi gwilap n+m mep ñaneliñdok sanimulam ñañgññ, nain wolonda sindi nepek nola tipikañññ ba n+m?” Eumbi, tambane nñgññ, “Nepek no n+m.”

36 Tñmbi yousimbi enguk, “Gan nain ññdñññitta no en minemñññ palmilakta win tñke-kuukak, tñmbi lñl wñdññgot. Tñmbi no en kakit ombap n+m palmilakta, wolok tambon sauloñññ tuatualok kñmipi, kñnjan kakit no tñkeukak.

37 Kusei ññdññda tñmbi wñdñññ elet: manda no ññdñññ youyoulññ patak, ‘Enda nandum kolan tñdññ ama tñlak’, tñmbi manda wolok tuop indanamektok een. Biañganak: manda nokok plon youyoulññ patak wolok bien indaupi tñlak.”

38 Eumbi nñgñññ, “Wopum, kakit ombap tipet pat-nñmlak ññ ka.” Eumbi enguk, “Ip tuop.”

Yesulok kñmkñmlok naindññ dumalaumbi, ti-pañgñpañgñle tññguk

39 Tĩmbi Yesuli walinin pi ñambi, tim tuop tĩlĩnguk wolok tuop Oliv kwet jañgĩnnan ñaumbi, gwañgwañiilĩ kle ñañgĩlĩñ.

40 Ña kwet wolok tombi enguk, “Sĩndĩ ti-kuyuk nĩm inda-samektok nĩmolo ti-kunekaliñ.”

41 Wĩndĩñ embi yambĩk bimbi, kawat kolĩm ñalak wolok tuop ñambi, mĩlelem tĩmbi, nĩmolo ñĩndĩñ tĩnguk,

42 “Bep, dĩk nandum kĩndem dalakta, wĩtna* ñĩn napma tĩke. Gan wandingan embi, nokok nanandĩ nĩm klewĩñ, wĩn dĩtna nĩtek inda-namektok nandĩlañ wolok tuop inda-namĩn.”

43 Tĩmbi kunum gĩnañ nanin eñalo nolĩ endoñ pi indambi, gembĩ mĩnguk.

44 Tĩmbi simba gawattĩ makleumbi dĩngunembi, nĩmolo gembĩnatgan ti-palĩmbi, kokoptĩ wekat nomĩk kwelan pitop pitop tĩmbi piñguk.†

45 Nĩmolo tĩkap mĩlapi, gwañgwañiiloñ ñambi yambĩnguk wĩn: endĩ blandĩ ep tĩmbĩ gwasaembi dou pakĩlĩñ.

46 Dou palĩmbi enguk, “Sĩndĩ nekta dou pakañ? Mĩlapi, ti-kuyuk nĩm inda-samektok nĩmolo tĩmbĩt.”

Yesu bola ti-ñĩmĩmbi tĩkeñgĩlĩñ

47 Yesuli wĩndĩñ eñĩlĩmbi, ama kĩmĩn no endoñ bĩ inda-semgĩlĩñ. Endok gwañgwañiilĩ 12 endoñnan nanin no koi Judas endĩ damandama ti-sembi, simumuñ ti-ñĩmektok endoñ bĩnguk.

* 22:42: Wĩtna wĩn mĩlap ba piñgĩu gawat Yesu inda-ñĩmĩuktok tĩnguk wolok walan. † 22:44: Nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ Luka en manda ñĩn nĩm youkuk wĩndĩñ eañ.

48 Gan Yesulí nĩnguk, “Judas, dik simumuñdañgan Ama Sisínik bola tí-nametañ ba?”

49 Tĩmbi endok noliilí nepek indaup tínguk wĩn kañĩpi nĩngĩlĩñ, “Wopum, kakittĩ yandĩpnemĩñ ba?”

50 Wĩndĩñ eñĩpi, endoñnan nanin nolĩ tapma amalok telak damanjĩ endok kena gwañgwan kakittĩ wĩlepi, pawan kii dĩndĩm kandañ nanin wĩlalĩm dikñe piñguk.

51 Tĩmbi Yesulĩ wĩ kañbi enguk, “Biwit!” Wĩndĩñ embi, ama wolok pawanlok kĩnjannan kiilĩ tĩke-kaumbi, kĩndem dañguk.

52 Wĩndĩñ tĩmbi, tapma ama biesĩ wakĩt ama tapma it kamaikamai tĩañgĩlĩñ ba ama biesĩ dĩwĩn no en tĩkenepi bĩngĩlĩñ enda ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ naka nandumbi, nak ama piñpiñen tĩmbambi, kakit ba dimba nek mepi, nepnelĩñdok bañ ba?”

53 Nak nain nain tapma ilan sĩn gĩtañgan kuñĩlambi, no nĩm nep kañgĩlĩñ. Gan man tim ñĩn kĩlĩm mulum molomdi gembĩnat kuñĩlĩmbi, nepnelĩñdok sĩndok nain inda-samlak.”

Petlolĩ Yesula ‘Nak en nĩm nandĩ-ñĩmlet’ eñguk

54 Tĩmbi endĩ Yesu tĩkembĩ ña, tapma amalok telak damanjĩlok ilan lonelĩñdok nañgĩp ñañgĩlĩñ. Telaknan ñañĩlĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan ep klembi ñañguk.

55 Tĩmbi ama dĩwĩsĩlĩ sañ jimba boñgĩpnan komba no simbi, pipap sei-palĩñĩlĩmbi, Petlolĩ wolokgan piĩmbi, en gĩta pipakuk.

⁵⁶ Pipaliñilimbi, kena wembe noli kombalok kolsalen duakuk ginañ pipalim kañbi, daut kwambiñ kañbi eñguk, “Ama ñali bo en gitañgan pa kulak.”

⁵⁷ Eumbi, Petloli e-sembi timbi, tamda niñguk, “Nak en nim nandi-ñimlet.”

⁵⁸ Windiñ embi, nain gama nim ombataumbi, ama noli kañbi niñguk, “Dik bo endok nosi no wakan.” Eumbi, Petloli niñguk, “Nak nim.”

⁵⁹ Lakat papaleumbi, ama noli bo giñgimbi eñguk, “Biañgan sinik: ama ñali en gita pa kulak. Neta, endi bo Galili nanin!”

⁶⁰ Gan Petloli ñindiñ tambane niñguk, “Dik nek elañ nak nim nandi-let.” Eñilimbi, wolongan puputti kitinñguk.

⁶¹ Kitimbi, Wopumdi undanembi, Petlo dindimngan kaumbi, Wopumdi manda niñguk win nandi-tomguk. Manda win ñindiñ, “Man tim puputti gama nim kitinñilimbi, dik nain tipet git no naka ‘Nak en nim nandi-ñimlet’ eutañ.” Manda win nandi-siwipi,

⁶² simbai kimbimbi, walinin pi ñambi, mano kwilim tiñguk.

⁶³ Timbi ama Yesu ka-dikne pakiliñ endi kusei kimipi, ni-suambapi waipbi,

⁶⁴ timan dai bo masipbi niñgiliñ, “Dik plofet manda embi, nindi gutak win ninbi nandi-na!”

⁶⁵ Windiñ embi, manda winjit kusei kusei nimbi, koi ni-kolañgiliñ.

Yesu manda plon kimikiliñ

⁶⁶ Kwet salaumbi, Juda amatamdok ama biesi en gita tapma ama biesi git endikne manda

nandi-tale ama endi kimin ti-palimbi, Yesu nañgipi dausinan loumbi, nikañbi eñgiliñ,

⁶⁷ “Di k Mesia sinik kulaña, ninbim nandina.” Eumbi enguk, “Nak windiñ sanbetta, sindi mandana nim nandi-kwambiñ danetañ.

⁶⁸ Ba nepek nola sani-nandutta, tambon nim tambane naninetañ.

⁶⁹ Gan nain nim ombataumbi, nak Ama Sisinikti Yambat Gemb Molom kii dindimnan pipaletat.”[☆]

⁷⁰ Eu nandimbi, gitikgandi ñindiñ niñgiliñ, “Windiñda dik Yambattok Niñañ windiñ elañ ba?” Eumbi enguk, “Nak nim, win sin eañ wakan.”

⁷¹ Eumbi, nisiñgan e-nandi timbi eñgiliñ, “Nindila ama ñolok kusei enlok man plon nanin eu pumbi nandamiñ, wala timbi win indadakleuktok ama nola nombo nim lonjinetamiñ.”

23

¹ Timbi kimin ti-pakiliñ gitikgandi mlapi, Yesu Pilatoloñ nañgipi,

² kusei kimipi, kit yout timbi, ñindiñ eñgiliñ, “Nindi ama ñolok kusei ñindiñ ka-nandamiñ: endi amatamni ep timbi kamalalak. Timbi takis minem Roma ama wapmañ Sisala mimlok win endi nini-kimisip pa tinimlak, tñipi bo enla ñindiñ pa elak, ‘Natna Mesia, ama wapma.’ ”

³ Timbi Pilatoli Yesu ni-nandimbi eñguk, “Di k Juda amalok ama wapmañji ba?” Eumbi niñguk, “Ditna elañ i wakan.”

[☆] 22:69: Kap 110:1

4 Eumbi, Pilatoli tapma ama biesila ba ama kimin wopum enda enbi eñguk, “Nak ama ñolok endikñe manda wiwit bien no nim kalet.”

5 Gan endi giñginembi niñgiliñ, “Endi Judia kwet tuop amatam eni-daut ti-semñipi, Galili kwelan kusei kimpipi bim Jerusalem ñolok amatam ginanji ep timbi mlatak.”

6 Pilatoli manda win nandiñgukta eni-nandimbi eñguk, “Ama ñin Galili nanin ba?”

7 Eumbi, “Oñ” eñgiliñ. Eumbi, Pilatoli nandi-tomguk win: Yesu win kwet Elotti kadikñeñguk walinin. Timbi Elotti bo nain wolonda Jerusalem pakukta timbi Pilatoli Yesu endoñ nañgip ñaneliñdok eñguk. Eumbi nañgip ñam tombimbi,

8 Elotti en kañbi, kusei ñindiñda simbai kindem dañguk: Yesulok giñgitti nain asup pawan ginañ pumbi, endok dainan kundit engano timbektok nandiliñgukta timbi endi nain ombapgan en kauktok mandañguk.

9 Wala timbi endi manda kusei kusei ni-nandañguk, gan Yesuli Elottok mandan nandikimkimneñipi, tambon no nim tambanem niñguk.

10 Tiñipi, tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama endi ñasñigan ipi, siñgin gembinatgan siñgiliñ.

11 Timbi Elot git mik amañii endi nitikepiyalimbi, manda sañala tiñimñgiliñ. Windiñ timbi Elotti eumbi, Yesula dasindasi pamanat dasi-ñimimbi, nombo nañgipi, Pilatoloñ undane ñañgiliñ.

12 Pilato git Elot endi dama nisetkan kanjik

tĩñipi kuñgimik, gan sandap wolondañgan endi not tĩngimik.

¹³ Tĩmbi Pilatoli tapma ama biesi wakıt Juda amalok kandikñenji ba amatam kımın gıtık kiti-semum bĩmbi

¹⁴ enguk, “Sĩndi ama ñın nokoññan nañgıp bĩmbi, endi amatam ep tĩmbi kamalalak wĩndiñ naniliñ, gan nak sındok dausinan endok kusei tĩmba dakle-taleumbi, ñĩndiñ sanlet: manda gıtık endok plon e-yout tañ wolok bien no nım kalet.

¹⁵ Elotti wĩndiñgangot tık. Neta, endi eumbi, ama ñın bĩndambo nĩndoñ nañgıp bañ. Wın ñĩndiñ: endi kımkmlok kolan no nım tĩnguk,

¹⁶⁻¹⁷ wala tĩmbi nak nanandilokgot ti-lamipi, kak biwa ñautak.”*

¹⁸ Gan amatam gıtıkgandi ka-kwawañganembi eñgiliñ, “Barabas pisat-nĩmbi, ama ñın wili kimbın.”

¹⁹ (Barabas endila nolii gıta Jelusalem it kwe-lan papi, gavman mik tĩ-sembi, ama no wili kımguhta tĩmbi it kwambĩ gĩnañ kımilim pakuk.)

²⁰ Tĩmbi Pilatoli Yesu pisalimektok nandĩmbi, amatamda nombo enguk.

²¹ Gan endi ñĩndiñ kıtıkıtĩñipi niñgiliñ, “Kloñbat plon wili kimbın!”

²² Tĩmbi Pilatoli mandanji makleumbi, nain tıpet gıt no tĩmbĩmbi, ñĩndiñ enguk, “Nekta sınık? Endi kolan nek sınık tĩnguk? Nak tĩmba

* **23:16-17:** Nandi-tale ama diwĩndi manda kusip no patak eañ. Manda wın ñĩndiñ, “Kamaikamai gwılat tuop kandikñenji ama no it kwambĩ gĩnañ nanin pisat-semsemlok een.”

dakleumbi, endi kimbektok bien no nim kalet, wala timbi nak nanandilokgot ti-lamipi, kak biwa ñautak.”

²³ Gan amatamdi giñginembi, Yesu kloñbat plon wili kimbekmlok embi, kwambañgan kitimbi, manda sala wopum timbi, Pilatolok mandan wili piñguk.

²⁴ Wala timbi Pilatoli nandi-sembi, manda eñgiliñ wolok bien indauptok eñguk.

²⁵ Endi e-giñginenjila mandanji tañgonembi, Barabas en nin gavman mik ti-sembi, ama wili kimgukta timbi it kwambañ ginañ kimikiliñ en wakan amatamda pisapi emguk. Gan Yesu endila win amatamdok mandanjila Pilatoli en mik amalok kisinan wili kimmelñdok kimikuk.

Yesu kloñbat plon wikiliñ

²⁶ Endi Yesu walinin nañgip piñipi, ama no koi Simon Sairini nanin telak plon timbi indañgiliñ. Endi kena ginañ nanin bumbi tikembi, Yesulok kloñbat bembektok kii klup plon kimipi, en klem ñañalok ni-giñgineñgiliñ.

²⁷ Timbi amatam kimin wopum en kleñgiliñ endok boñgipsinan tam diwindi kut-blambla embi, mano ti-ñimñgiliñ.

²⁸ Windiñ timbimbi, Yesuli undanem yambimbi enguk, “Jelusalem tam, sindi naka blan nim timbi kutneliñ. Tambo sindi kusei ñindiñda sinla ba wembe gwañgwanjila kulit:

²⁹ mɩlap nain no indaumbi, amatamdi ñindiñ enekaliñ, ‘Tamdi yamin papi, gwañgwa nim apgiliñ ba num nim emgiliñ endi tam diwin yapma kle pakañ.’

30 Wolongan endi kwet jañg+la ñ+ndiñ en+nekaliñ, ‘Sindi gilombi, n+ndok plon piwit!’, ba kwet kim+nda ñ+ndiñ en+nekaliñ, ‘Sindi n+ndip tapliwit!’[☆]

31 Komba kaikta amal+ nepek ñandin ti-ñ+mañda, kim+minla n+tek inda-ñ+mekak?”[†]

32 Timbi ama t+pet, endi kolan t+ndin ama, endi bo Yesu g+ta yand+pneliñdok yanañg+pi ñañg+liñ.

33 Ñakap, kwet no koi Kumban Kwandat wandiñ ña tombi, Yesu kloñbat plon w+pi, kolan t+ndin tombon tombon yakan en g+ta yand+pbi ep temb+ñg+liñ.

34 Timbi Yesul+ n+molo nombo nombo timbi, ñ+ndiñ eñguk, “Bep, endi nek tañ wolok ku-sei n+m nandi-dakleañda timbi yomji+ bi-semiñ.” Timbi mik amal+ Yesulok dasindasin ep dan-neliñdok nis+ñgan timbi+inda sañala t+ñg+liñ.

35 Kloñbat plon ep temb+m biu pal+mbi, amatandi ipi, daukañga t+ñg+liñ, Juda ama bies+li bo e-lakalakae timbi eñg+liñ, “Endi amatam ep kim+kuk. Endi biañgan Mesia w+n Yambatt+ n+mbi taleñguk en s+n+ikta, k+ndem kusei timbi dakleumbi, enlok siñgin t+ke-kim+lin.”

36 Timbi mik amal+ w+ndiñgot manda sañala ti-ñ+mgi+liñ, w+n endi endoñ b+mbi, wain tuk kimb+ñ mi-wet t+ñ+pi,

37 niñg+liñ, “T+kap d+ik Juda amalok ama wap-mañj+la, k+ndem siñgiñga t+ke-kim+it!”

☆ 23:30: Hosea 10:8 † 23:31: Yesul+ eyout manda w+n enla eñguk. Manda w+lok walan w+n ñ+ndiñ, “Amatamdi nepek ñandin ama yom n+mnatta ti-ñ+mañda, ama yomji+at g+nañji+ n+m tambaneñg+liñ enda Yambatt+ n+tek ti-semekak?”

38 Tĩmbi Yesulok kusal kumbam mĩndiñnan komba plon ñĩndiñ youp wip bium pakuk, “Ñin Juda amalok ama wapmañji.”

39 Tĩmbi kolan tĩndin ama tĩpet Yesu gĩta kloñbat plon ep tembum pakĩmik endoñnan nanin noli Yesu ni-kolambi eñguk, “Dik Mesia wakan ba? Wĩndiñda dĩtnalok siñgiñga tĩke-kĩmĩliñipi, nitĩ wakĩt nĩp kĩmit!”

40 Gan nollĩ ni-ñombĩmbi niñguk, “En wili kĩmkĩmlok eu taleliñ, wĩndiñgangot dik ti-gamañ, wala tĩmbi dik Yambatti nek ti-gamekak wala nĩm misĩlañ ba?”

41 Nitĩ kundit kolan tĩngĩmĩkta tĩmbi tuan dĩndĩngan ñakan ombi-tĩkeamĩk, gan ama ñali kolan no nĩm tĩnguk.”

42 Wĩndiñ embi, Yesula niñguk, “Yesu, dik kusei kĩmĩpi, amatamgai yambi-dĩkñeñipi, nak nandi-namekañ.”

43 Eumbi niñguk, “Nak biañgan ganlet: dik man sandap ñolondañgan nakĩta kunum walalan gĩnañ paletañ.”

Yesu kloñbat plon kĩmguk

44-45 Tĩmbi kwet boñgip taumbi, maim bipmĩumbi, kwet tuop kĩlim e paliñĩmbi, 3 kilok tĩnguk. Nain wolonda tapma ilan sandum masimasip wopum boñgip plon wilapmĩumbi, pan tĩpet indañguk.

46 Tĩmbi Yesuli wopumgan kitĩmbi eñguk, “Bep, nak gĩnañna tĩp kĩka plon kĩmitet.”[☆] Wĩndiñ eu taleumbi kĩmguk.

☆ 23:46: Kap 31:5

47 Tĩmbĩmbi, mik amalok telak damanjĩli nepek indańguk wĩn ka-nandi-talembi, Yambat ni-ta-lombi eńguk, “Biańgan ama ñĩn ama dĩndĩm no.”

48 Tĩmbi ama kĩmĩn gĩtik nepek wĩn kanelińdok bińgĩliń endi nek indańguk wĩn gĩtik ka-nandi-mbi, simba gawat tińgĩlińda tĩmbi kuanji wĩwĩlembi, isińan undane ñańgĩliń.

49 Gan Yesulok nolii gĩt tam nin Galili nanin en klem bińgĩliń endi kambak mayańgan ipi, nepek indańguk wĩn ka-nandi tińgĩliń.

Yesu taplińgĩliń

50 Ama no kuńguk koi Josep, ama kĩndem ba dĩndĩm no Arimatia it kwet Judia kwelan nanin. Endi ama biesi Juda amatam yambi-dĩkńeńgĩliń endok sambat,

51 gan nolii Yesulok plon manda nek e-topgĩliń ba kundit nek ti-ńĩmĩńgĩliń endi en gĩta gĩnań nońgan nĩm tińguk. Endi Yambatti amatam indańgan yambi-dĩkńeukak wala nandi-końgomnatgan mandĩ pa tĩlińguk.

52 Ama wali Pilatoloń ñambi, Yesulok dalan-danla ni-nandumbi nandi-ńĩmĩńguk.

53 Nandi-ńĩmĩmbi ñambi, klońbat plon nanin tamat tĩke-pĩmbi, sandum satninli tĩmĩp imbi, tĩke ñambi, sum no kawat gĩnań kulukululĩnan kĩmĩkuk. Sum wĩn ama no gama nĩm kĩmĩkĩliń.

54 Wĩn Sabat patnandi nain indaup tĩmbĩmbi, tĩwĩlińdĩkńe nain dumalańgukta endi wĩndiń tińguk.

⁵⁵ Tĩmbi tam Yesu gĩa Galili nanin bĩmbĩn endĩ Josep klembi, sum ba Joseptĩ telak nĩtek plon Yesulok dalandan kĩmĩkuk wĩn ka-talembi,

⁵⁶ ilan undane ñaĩgĩliĩ. Ñambi, gwasap ba piĩgĩp siple mĩliĩ kĩndem Yesulok dalandanlok ti-jumupi, endĩkĩne manda taĩgonembi, Sabatta pat-nandĩ tiĩgĩliĩ.

24

Yesulĩ kĩmnan nanin mĩlakuk

¹ Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlinan kwet salaup tĩmbĩmbi, tamdĩ gwasap mĩliĩ kĩndem ti-jumut tiĩgĩliĩ wĩn epbi, Yesulok sumnan ñaĩgĩliĩ.

² Ñam tombi kaĩgĩliĩ wĩn: kawat sum dai masipmĩmĩn wĩn manjaneum tambon kandañ ña pakuk.

³ Tĩmbi endĩ sum tombaĩ gĩnaĩ loĩgĩliĩ, gan Wopum Yesulok dalandan nĩm palĩm kaĩgĩliĩ.

⁴ Nĩm kaĩbi, nek indaĩguk wala nanandĩnjĩ nĩm dakleñĩlĩmbi, platik sĩnĩk ama tĩpet dasin-dasinjet kolsalennat endĩ endoĩ indambi ikĩmĩk.

⁵ Tĩmbi tamdĩ yambi-sĩlĩkĩnĩmbi, kolan mĩsĩĩpi, mĩlelem ti-sembi, dausĩ kwelan deiumbi, tĩpettĩ engĩmĩk, “Sĩndĩ ama kaik patak enda nekta sembĩsembĩn endok boĩgĩpsĩnan bĩ lonjaĩ?”

⁶ Endĩ ñolok nĩm patak, ikan mĩlalak. Endĩ dama Galili kwelan gama palĩĩpi, manda ñĩn sanguk wĩn nandĩ-tombĩt,

⁷ ‘Nak Ama Sĩsĩnĩk nepbi, yom amalok kĩsĩnan napĩlĩmbi, kloĩbat plon nulĩ kĩmbambi, sandap

tìpet gít no ñaumbi, kìmnan nanin bîndambo mîlalettok een.’ ”

Eñalolî wîndîñ eumbi,

⁸ tamdi Yesulî manda eñguk wîn nandi-tombi,

⁹ sumnan nanin undane pî ñambi, Yesulok gwañgwañii 11 gîta nosii dîwîñ yambîmbi, nepek gîtîk inda-semguk wolok kasat tî-semgîlîñ.

¹⁰ Wîñ Malia Makdala nanin, Yoana, Yakobolok meñ Malia, wakît tam dîwîñ en gîta pakîlîñ walî wakan ama nin Yesulî kenalok enîmumulîñ endoñ ñambi, kasat tî-sem pa tîñgîlîñ,

¹¹ gan enîmumulîñ endî tamdok mandala nandum tlal tîmbîmbi, nîm nandi-kwambîñ dañgîlîñ.

¹² Petlolî wandingan embi mîlapi, sumnan woñep ñambi mumuñem paunjînem, gînañ deium loumbi kañguk wîñ: sandum Yesulok dalandan tîmîp imimîñ walîñgot pakuk. Wîndîñ kañbi, ilan undane ñambi, nepek wîñ indañguk wolok nanandî kena tîñguk.

Yesulok noliit tîpet Emaus telaknan ñañîlîmbi, en inda-semguk

¹³ Tîmbi sandap wolondañgan Yesulok noliit tîpet endî Jerusalem bimbi, Emaus ñandepi ñañgîmîk. It kwet wîñ 11 kilomita wolok tuop Jerusalem tîmbî dumalaum patak.

¹⁴ Tîm ñañîpi, nîsetkan nepek gîtîk indañguk wolok manda e-nandi tîñgîmîk.

¹⁵ Manda eu ñañambî tîmbi, e-kle-kot tîm pa ñañîlîmbi, Yesu en wakan siñginjetnan ep tîmbî dumalaumbi, en gîta yakan ñañguk.

¹⁶ Gan nepek nolî dauset masipmîumbi, nîm ka-nandi-tomgîmîk.

17 Tĩmbi endĩ eni-nandĩmbi eñguk, “Siti manda nektok e-kle-kot tĩñipi ñamĩk?” Eumbi, gitakan sinĩk ipi, dei-blambla embi pakĩmĩk.

18 Tĩmbi endoñnan nanin no koi Kleopas endĩ Yesu ni-kañbi eñguk, “Ama yok asupgan Jelusalem bi pakañ. Endoñnan nanin dik noñganli kena nain lap kandañ wandĩñ nepek indañguk win nim nandĩlañ ba?”

19 Eumbi, “Win nek indañguk?” windĩñ eni-kañguk. Eni-kaumbi, tambane niñgimĩk, “Nepek Yesu Nasalet nanin enda inda-ñimĩnguk wala eamĩk. Endĩ plofet ama no, tĩmbi manda gembinat eñguk ba kundit engano tĩnguk wali amatamda ñindiñ daut semguk: Yambatti enda nandum loloñ sinĩk.

20-21 Nĩndi ñindiñ nandi-kwambiñ dambi mandĩngimĩñ: Yambatti Yesu en wakan Islael amatam nĩndi kolan ginañ nanin nipma tikeuktok nĩmbi taleñguk, gan nĩndok tapma ama biesi ba nĩmbĩndikñenili en Roma amalok kisinan kimilĩmbi, wili kimbektok manda embi, kloñbat plon wili m kimguk.

Nepek win ikan sisañgan inda-ñimĩmbi, biañgan kim-sinĩk tañguk.

22 Tĩmbi wakangot nim. Nĩndoñnan nanin tam diwin endi nip tĩmbi silikñenembi, nanandini nim daklelak. Man salasalan sinĩk endi sunnan ñaliñ,

23 gan Yesulok dalandan nim kañbi undane bimbi, ñindiñ niniliñ, ‘Nĩndi nepek engano kamiñ, win eñaloli Yesu kaik patak ninĩmbim yambimĩñ.’ Tamdi windĩñ eumbi,

24 nĩndoñnan nanin ama diwin endi bo sum-

nan ñambi kaliñ wïn, nepek tamdi sumda nïniliñ wolok tuop palak. Gan Yesu en nïm kaliñ.”

25 Tïmbi Yesuli enguk, “Sïndi ama kamasi, plofet amalok mandanji gïtik gïnañji gïnañ baiñgan baiñgan pa nandi-dasiañ.

26 Endi Mesiali amatam epmektok mïlap wakan bembïmbi, Yambatti koi gïñgït wopum mïuktok youkiliñ.”

27 Yesuli wïndiñ embi, Moselok plon kusei kïmïpi, Mose en wakït plofet ama dïwindi Yesu enlok plon manda youkiliñ gïtik wïn en-dakleñguk. Eni-dakleñïlïmbi ñakap,

28 it kwet ama tïpetti ñandep nandiñgïmïk wïn tïmbi dumalañguk. Tïmbi endi kaum Yesuli gamañgot yousïm ñauktok tïmbïmbi,

29 tïke-kïmbi dambi niñgïmïk, “Kak, nïkïta pat! Maim ip pïumbi kïlïm elak.” Wïndiñ ni-gïñgïneumbi, en gïta palep it gïnañ loñguk.

30 Tïmbi nanañ nanep tïñïlïmbi, Yesuli plaua nanañ no tïkembali, Yambat we-ñïmïmbi ombïmbi emum tïkeñgïmïk.

31 Tïkeñïpi, dauset tombïmbi ka-nandi-tombïmbi, dausetnangan paikuk.

32 Tïmbi endi nišetkan e-nandi tïmbi eñgïmïk, “Biañgan sïnik. Endi telaknan nïkïta biñïpi, manda embi, Yambattok manda wolok bien nïnï-dakleñïlïmbi, walenet biañgan mïlalak!”

33 Wïndiñ eñïpi, wolongan mïlapi, Jerusalem undane ñañgïmïk. Ña tombi, Yesulok gwañgwañii 11 gït amatam dïwïn en gïta kïmïn tï pakiliñ ep tïmbi indañgïliñ.

34 Tĩmbi amatam wali ama tĩpetta ñĩndiñ engĩliñ, “Wopumdi biañgan kĩmnan nanin mĩlapi, Simondoñ indañak!”

35 Wĩndiñ eumbi, ama tĩpet endi telaknan nek indañguk wolok kasat ti-sembi engĩmik, “Endi plaua nanañ no ombĩmbi nĩmumek, niti kalandi-tommik.”

Yesuli gwañgwañiiloñ inda-semguk

36 Gwañgwañiili gamañgot endañgan manda e-paliñĩlĩmbi, Yesu en wakan boñgĩpsĩnan bi indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

37 Wĩndiñ eumbi, ka piasat tĩmbi, kolan mĩsiñĩpi, “Ama wale kamiñ” embi nandiñgĩliñ.

38 Tĩmbi endi enguk, “Neta gĩnañji mĩlataumbi, gĩnañ tĩpet tañ?”

39 Kĩtna kesĩtna kawit, ñĩn natna sĩnik yañ! Gwĩlatna tĩke-kañbi, ñĩndiñ nambi-daklewit: nak gaumna gĩt kwandatna nat, gan wale tip endi gaum ba kwandatsi nĩm nat.”

40 Eu taleumbi, kii kesii daut semumbi kañgĩliñ.

41 Kañbi, silĩsilĩ gĩt nandi-bendiĩ gĩnañji tokñeñgukta tĩmbi gama nĩm nandi-kwambiñ dañgĩliñ. Tĩmbi endi eni-kañbi eñguk, “Sĩndok nanañ no patak ba?”

42 Eumbi, mĩkbalak sinjin pan no mĩumbi

43 tĩkembali, dausĩnangan nañguk.

44 Tĩmbi gwañgwañiila enbi eñguk, “Nak dama sĩn gĩta kuñĩpi, ñĩndiñ sangut: Mose wakit plofet ama ba ama diwĩn gĩtik endi nokok plon e-yout tĩmbi, manda youkĩliñ patak manda gĩtik wolok bien indauptok een.”

45 Wɨndiñ embi, Yambattok manda youy-oulɨn patak wolok kusei nandi-kɨliñ eneliñdok nanandiɨnjɨ tɨmbɨ pañgɨtaumbi

46 enguk, “Nepek ñɨndiñ indauktok youy-oulɨn patak: Mesialɨ piñgɨp gawat bemi kɨmbi, sandap tɨpet gɨt no tɨmbɨmbi, kɨmnan nanin mɨlalekak.

47 Tɨmbi noliilɨ Jelusalem it kwelan kusei kɨmɨpi, endok koi plon amatam gɨtik kwet tuop kuañ enda ñɨndiñ eu piukak, ‘Sɨndi gɨnañjɨ tambanenekaliñda, Yambatti yomjɨ bi-samekak.’ Wɨndiñ indauktok youyoulɨn.

48 Sɨndi mek nepek gɨtik wɨn indañguk ba indaukak wolok gembɨ ipi e-daklenekaliñ.

49 Nandiwit! Bepnalɨ nek samektok e-kwambiñ dañguk wɨn natna ni-mulambi, sɨndoñ piukak. Gan sɨndi Jelusalem ñɨñgan papi mandɨñɨlɨmbi, Yambattok gembɨn kunum gɨnañ nanin wɨn dasindasin nomɨk dasi-samekak wolok tuop.” *

Yesulɨ kunum gɨnañ loñguk

50 Tɨmbi Yesulɨ gwañgwañii yanañgɨpi, Betani it kwet kandañ ñam tombi, kii tɨke-lombi, ep gwɨlam tɨ-semguk.

51 Ep gwɨlam tɨ-semñɨpi yambɨk biumbi, Yambatti kunum gɨnañ tɨke-loumbi loñguk.

52 Loñɨlɨmbi, gwañgwañiilɨ mɨlelem tɨ-ñɨmbi, sɨlɨsɨlɨ wopum tɨñɨpi, Jelusalem it kwelan undane ñañgɨliñ.

* 24:49: Manda ñolok walan wɨn ñɨndiñ, “Yambattok gembɨn, wɨn Dɨndim Woñ, kunum gɨnañ nanin inda-sembi pat-semekak.”

⁵³ Ñambi, sandap tuop tapma it sañ jimba ginañ
lombi, wolok Yambat n̄-k̄ndem dambi kuñḡil̄iñ.

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of
Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long
Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829